

૧૧ વિવાગસૂત્ર

અંગસૂત્ર : ૧૧ - ગુર્જરછાયા

શ્રુતસ્કંધ - ૧

અધ્યયન - ૧ - મૃગાપુત્ર

(૧) તે કાળ અને તે સમયમાં ચમ્પા નામની નગરી હતી. ઈશાન ખૂણામાં પૂર્ણભદ્ર નામનું એક ચૈત્ય હતું. તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રવણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના, શિષ્ય, ચૌદ પૂર્વના જ્ઞાતા, ચાર જ્ઞાનના ધારક, જાતિસમ્પન્ન કુળસમ્પન્ન, પાંચસો અણગારોથી ઘેરાયેલા સુધર્મા નામના અણગાર પૂર્ણભદ્ર ચૈત્યમાં વિરાજમાન છે. ધર્મકથા સાંભળવા માટે પર્યટા નિકળી. ધર્મકથા સાંભળીને, પાછી ચાલી ગઈ. તે કાળ અને તે સમયમાં આર્ય સુધર્માસ્વામીના શિષ્ય, જેમનું શરીર સાત હાથનું છે અને જે ગૌતમ સ્વામીની જેમ મુનિવૃત્તિનું પાલન કરનાર તથા ધ્યાનરૂપ કોષ્ટને પ્રાપ્ત થઈ રહ્યો છે; તે આર્ય જમ્બૂ નામના અણગાર વિરાજમાન હતા. ત્યાર પછી શ્રદ્ધાસમ્પન્ન આર્ય શ્રી જમ્બુસ્વામી, શ્રી સુધર્માસ્વામીના ચરણોમાં ઉપસ્થિત થયા, પ્રદક્ષિણા કર્યા બાદ વંદન અને નમસ્કાર કરીને તેમની સેવા કરતા થકા આ પ્રમાણે બોલ્યા :-

(૨-૩) હે ભગવન્ ! મોક્ષ સંપ્રાપ્ત શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ 'વિવાક સૂત્ર' નામક અગિયારમાં અંગનો શું અર્થ ફરમાવ્યો છે ? હે જમ્બૂ ! વિવાકસૂત્ર નામક અગિયારમાં અંગના બે શ્રુત સ્કંધો પ્રતિપાદિત કર્યા છે. જેમકે - દુઃખવિવાક અને સુખવિવાક. હે ભગવાન્ ! દુઃખ વિવાક નામક પ્રથમ શ્રુતસ્કંધમાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર કેટલા અધ્યયનો કહ્યા છે ? પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના દશ અધ્યયનો પ્રતિપાદિત કર્યા છે. જેમકે મૃગાપુત્ર, ઉજિઝતક, અભગ્ન, શકટ, બૃહસ્પતિ, નન્દી, ઉમ્પર, શૌરિદત્ત, દેવદત્તા અને અંજૂ.

(૪) હે ભગવાન્ ! યાવત્ પ્રથમ અધ્યયનનો શું અર્થ કહ્યો છે ? હે જમ્બૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં મૃગાગ્રામ નામનું એક નગર હતું. ઈશાન ખૂણામાં સમ્પૂર્ણ ઋતુઓમાં થનાર ફળ-પુષ્પાદિથી યુક્ત 'ચંદનપાદપ' નામક એક રમણીય ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાનમાં સુધર્મ યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. તે મૃગાગ્રામ નગરમાં વિજય નામક ક્ષત્રિય રાજા હતો. મૃગા નામની રાણી હતી, કે જે સર્વાંગસુકુમારી તથા રૂપ-લાવણ્યથી યુક્ત હતી. તેમને મૃગાદેવીનો આત્મજ મૃગાપુત્ર નામનો એક બાળક હતો. તે જન્મકાળથી જ આંધળો, મૂંગો, બહેરો, પંગુ, હુંડ અને વાતરોગી હતો. તેના હાત, પગ, કાન, નેત્ર,

અને નાસિક પણ ન હતી. માત્ર તે અંગો પાંગોનો આકાર જ હતો અને તે આકાર પણ ઉચિત સ્વરૂપવાળો ન હતો. મૃગાદેવી ગુપ્ત ભૂમિગૃહમાં ગુપ્તરૂપથી આહારાદિ દ્વારા તે મૃગાપુત્ર બાળકનું પાલન-પોષણ કરતી રહી હતી.

(૫) તે મૃગાગ્રામ નામક નગરમાં એક જન્માન્ધ પુરુષ રહેતો હતો. આંખોવાળો એક પુરુષ તેની લાકડી પકડીને તેને ચલાવતો હતો. તેના માથાના વાળ અત્યન્ત વિખરાયેલા હતા, એવા તે જન્માન્ધ પુરુષ મૃગાગ્રામના પ્રત્યેક ઘરમાં ભિક્ષાવૃત્તિથી પોતાની આજીવિકા ચલાવી રહ્યા હતા. તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર નગરની બહાર ચંદનપાદપ ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. પર્યટા નીકળી વિજય રાજા પણ મહારાજ કુણિકની જેમ ભગવાનના ચરણોમાં ઉપસ્થિત થઈને તેમની પર્યુપાસના કરવા લાગ્યો. નગરના કોલાહલમય વાતાવરણને જાણીને તે જન્માન્ધ પુરુષ, તે પુરુષને કહેવા લાગ્યો- હે દેવાનુપ્રિય ! શું આજે મૃગાગ્રામમાં ઈન્દ્ર આદિનો મહોત્સવ છે ? જેના કારણે જનતા નગરથી બહાર જઈ રહી છે ? તે પુરુષ કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિય ! શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પધાર્યા છે, ત્યાં આ જનતા જઈ રહી છે. ત્યારે તે અન્ધ પુરુષે તે પુરુષને કહ્યું- ચાલો, આપણે પણ જોઈએ. જઈને ભગવાનની પર્યુપાસના કરીએ. ત્યાર પછી તે પુરુષ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર બિરાજ માન હતા ત્યાં આવ્યો. આવીને તે જન્માન્ધ પુરુષે ભગવાનને પ્રદક્ષિણા કરીને વંદના અને નમસ્કાર કર્યા. ત્યાર બાદ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે વિજયરાજાને અને પરિષદને ધર્મોપદેશ આપ્યો. ભગવાનની કથાને સાંભળી રાજા વિજય તથા પરિષદ ચાલી ગઈ.

(૬) તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પ્રધનાશિષ્ય ઈન્દ્રભૂતિ અણગાર પણ ત્યાં બિરાજમાન હતા. ભગવાન્ ગૌતમસ્વામીએ અન્ધ પુરુષને જોયો, જોઈને શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને કહ્યું- હે ભદ્રન્ત ! શું એવો કોઈ પુરુષ પણ છે કે જે જન્માન્ધ તથા જન્માન્ધ રૂપ હોય ? ભગવાને ફરમાવ્યું- હા, ગૌતમ ! છે. આ મૃગાગ્રામ નગરમાં વિજય રાજાનો પુત્ર અને મૃગાદેવીનો આત્મજ મૃગાપુત્ર નામનો એક બાળક છે, જે જન્મકાળથી અન્ધ અને જન્માન્ધ રૂપ છે. તેના હાથ, પગ, આંખ આદિ અંગોપાંગ પણ નથી માત્ર તે અંગોપાંગોનો એક આકારજ છે. હે ભગવાન્ ! આપની આજ્ઞાથી હું મૃગાપુત્રને જોવા ઈચ્છું છું. તેના ઉત્તરમાં ભગવાને કહ્યું- ગૌતમ ! જેમ તમને સુખ ઉપજે તેમ કરો.

હે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર દ્વારા આજ્ઞા પ્રાપ્ત કરીને પ્રસન્ન થયેલા ગૌતમ સ્વામી ભગવાનની પાસેથી મૃગાપુત્રને જોવા માટે ચાલ્યા. ઈર્યાસમિતિનું

યથાવિધિ પાલન કરતા થકા ભગવાન ગૌતમસ્વામીએ મૃગાદેવીનું ઘર હતું, તેઓ ત્યાં પહોંચી ગયા. ત્યાર બાદ મૃગાદેવીએ ગૌતમ સ્વામીને આવતા જોયા, જોઈને પ્રસન્ન થઈ અને નતમસ્તક થઈને તેમને આ પ્રમાણે કહ્યું - હે દેવાનુપ્રિય ! આપના આગમનનું શું પ્રયોજન છે ? હે દેવાનુપ્રિય ! હું તમારા પુત્રને જોવા માટે આવ્યો છું. ત્યારે મૃગાદેવીએ મૃગાપુત્ર પછી ઉત્પન્ન થયેલા ચાર પુત્રોને વસ્રાભૂષણાદિથી અલંકૃત કરીને ભગવાન ગૌતમના ચરણોમાં માથું નમાવીને કહ્યું- હે ભગવાન ! આ મારા પુત્રો છે, આપ જોઈ લો. આ સાંભળી ભગવાન ગૌતમે મૃગાદેવીને કહ્યું- દેવાનુપ્રિયે ! પરન્તુ તમારા જ્યેષ્ઠ પુત્ર મૃગાપુત્રને, જે જન્માન્ધ અને જન્માન્ધરૂપ છે, તથા જેને તમે એકાન્ત ભૂમિગૃહમાં રાખ્યો છે, તેમજ જેનું તમે ગુપ્ત રીતે સાવધાનીપૂર્વક ખાનપાનાદિ દ્વારા પાલણ-પોષણ કરી રહ્યા છો, તેને જોવા માટે હું અહીં આવ્યો છું. આ સાંભળી મૃગા દેવીએ ગૌતમને કહ્યું- ભગવાન ! તે એવા જ્ઞાની અને તપસ્વી કોણ છે, જેમણે મારી આ રહસ્ય પૂર્ણ વાર્તા આપને કહી ? હે ભદ્રે ! આ બાળકનો વૃત્તાન્ત મારા ધર્માચાર્ય શ્રમર ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ મને કહ્યો હતો, તેથી હું જાણું છું.

જે સમયે મૃગાદેવી ભગવાન ગૌતમની સાથે વાતચીત કરી રહી હતી, તે જ સમયે મૃગાપુત્ર બાળકના ભોજનનો સમય થઈ ગયો હતો. ત્યારે મૃગાદેવીએ ભગવાન ગૌતમ સ્વામીને કહ્યું - ભગવાન ! આપ અહીં ઉભા રહો, હું મૃગાપાત્ર બાળકને ખતાવું છું. એટલું કહીને જે જગ્યાએ ભોજનાલય હતું. ત્યાં આવે છે, આવીને પ્રથમ વસ્ત્રપરિવર્તન કરે છે. તથા તેમાં અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ અધિક પ્રમાણમાં ભરે છે, ત્યાર પછી તે લાકડાની ગાડીને ખેંચતી ખેંચતી જ્યાં ભગવાન ગૌતમ સ્વામી હતા, ત્યાં આવે છે, આવીને તેણેએ ભગવાન ગૌતમસ્વામીને કહ્યું- ભગવાન આપ મારી પાછળ આવો, હું મૃગાપુત્ર બાળકને ખતાવું છું.

ત્યાર બાદ તે મૃગાદેવી લાકડાની ગાડીને ખેંચતી ખેંચતી જ્યાં ભૂમિગૃહ હતું. ત્યાં આવી. આવીને ચાર પુટવાળા વસ્રથી પોતાના મુખને બાંધતી ભગવાન ગૌતમને કહેવા લાગી- ભગવાન ! આપ પણ મુખના વસ્રથી આપના મુખને બાંધી લો, ગૌતમે મુખના વસ્રથી પોતાના મુખને બાંધી લીધું. ત્યારબાદ મૃગાદેવીએ પાછળ મોઢું કરીને જ્યારે તે ભૂમિગૃહનું દ્વાર ખોલ્યું ત્યારે તેમાંથી દુર્ગન્ધ આવવા લાગી. તે દુર્ગન્ધમૃત સર્પ આદિ પ્રાણિઓની દુર્ગન્ધ સમાન જ નહીં પરન્તુ તેથી પણ વધારે ખરાબ હતી. ત્યાર પછી તે વિપુલ અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમના ગન્ધથી આકર્ષાએલા તથા તેમાં

મૂર્ચ્છિત થયેલા તે મૃગાપુત્રે તે આહાર કર્યો અને જઠરાગ્નિથી પચાવેલો તે આહાર તરત જ પુરુ અને રુધિરના રૂપમાં પરિણત થઈ ગયો અને સાથે જ મૃગાપુત્ર બાળકે પડ્યાદિમાં પરિવર્તિત તે આહારની ઊલટી કરી અને તત્કાળ તે તે વમેલા પુરુ અને રુધિરને પણ તે ચાટવા લાગ્યો. તે મૃગાપુત્ર બાળકને જોઈને ભગવાન ગૌતમના ચિત્તમાં અનેક પ્રકારના સંકલ્પ, વિચાર અને કલ્પનાઓ ઉત્પન્ન થવા લાગી. તેમણે વિચાર્યું કે આ બાળક પૂર્વ જન્મોના દુશ્મીણી દુષ્પ્રતિકાન્ત અને અશુભ કર્મોના પાપ રૂપ ઇળનો ભોગવી રહ્યો છે. નરક તથા નારકી મેં જોયા નથી, પણ આ બાળક નરક સમાન વેદનાઓનો અનુભવ કરતો તથા નારકી મેં જોયા નથી, પણ આ બાળક નરક સમાન વેદનાઓનો અનુભવ કરતો થકો પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આમ વિચાર કરી ભગવાન ગૌતમે તેના ઘરેથી પ્રસ્થાન કર્યું. શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની જમણી બાજુથી પ્રદક્ષિણા કરીને તેમને વન્દના તથા નમસ્કાર કર્યા, કહ્યું :- ભગવાન ! આપશ્રીની આજ્ઞા પ્રાપ્ત કરી હું મૃગાપુત્ર ને જોવા ગયા યાવત્ પુરુ. શોણિતનો આહાર કરતા થકા મૃગા પુત્રની દશાને જોઈને મારા ચિત્તમાં આ વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે- અહો હો ! આ બાળક મહાપાપ રૂપ કર્મોના ઇળને ભોગવતો કેટલુંનિકૃષ્ટ જીવન વિતાવી રહ્યો છે. ભદન્ત ! તે બાળક પૂર્વ ભવમાં કોણ હતો ? ઈત્યાદિ શ્રમણ ભગવાન મહાવીરે સ્વામીએ ગૌતમ સ્વામીને કહ્યું- ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપમાં ભારતનાવર્ષમાં શતદ્વાર નામનું એક સમૃદ્ધિશાળી નગર હતું. ત્યાંના લોકો ઘણી નિર્ભયતાથી જીવન વિતાવી રહ્યા હતા. આનન્દનો ત્યાં સર્વતો મુખી પ્રસાર હતો. તે નગરમાં ધનપતિ નામનો એક રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે નગરથી કાંઈક દૂર દક્ષિણ અને પૂર્વ દિશાની વચ્ચે વિજયવર્ધમાન નામનું એક ખેટ હતું તે ઋદ્ધિ સમૃદ્ધિ આદિથી પરિપૂર્ણ હતું. તે વિજય વર્ધમાન ખેટની અધીનતામાં પાંચસો ગામો હતાં. તેમાં 'એકાદિ' નામનો એક રાષ્ટ્રકૂટ-પ્રતિનિધિ હતો, કે જે મહાઅધર્મી અને દુષ્પ્રત્યાનન્દી પરમ અસન્તોષી, સાધુજન વિદ્રેષી અથવા દુષ્કૃત કરવામાંજ સદા આનન્દ માનવાવાળો હતો. તે એકાદિ વિજયવર્ધમાન ખેટના પાંચસો ગામોનું આધિપત્ય, શાસન અને પાલન કરતો થકો જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો હતો.

ત્યાર પછી તે એકાદિ નામનો રાષ્ટ્રકૂટ વજિયવર્ધમાન ખેટના પાંચસો ગામોને, કરમહેસૂલોથી, કર સમૂહોથી, ખેડૂત આદિનો આપેલા ધાન્ય આદિના દ્વિગુણ આદિને ગ્રહણ કરવાથી, અધિક વ્યાજથી, લાંચથી તિરસ્કાર કરીને, હત્યા આદિનો અપરાધ લગાવી ગ્રામજનો પાસેથી ધન લેવાથી, ધન માટે

કોઈને યન્ત્રણા આપવાથી, ચોરો આદિના પોષણથી, ગામ આદિને બાળવાથી અને પથિકોનો ઘાત કરવાથી, ચોરો આદિના પોષણથી, ગામ આદિને બાળવાથી અને પથિકોનો ઘાત કરવાથી, લોકોને પોતાના આચારથી ભ્રષ્ટ કરતો તથા જનતાને દુઃખિત, તિરસ્કૃત, તાડિત અને નિર્ધન કરતો જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો હતો. ત્યાર પછી રાષ્ટ્રકૂટ એકાદિ વિજયવર્ધમાન ખેટના અનેક રાજા, માંડલિક, ઈશ્વર, યુવરાજ, તલવાર, રાજાના કૃપાપાત્ર અથવા જેઓએ રાજા તરફથી ઉચ્ચ આસન પ્રાપ્ત કર્યું હોય એવા નાગરિક લોકો તથા માંડલિક, મંડલના અધિપતિઓ, કૌટુંબિક, કુટુંબોના સ્વામી, શ્રેષ્ઠી અને સાર્થવાહ સાર્થ નાયક તથા અન્ય અનેક ગ્રામીણ પુરુષોના કાર્યોમાં, કારણોમાં, ગુપ્ત મંત્રણાઓ, નિશ્ચયો અને વિવાહ સમ્બન્ધી નિર્ણયો અથવા વ્યવહારિક વાતોમાં સાંભળતો થકો પણ એમ કહે છે કે મેં સાંભળ્યું નથી, જોયું નથી, હું બોલ્યો નથી, મેં ગ્રહણ કર્યું નથી, અને મેં જાણ્યું નથી અને તેથી વિપરીત નહિ જોયેલો, નહિ બોલેલા, નહિ ગ્રહણ કરેલા અને નહિ જાણેલા વિષયોના સમ્બન્ધમાં કહે છે કે- મેં જોયું છે ઈત્યાદિ આ પ્રકારના વંચનામય વ્યવહારને તેણે પોતાનું કર્તવ્ય સમજી લીધું હતું. માયાચાર કરવો તે જ તેના જીવનનું પ્રધાન કાર્ય હતું. અને પ્રજાને વ્યાકુળ કરવી તે જ તેનું વિજ્ઞાન હતું. તદુપરાન્ત તેના મતમાં મનનું ધાર્યું કરવું એજ એક સર્વોત્તમ આચરણ હતું. તે એકાદિ રાષ્ટ્રકૂટ કલુષ-દુઃખના હેતુભૂત અત્યન્ત મલીન પાપકર્મોનું, ઉપાર્જ ન કરતો થકો જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો હતો. ત્યાર પછી કોઈ વખતે તેના શરીરમાં એક સાથે સોળ પ્રકારનાં રોગાંતક-

(૮) શ્વાસ, કાસ, જવર, દાહ, કુક્ષિશૂળ, ભગન્દર, અર્શ, અજીર્ણ, દષ્ટિશૂળ, મસ્તકશૂળ, અરુચિ, અક્ષિવેદના, કર્ણવેદના, કુંડ-ખુજલી ઉદરરોગ અને કુષ્ઠરોગ.

(૯) તે એકાદિ રાષ્ટ્રકૂટ સોળ રોગાંતકોથી અત્યન્ત દુઃખી થઈ કૌટુંબિક પુરુષો સેવકોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેને એક કહે છે કે- હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે જાઓ અને વિજયવર્ધમાન ખેટના શ્રૃંગાટક આદિ માર્ગો પર જઈને ઘણા ઉંચા- સ્વરથી આ રીતે ઘોષણા કરો કે- હે મહાનુભાવો ! એકાદિ રાષ્ટ્ર કૂટના શરીરમાં ૧૬ ભયંકર રોગો ઉત્પન્ન થયા છે, જો કોઈ વૈદ્ય, વૈદ્યપુત્ર, જ્ઞાયક અથવા જ્ઞાયકપુત્ર, ચિકિત્સક યા ચિકિત્સકપુત્ર કોઈ એક રોગાંતકને પણ ઉપશાન્ત કરશે તેને એકાદિ રાષ્ટ્રકૂટ ઘણું ધન આપશે.

ત્યાર પછી વિજયવર્ધમાન ખેટમાં આવા પ્રકારની ઉદ્ઘોષણા સાંભળીને અનેક વૈદ્ય આદિ. હાથમાં શસ્ત્રોની પેટીઓ લઈને પોતપોતાના ઘરોમાંથી

નીકળી પડે છે. એકાદિ રાષ્ટ્રકૂટના શરીરનો સ્પર્શ કરે છે. શરીર સમ્બન્ધી ચર્ચા કર્યા પછી રોગોનું નિદાન પૂછે છે. પછી તે ૧૬ રોગાંતકોમાંથી કોઈ એક જ રોગાંતકને ઉપશાન્ત કરવા માટે અનેક અભ્યંગનો, ઉદ્વર્તનો, સ્નેહપાનો, વમનો, વિરેચનો, સેચનો અથવા સ્વેદન, અવદાહન, અવસ્નાન, અનુવાસન, વસ્તિકર્મ, નિરૂહ, શિરાવેધ, તક્ષણ, પ્રતક્ષણ, શિરોબસ્તિ, તર્પણ તથા પુટપાક, ત્વચા, મૂળ, કંદ, પત્ર, પુષ્પ, ફળ અને બીજા તેમજ કરીઆતું આદિના ઉપયોગથી તથા ગુટિકા, ઔષધ, ભેષજ આદિના પ્રયોગથી પ્રયત્ન કરે, પરન્તુ એક રોગને પણ ઉપશાન્ત કરવામાં સમર્થ ન થઈ શક્યા. ત્યાર તે વૈદ્ય વૈદ્યપુત્રાદિ શ્રાન્ત, ખિન્ન અને હતાશ થઈને જ્યાંથી આવ્યા હતા ત્યાં ચાલ્યા ગયા.

ત્યાર બાદ તે એકાદિ રાષ્ટ્રકૂટ વૈદ્યો આદિ દ્વારા પ્રત્યાખ્યાત તથા સેવકોથી પરિચક્ત થવા પર ઔષધ અને ભેષજથી ઉદાસીન થઈ ગયો. સોળ રોગાંતકોથી ઘેરાયેલો રાજ્ય અને રાષ્ટ્રનું આસ્વાદન, પ્રાર્થના, ઈચ્છા અને અભિલાષા કરતો તે એકાદિ મનોવ્યથાથી વ્યથિત, શારીરિક પીડાથી પીડિત અને ઈન્દ્રિયોને વશ હોવાથી પરતંત્ર થઈને ૨૫૦ વર્ષના પૂર્ણ આયુષ્યને ભોગવીને કાળ કરીને આ રત્નપ્રભા નરકમાં ઉત્કૃષ્ટ એક સાગરોપમની સ્થિતિવાળા નરકોમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાર બાદ તે એકાદિનો જીવ ભવસ્થિતિ પૂરી થવા પર નરકમાંથી નિકળતાં જ આ પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાર બાદ તે મૃગાદેવીના શરીરમાં ઉજ્જવલ યાવત્ ઉત્કટ અને જાજ્વલ્યમાન વેદના ઉત્પન્ન થઈ. તીવ્રતર વેદનાનો પ્રાદુર્ભાવ થયો. જ્યારથી મૃગાપુત્ર નામનો બાળક મૃગાદેવીના ઉદરમાં ગર્ભરૂપે ઉત્પન્ન થયો ત્યારથી લઈને તે મૃગાદેવી વિજય ક્ષત્રિયને અનિષ્ય, અમનોહર, અપ્રિય, અસુન્દર, મનને ન ગમે તેવી લાગવા લાગી. તત્પશ્ચાત્ કોઈ સમયે મધ્ય રાત્રિમાં કુટુંબ-ચિન્તાથી જાગતી તે મૃગા દેવીના હૃદયમાં આવો સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે હું પહેલાં તો વિજય નરેશને પ્રિય, ચિન્ત નીચ, વિશ્વાસપાત્ર અને સન્માનનીય હતી પરન્તુ જ્યારથી મારા ઉદરમાં આ ગર્ભસ્થ જીવ ગર્ભ રૂપે આવ્યો છે ત્યારથી વિજય નરેશને હું અનિષ્ટ યાવત્ અપ્રિય લાગવા લાગી છું. અત્યારે તો વિજય નરેશ મારા નામ તથા ગોત્રનું પણ સ્મરણ કરવા ઈચ્છતા નથી, તો પછી દર્શન અને ભોગવિલાસની તો આશા જ શું છે ? તેથી મારા માટે એ જ ઉપયુક્ત અને કલ્યાણકારી છે કે હું આ ગર્ભને અનેક પ્રકારની શાતના, ચંતના, ગાલના અને મારણ દ્વારા પાડી દઉં. વિચાર કરીને ગર્ભપાતમાં કારણ ભૂત ખારી, કડવી અને કસાયેલી ઔષધિઓનું ભક્ષણ તથા પાન કરતી થકી તે ગર્ભને પાડી દેવા

ઈચ્છે છે, પરન્તુ તે ગર્ભ ઉક્ત ઉપાયોથી પણ નષ્ટ ન થયો. જ્યારે તે મૃગાવતી દેવી આ પૂર્વોક્ત ઉપાયોથી તે ગર્ભને નષ્ટ ન કરી શકી ત્યારે શરીરથી શ્રાન્ત, મનથી ખિન્ન થતી ઈચ્છા ન હોવા છતાં વિવશતાને કારણે અત્યન્ત દુઃખ સાથે તે ગર્ભને ધારણ કરવા લાગી. ગર્ભમાં રહેલા તે બાળકના શરીરમાં અન્દર તથા બહાર વહેનારી આઠ નાડીઓમાંથી પદ્મ અને લોહી વહેતું હતું. આ સોળ નાડીઓમાંથી બબ્બે નાડીઓ કાનના છિદ્રોમાં, એ રીતે બબ્બે નેત્ર વિવરોમાં બબ્બે નાસિક વિવરો અને બબ્બે ધમની ઓ પર વારંવાર પદ્મ અને લોહીનો સ્રાવ કર્યા કરતી હતી ગર્ભમાંજ તે બાળકના શરીરમાં અગ્નિક-ભસ્મક નામનો રોગ ઉત્પન્ન થઈ ગયો હતો, જેના કારણે તે બાળક જે કાંઈ ખાતો તે તરત જ નષ્ટ થઈ જતું હતું. તે ખાધેલો આહાર તરત જ પદ્મ અને લોહીના રૂપમાં પરિણત થઈ જતું હતું. ત્યારબાદ તે પરુ અને લોહીને પણ ખાઈ જતો હતો. ત્યાર બાદ લગભગ નવ માસ પૂર્ણ થવા પર મૃગાદેવીએ જન્માન્ધ યાવત્ અવયવોના આકારમાત્ર રાખનાર બાળકને જન્મ આપ્યો.

હું તથા આંધળા તે બાળકને જોઈને ભયભીત, ત્રસ્ત, વ્યાકુળ તથા ભયથી કાંપતી મૃગાદેવીએ ધાયમાતાને બોલાવીને કહ્યું કે- દેવાનુપ્રિયે ! તમે જોઓ, આ બાળકને લઈ જઈને એકાન્તમાં કોઈ ફૂડા-કચરાના ઢગલા પર ફેંકી આવો. ત્યારબાદ તે ધાયમાતા મૃગાદેવીના આ કથનને 'તથાસ્તુ' - ઘણું સારું, કહીને સ્વીકૃત કરતી જ્યાં વિજય નરેશ હતા ત્યાં આવી અને હાથ જોડીને સર્વ વૃત્તાંત કહ્યો તે ધાયમાતા પાસેથી આ સમ્પૂર્ણ વૃત્તાન્ત સાંભળીને વ્યાકુળ થયેલો વિજય નરેશ જ્યાં બેઠો હતો ત્યાંથી ઊઠ્યો અને મૃગાદેવી પાસે આવ્યો, આવીને તેને આ પ્રમાણે કહ્યું- હે ભદ્રે ! આ તમારો પ્રથમ ગર્ભ છે, જો તમે તેને કોઈ એકાન્ત સ્થાનમાં- અર્થાત્ - ફૂડા- કચરાના ઢગલા (ઉકરડા) પર ફેંકાવી દેશો તો તમારી પ્રજા સ્થિર નહીં રહે. તેથી ફેંકવાને બદલે તમે આ બાળકને ભોંયરામાં રાખીને ધૂપી રીતે ભક્તપાનાદિ દ્વારા પાલનપોષણ કરો. એમ કરવાથી તમારી ભાવી પ્રજા ચિરસ્થાયી રહેશે. ત્યારબાદ મૃગાદેવીએ વિજય નરેશના આ કથનનો વિનયપૂર્વક સ્વીકાર કર્યો- હે ગૌતમ ! આ રીતે મૃગાપુત્ર પોતે કરેલા પૂર્વના પાપકર્મોનું પ્રત્યક્ષ ફળ ભોગવતો સમય વિતાવી રહ્યો છે.

(૧૦) હે ભગવન્ ! તે બાળક અહીંથી કાળ કરીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? હે ગૌતમ ! આ મૃગાપુત્ર બત્રીસ વર્ષનું પૂર્ણ આયુષ્ય ભોગવીને કાળમાસમાં કાળ કરીને આ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપની અન્દર ભારત વર્ષના વૈતાલ્ય પર્વતની તળેટીમાં સિંહરૂપે સિંહકુળમાં જન્મે લેશે તે ત્યાં

મહાઅધર્મી અને સાહસિક બનીને વધારેમાં વધારે પાપકર્મોનું ઉપાર્જન કરશે, પછી તે કાળ કરીને આ રત્નપ્રભા નામક એક સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાળા પહેલા નરકમાં ઉત્પન્ન થશે. પછી તે ત્યાંથી નીકળીને સીધો સરીસૃપોમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી પક્ષ યોનિમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં કાળ કરીને સાત સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાલી ત્રીજી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને સીધો સરીસૃપોમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી કાળ કરીને ત્રણ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાળી બીજી નરકભૂમિમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી પક્ષી યોનિમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં કાળ કરીને સાત સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાલી ત્રીજી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને સિંહની યોનિમાં પછી કાળ કરીને ચોથી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને સર્પ ત્યાંથી નીકળીને મનુષ્ય બનશે અને કાળ કરીને સાતમી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને સ્ત્રી થશે કાળ કરીને છઠી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને મનુષ્ય મનશે અને કાળ કરીને સાતમી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને સર્પ ત્યાંથી નીકળીને મનુષ્ય બનશે અને કાળ કરીને સાતમી નરકભૂમિમાં ત્યાંથી નીકળીને જલચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચોમાં મત્સ્ય, કાચબો, ગ્રાહ, મગર અને સુંસુમાર આદિ જલચર પંચેન્દ્રિય જાતિના જે કુલકોટિઓની સંખ્યા સાડાબાર લાખ છે, તેના એક એક યોનિભેદમાં લાખો વાર જન્મ મરણ કરતો એમાં જ વારંવાર ઉત્પન્ન થશે, તત્પશ્ચાત્ ત્યાંથી નીકળીને ચતુષ્પદોમાં- ઉર:પરિસર્પ, ભુજ પરિસર્પ - તથા ખેચર જીવોમાં તેમ જ ચતુરિન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય અને દ્વીન્દ્રિય પ્રાણીઓ તથા વનસ્પતિમાં રહેલો કડવા વૃક્ષો અને કડવા દૂધવાળા વૃક્ષોમાં વાયુ, તેજ, જલ અને પૃથ્વીકાયમાં લાખો વાર ઉત્પન્ન થશે. ત્યાર બાદ ત્યાંથી નીકળીને તે સુપ્રતિષ્ઠપુર નામના નગરમાં બળદ રૂપે ઉત્પન્ન થશે.

જ્યારે તે બાળકપણને છોડીને યુવાવસ્થામાં આવશે ત્યારે ગંગા નામની મહાનદીના કિનારાની માટીને ખોદતાં નદીનો કિનારો પડી જવાથી પીડિત થતો મૃત્યુનો પ્રાપ્ત થશે, મૃત્યુને પ્રાપ્ત થયા પછી તે ત્યાંજ સુપ્રતિષ્ઠપુર નામના નગરમાં કોઈ શેઠને ઘરે પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં બાળપણને છોડીને યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત કર્યા બાદ તે કોઈ સ્થવિર સાધુઓની પાસે ધર્મ સાંભળશે, સાંભળીને મનન કરશે, ત્યાર પછી મુંડિત થઈને અગારવૃત્તિનો ત્યાગ કરી અણગાર ધર્મને પ્રાપ્ત કરશે. તે અણગાર ઈર્ષ્યા સમિતિ યુક્ત યાવત્ બ્રહ્મચારી થશે. ત્યાં ઘણાં વર્ષો સુધી શ્રામણ્ય પર્યાયનું પાલન કરીને આલોચના અને પ્રતિકમણથી આત્મશુદ્ધિ કરતો સમાધિભાવને પ્રાપ્ત કરીને કાળ કરીને સૌધર્મ નામક પ્રથમ દેવલોકમાં દેવરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાર પછી દેવભવની સ્થિતિ પૂર્ણ

થઈ જવા પર ત્યાંથી આવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સમ્પત્ત કાળમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં તેનો કલાભ્યાસ, પ્રવ્રજ્યાગ્રહણ યાવત્ મોક્ષગમન ઈત્યાદિ બધો વૃત્તાન્ત 'દૃઢ પ્રતિજ્ઞ' ની જેમ જાણી લેવો.

અધ્યયન : ૧ ની મુનિદીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૨ - ઉજ્જિતક

(૧૧) હે ભગવન્ ! વિપાકશ્રુતના દ્વિતીય અધ્યયનનો મોક્ષસંપ્રાપ્ત શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે શું અર્થ કહ્યો છે ? હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં વાણિજગ્રામ નગર હતું. તે નગરમાં ઈશાન ખૂણામાં દુતિપલાશ ચૈત્ય હતું. તે ઉદ્યાનમાં 'સુધર્મ' નામના યક્ષનું એક યક્ષાયતન હતું. મિત્ર રાજા અને તેની શ્રી નામની રાણી હતી. તથા તે નગરમાં અન્યૂન પંચેન્દ્રિય શરીરયુક્ત યાવત્ રૂપવતી, ૭૨ કળાઓમાં પ્રવીણ, ગણિકાના ૬૪ ગુણોથી યુક્ત, ૨૯ પ્રકારના વિષયોના ગુણોમાં રમણ કરનારી, ૩૧ પ્રકારના રતિ ગુણોમાં પ્રધાન ૩૨ પ્રકારના પુરુષ સમ્બન્ધી ઉપચારોમાં નિપુણ કામધ્વજા નામની વેશ્યા હતી. તેના પ્રસુત નવ અંગો જાગૃત હતા. તે ૧૮ દેશી ભાષાઓમાં વિશારદ હતી. તે સુન્દર વેષભૂષા અને શ્રંગાર રસનું ઘર બનેલી હતી, તેમ જ ગતિ, રતિ અને ગાન્ધર્વ, નાટ્ય તથા નૃત્ય કળામાં પ્રવીણ, સુન્દર ગમન કરનારી, કુચાદિત સૌન્દર્યથી સુશોભિત, ગતિ, નૃત્ય આદિ કળાઓથી હજાર મુદ્રા પરિમિત શુલ્ક કમાનારી, જેના વિલાસ-ભવન ઉપર ઊંચી ધ્વજા લહેરાઈ રહી હતી, તેને રાજા તરફથી ઇત્ર, ચામર અને બાલવ્યજન મળ્યા હતા અને જે કર્ણીરથમાં ગમનાગમન કર્યા કરતી હતી, તે કામધ્વજા નામની ગણિકા હજારો ગણિકાઓ પર આધિપત્ય કરી ત્યાં રહી હતી.

(૧૨) તે વાણિજગ્રામ નગરમાં વિજય મિત્ર નામનો એ ધનવાન્ સાર્થવાહ નિવાસ કરતો હતો. તે વિજય મિત્રને સર્વાંગ સંપન્ન સુભદ્રા નામની પત્ની હતી. તે વિજય મિત્રનો પુત્ર અને સુભદ્રાનો આત્મજ ઉજ્જિતક નામનો એક સર્વાંગ સંપન્ન અને રૂપવાન બાળક હતો. તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરે સ્વામી વાણિજ ગ્રામ નગરમાં પધાર્યા. પર્ષદા નીકળી અને ત્યાંનો રાજા પણ કોણિક નરેશની માફક ચાલ્યો. ભગવાને બધાને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો. ઉપદેશ સાંભળીને જનતા અને રાજા બન્ને પાછા ચાલ્યા ગયા. તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાને મહાવીર સ્વામીના પ્રધાન શિષ્ય ઈન્દ્રભૂતિ નામના અણગાર ભિક્ષા માટે વાણિજ્ય ગ્રામ નગરમાં ગયા. ઊંચ નીચ બધા ઘરોમાં ભિક્ષા માટે ભ્રમણ કરતા રાજમાર્ગ પર પધાર્યા. ત્યાં રાજમાર્ગ પર તેમણે અનેક હાથીઓ જોયો કે જે યુદ્ધને માટે તૈયાર હતા. તે

હાથીઓને કવચ પહેરાવ્યો હતા અને તે શરીર રક્ષક, ઉપકરણ, જૂલ આદિથી યુક્ત હતા. તેઓના પેટ દૃઢ બંધનથી બાંધેલા હતા. તેમના જૂલાની બન્ને બાજુ મોટા મોટા ઘંટા લટકી રહ્યા હતા, તેમજ તે મણિઓ અને રત્નોથી જડેલા, ગ્રૈવેયક પહેરેલા હતા તથા અન્ય કવચાદિ સામગ્રી યુક્ત હતા. તે ધ્વજા, પતાકા તથા પંચવિધ શિરોભૂષણોથી વિભૂષિત હતા તેમ જ તેઓના પર આયુધ અને પ્રહરણાદિ ધારણ કરનાર મહાવત સવાર થઈ રહ્યા હતા.

શ્રી ગૌતમ સ્વામીએ ત્યાં અનેક અશ્વોને પણ જોયા, તે યુદ્ધને માટે તૈયાર હતા તથા તેમને કવચ પહેરાવેલો હતા. તેઓના શરીર પર ધૂલ પડેલી હતી, મુખમાં લગામ દીધેલી હતી અને તે કોધથી હોઠોને ચાવી રહ્યા હતા અને ચામર તથા સ્થાસકથી તેમનો કટિ ભાગ વિભૂષિત થઈ રહ્યો હતો. તેના પર બેઠેલો ઘોડે સવારો આયુધ અને પ્રહરણાદિથી યુક્ત હતા. આ રીતે ગૌતમએ ત્યાં ઘણાં પુરુષોને પણ જોયા જેઓએ દૃઢ બંધનોથી બાંધેલા અને લોહમય કસૂલકાદિથી યુક્ત કવચો શરીર પર ધારણ કરેલા હતા. તેમની ભુજામાં શરાસન પટ્ટી બાંધેલી હતી. ગળામાં આભૂષણ ધારણ કરેલા હતા અને તેમના શરીર પર વિશિષ્ટ પ્રકારની નિશાની વાળી પટ્ટી લાગેલી હતી તથા આયુધ અને પ્રહરણાદિ ધારણ કરેલા હતા. તે પુરુષોની વચ્ચે ભગવાન્ ગૌતમે એક બીજા માણસને જોયો, જેના ગળા અને હાથોને વાળીને પૃષ્ઠ ભાગ સાથે બન્ને હાથોને દોરડાથી બાંધવામાં આવ્યા હતા, તેના કાન અને નાક કાપેલા હતા. તેનું શરીર ગેરુના ચૂર્ણથી પોતેલું હતું. જે ભયથી ત્રાસ પામેલો તથા પ્રાણ ધારણ કરી રાખવાનો ઈચ્છુક હતો, તેના શરીરને તલ તલ જેટલા ટુકડા કરીને કાપી રહ્યા હતા અને શરીરના નાના નાના માંસના ટુકડા કાગડાઆદિ પક્ષીઓના લક્ષ્ય થઈ રહ્યો હતા. એવો તે પાપી પુરુષ સંકડો પત્થરો તથા ચાબૂકોથી મરાઈ રહ્યો હતો અને અનેક સ્ત્રી પુરુષોથી ઘેરાયેલો, પ્રત્યેક ચોરા આદિ પર તેની ઉદ્ઘોષણા કરવામાં આવતી હતી. હે મહાનુભાવો ! “ઉજ્જિતક બાળક પ્રત્યે કોઈ રાજા કે રાજપુત્રો કોઈ અપરાધ નથી કર્યો પરંતુ આ તેના પોતાના જ કર્મોનો દોષ છે, જેના કારણે આ ખરાબ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ રહ્યો છે.”

(૧૩) ત્યાર બાદ તે પુરુષને જોઈને ભગવાન્ ગૌતમના મનમાં એવો વિચાર, કલ્પના કે સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે અહો ! આ પુરુષ કેવી નરક-સમાન વેદનાનો અનુભવ કરી રહ્યો છે ! તત્પશ્ચાત્ વાણિજગ્રામ નગરમાં ઊંચ, નીચ અને મધ્યમ કોટિના ઘરોમાં ભિક્ષા લઈને ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીની પાસે આવ્યા અને તેમને લાવેલી ભિક્ષા બતાવી, ત્યાર બાદ ભગવાનને વન્દના, નમસ્કાર કરીને સર્વ વાત કહી. ભદન્ત ! તે પુરુષ પૂર્વભવમાં કોણ હતો ?

ગૌતમ ! તે પુરુષના પૂર્વભવનો વૃત્તાન્ત આ પ્રમાણે પૂછે - તે કાળ સમૃદ્ધિશાળી નગર હતું. તે નગરમાં સુનન્દ નામનો રાજા હતો. તે મહાહિમવન્ત પર્વત સમાન પુરુષોમાં મહાન હતો. તે હસ્તિનાપુર નગરના લગભગ મધ્ય પ્રદેશમાં સેકંડો સ્તમ્ભોથી બનાવે પ્રાસાદિક, દર્શનીય, અભિરૂપ અને પ્રતિરૂપ એકમહાન ગોમંડપ હતો. ત્યાં નગરમાં સનાથ અને અનાથ પશુ સુખપૂર્વક રહેતા હતા. તેમને ત્યાં ઘાસ પાણી પર્યાપ્ત હતા તે ભય અને ઉપસર્ગ આદિથી રહિત થઈને ધૂમતા. તે હસ્તિનાપુર નગરમાં મહાન અધર્મી યાવત્ મહામહેનતે પ્રસન્ન થનાર ભીમ નામનો એક કૂટગ્રાહ રહેતો હતો. તેની ઉત્પલા નામની સ્ત્રી હતી, કે જે સમ્પૂર્ણ પંચેન્દ્રિય યુક્ત શરીરવાળી હતી.

(૧૪) કોઈ વખતે ઉત્પલા ગર્ભવતી થઈ. લગભગ ત્રણ માસ પછી તેને આ પ્રકારનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો- ધન્ય છે તે માતાઓ યાવત્ તેઓએ જ પોતાનું જન્મ તથા જીવનને સારી રીતે સફળ કર્યું છે જે અનેક અથવા યા સનાથ નાગરિક પશુઓ યાવત્ બળદોનો ઉધસૂ, સ્તન, વૃષણ, અંડકોશ, પુંછ, કકુદ, સ્કંધ, કર્ણ, નેત્ર, નાસિકા, જીભ, હોઠ તથા ગોદડીને કાપીને અને શૂલમાં લઈ અગ્નિમાં પકાવેલા, તળેલા, ભૂંજેલા, સૂકાયેલા અને લવણ સંસ્કૃત માંસની સાથે સુરા, મેધ, મેરક, સીધુ અને પ્રસન્ના આ મધોનું સામાન્ય અને વિશેષ રૂપથી આસ્વાદન, વિસ્વાદન, પરિભાજન તથા પરિભોગ કરતી પોતાના દોહદને પૂર્ણ કરે છે. હું પણ એ રીતે મારા દોહદને પૂર્ણ કરું ! આ વિચાર પછી તે દોહદ પૂર્ણ ન થવાથી તે ઉત્પલા નામની કૂટગ્રાહની સ્ત્રી સુકાઈ ગઈ, ભૂખી થઈ, માંસ રહિત એટલે કે હાડપિંજર જેવી થઈ ગઈ, શરીર શિત્રતલ થઈ ગયું, કાન્તિ રહિત થઈ ગઈ. દીન તથા ચિન્તાતુર મુખવાળી થઈ ઘ., મોઢું પીળું પડી ગયું, આંખ અને મોઢું મુરજાઈ ગયા. યથોચિત ઉપભોગ ન કરતી, હાથથી ચોળેલી પુષ્પ માળાની જેમ મ્લાન થયેલી, ઉત્સાહરહિત યાવત્ આર્તધ્યાનગ્રસ્ત થઈને ચિન્તાતુર રહેવા લાગી. કોઈ વખતે ભીમ નામનો કૂટગ્રાહ જ્યાં ઉત્પલા કૂટગ્રાહિણી હતી ત્યાં આવ્યો અને આવીને તેને યાવત્ ચિન્તાગ્રસ્ત ઉત્પલાને જોઈ ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો કે- હે ભદ્રે ! તમે આ રીતે શુષ્ક, નિર્માસ યાવત્ હતોત્સાહ થઈને કેમ ચિન્તામાં ડૂબેલા છો ? ત્યાર બાદ ઉત્પલા પત્નીએ તેને દોહદની વાત કરી. ત્યાર. કૂટગ્રાહ ભીમે પોતાની ઉત્પલા ભાર્યોને કહ્યું - હે ભદ્રે ! તું ચિન્તા ન કર, હું એવું કાંઈક કરીશ કે જેનાથી તારા આ દોહદની પૂર્તિ થઈ જશે.

ત્યાર બાદ ભીમ કૂટગ્રાહ અર્ધરાત્રિના સમયે એકલો જ લોખંડના કુસૂલક આદિ થી યુક્ત કવચને ધારણ કરીને આયુધ અને પ્રહરણ લઈને ઘરેથી

નીકળ્યો અને ગૌશાળા હતી ત્યાં આવ્યો, આવીને અનેક નાગરિક પશુઓ યાવત્ બળદોમાથી કોઈકના ઉધસૂ, યાવત્ કોઈકની સાસ્ના અને કોઈકના અન્ય અન્ય અંગોપાંગો કાપે છે, કાપીને પોતાના ઘરે આવે છે. અને આવીને તે પોતાની પત્ની ઉત્પલાને આપે છે. ત્યાર પછી તે ઉત્પલા તે અનેકવિધ શલ્ય, પ્રોતાદિ ગોમાંસ સાથે મદિરા આદિનું આસ્વાદન, પ્રસ્વાદન, કરતી પોતાના દોહદની પૂર્તિ કરે છે. આ રીતે તેનો દોહદ પૂર્ણ થયો. તે સમ્માનિત દોહદવાળી, વિનીત દોહદવાળી, નિવૃત્ત દોહદવાળી થઈ અને તે ઉત્પલા કૂટગ્રાહિણી ગર્ભને સુખપૂર્વક ધારણ કરવા લાગી. ત્યારપછી નવ માસ પૂર્ણ થઈ જવા પર બાળકને જન્મ આવ્યો. જન્મતાવેંતજ તે બાળકે કર્ણકટુ તેમજ ચીત્કાર પૂર્ણ ભયંકર શબ્દ કર્યો. તેની એવી ચીસ સાંભળીને અને હૃદય માં અવધારણ કરીને હસ્તિનાપુર નગરમાં નાગરિક પશુ યાવત્ બળદાદિ ભયભીત થઈ ગયા અને ઉદ્દેવને પ્રાપ્ત કરીને ચારે તરફ ભાગવા લાગ્યા. ત્યાર બાદ તે બાળકના માતાપિતાએ આ વૃત્તાંત અનુસાર બાળકનું નામ “ગોત્રાસ” પાડ્યું. ત્યાર બાદ ગોત્રાસ બાળકે બાલપણને છોડીને યુવાસ્થામાં પ્રવેશ કર્યો અને તે યુવક થઈ ગયો.

કોઈ સમયે ભીમ કૂટગ્રાહનું મરણ થઈ ગયું. ત્યારે તે ગોત્રાસે પોતાના મિત્ર, જ્ઞાતિ, નિજક, સ્વજન, સંબન્ધી અને પરિજનોથી ઘેરાઈને રૂપદ, આકંદન અને વિલાપ કરતાં કૂટગ્રાહનો દાહ સંસ્કાર કર્યો કેટલીક લૌકિક મૃતક ક્રિયાઓ પણ કરી. ત્યાર પછી સુનન્દ રાજાએ ગોત્રાસ બાળકને પોતે જ કૂટગ્રાહના પદ પર નિયુક્ત કર્યો. અધર્મી યાવત્ દુષ્પ્રત્યાનંદી. તે ગોત્રાસ દરરોજ અર્ધ રાત્રિના સમયે સૈનિકની જેમ તૈયાર થઈને કવચ પહેરીને, તેમ જ અસ્રશસ્ત્રોને ધારણ કરીને પોતાના ઘરેથી નીકળે છે, નીકળીને ગોમંડપ જાય છે અને ત્યાં અનેક ગાય આદિ નાગરિક પશુઓના અંગોપાંગોને કાપીને પોતાના ઘરમાં આવી જાય છે, આવીને તે ગાય આદિ પશુઓના પકાવેલા માંસ સાથે મદિરા આદિનું આસ્વાદન કરતો જીવન વ્યતીત કરે છે. ત્યાર પછી તે ગોત્રાસ કૂટગ્રાહ આવા પ્રકારના કર્મોવાળા, આવા પ્રકારના કાર્યોમાં પ્રધાનતા રાખવાવાળો, પાપરૂપ વિદ્યાને જાણનારો તથા પ્રકારના પાપકર્મોનું ઉપાર્જન કરીને પાંચસો વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને, ચિન્તાઓ અને દુઃખોથી પીડિત થતો કાળ માંસમાં કાળ કરીને ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા બીજા નરકમાં નારક રૂપે ઉત્પન્ન થયો.

(૧૫) તે કૂટગ્રાહ ગોત્રાસનો જીવ બીજા નરકમાંથી નીકળીને સીધો આ વાણિજ ગ્રામ નગરમાં વિજય મિત્ર સાર્થવાહની સૂલદ્રા નામની પત્નીનાં

ઉદરમાં પુત્રરૂપે આવ્યો. નવ માસ પૂર્ણ થવા પર સુભદ્રા સાર્થવાહિનીએ એકાન્તમાં ક્યારે નાખવાની જગ્યાએ ફેંકાવી દીધો અને પાછો તેને ઉઠાવી લીધો, ઉઠાવીને કમથી સંરક્ષણ અને સંગોપન કરતી તેને મોટો કરવાલાગી. ત્યાર બાદ તે બાળકના માતાપિતાએ મહાન્ ઋષિસત્કાર અને આડંબર સાથે કુળ મર્યાદા પ્રમાણે પુત્રજન્મ યોગ્ય વધામણી રૂપે પુત્રજન્મ-મહોત્સવ કર્યો. તે બાળકના માતા-પિતાએ બારમા દિવસે ગુણ નિષ્પત્ત નામકરણ આ પ્રમાણે કર્યું, કેમકે અમારો આ બાળક જન્મતાં જ અશુચિ પ્રદેશમાં ત્યાગી દેવાયો હતો, તેથી તેનું નામ “ઉજિઝત કુમાર” રાખવામાં આવે છે.

ત્યારબાદ તે ઉજિઝતકુમાર આ પાંચ ધાવમાતાઓથી યુક્ત દૃઢ પ્રતિજ્ઞ કુમારની જેમ યાવત્ નિર્વાત્ અને નિર્વ્યાધાત પર્વતની કંદરામાં રહેલા ચમ્પક વૃક્ષની જેમ સુખ પૂર્વક મોટો થવા લાગ્યો. તદનન્તર કોઈ વખતે વિજયમિત્ર લઈને લવણ સમુદ્રમાં વહાણપર વિપત્તિ આવવાથી વિજયમિત્રની ઉક્ત ચારે પ્રકારની મહામૂલ્ય વાળી વસ્ત્ર, આભૂષણ આદિ વસ્તુઓ પાણીમાં ડુબી ગઈ અને તે પોતે પણ ત્રાણરહિત તેમજ શરણરહિત થઈ જવાથી મૃત્યુ મામ્યો. ત્યાર બાદ ઈશ્વર, તલવર, આદિ પણ વિજયમિત્રના મૃત્યુના સમાચાર સાંભળી, પોતાના હાથે લીધેલી થાપણ અને તેથી અતિરિક્ત બહુમૂલ્ય વસ્ત્ર, આભૂષણ આદિ લઈને એકાન્તસ્થાનમાં ચાલ્યા ગયા. જ્યારે સુભદ્રા સાર્થવાહિનીએ લવણ સમુદ્રમાં સંકટ આવી પડવાથી કરિયાળું પાણીમાં ડુબી જવાની સાથોસાથ વિજય મિત્રના મૃત્યુના મહાન્ શોકથી વ્યાપ્ત થઈ અને કુહાડાથી કાપેલી ચમ્પકવૃક્ષની શાખાની જેમ ધડામ કરતી પૃથ્વી તળ પર પડી ગઈ. ત્યારબાદ થોડા સમય પછી તે સુભદ્રા સાર્થવાહિની પણ મરણ પામી.

(૧૬) ત્યારબાદ નગરપુરુષોએ સુભદ્રાના મૃત્યુના સમાચાર સાંભળીને ઉજિઝતક કુમારને દુરાચારી હોવાથી ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો અને તેનું ઘર બીજા કોઈને આપી દીધું. પોતાના ઘરેથી કાઢી મૂકવાથી ઉજિઝતક કુમાર વાણિજ્યગ્રામ નગરના માર્ગો પર તથા જુગારગૃહ, વેશ્યાગૃહો અને મદિરાપાનના સ્થાનોમાં સુખપૂર્વક પરિભ્રમણ કરવા લાગ્યો. રોકટોક વિનાનો, સ્વચ્છંદ મતિવાળો તેમજ નિરંકુશ થતો તે ચોરી, જુગાર, વેશ્યાગમન અને પરસ્ત્રી ગમનમાં આસક્ત થઈ ગયો. કોઈ વખતે કામધ્વજ નામની વેશ્યા સાથે સ્નેહ સમ્બન્ધ સ્થાપિત થઈ જવાના કારણે તે મનુષ્ય સમ્બન્ધી પ્રધાન કામ ભોગોનો ઉપભોગ કરતો સમય વ્યતીત કરવા લાગ્યો. ત્યારબાદ વિજયમિત્ર રાજાની ‘શ્રી’ રાણીને યોનિશૂળ રોગ ઉત્પન્ન થયો, તેથી વિજયમિત્ર રાજા રાણી સાથે મનુષ્ય સમ્બન્ધી પ્રધાન કામભોગોનું સેવન કરવામાં સમર્થ ન રહ્યો.

ત્યારે કોઈ સમયે વિજય મિત્ર રાજાએ ઉજિઝતક કુમારને કામધ્વજ ગરિશકાના સ્થાનમાંથી કાઢી મૂક્યો અને કામધ્વજ વેશ્યાને પોતાના અન્ત:પુરમાં રાખી અને તેની સાથે મનુષ્ય સમ્બન્ધી પ્રધાન વિષયભોગોનું સેવન કરવા લાગ્યો.

કામધ્વજમાં મૂર્ચ્છિત, તેના ધ્યાનમાં જ પાગલ બનેલો, તેની આકાંક્ષા રાખનારો, તેના સ્નેહપાશમાં જોડાયેલો બીજા કોઈ પણ સ્થાને સ્મરણ, પ્રેમ અને માનસિક શાન્તિ પ્રાપ્ત ન કરી શક્યો, તેનું ચિત્ત તે વેશ્યામાં જ પરોવાયેલું રહ્યાં કરતું. તત્સમ્બન્ધી કામભોગમાં પ્રયત્નશીલ,, તેને મેળવવા માટે આતુર રહેતો. તેના મન, વચન અને શરીર એ બધાં તેને માટે અર્પણ થઈ રહ્યાં હતાં. તે વેશ્યાની જ ભાવનાથી ભાવિત રહેતો તે કુમાર તે કામધ્વજ વેશ્યાના અંતર છિદ્ર અને વિવર એવા સમયની ગવેષણા કરતો જીવન વિતાવવા લાગ્યો. તત્પશ્ચાત્ અવસર પ્રાપ્ત કરીને ગુપ્ત રીતે તેના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો અને તે કામધ્વજ વેશ્યાની સાથે મનુષ્ય સમ્બન્ધી પ્રધાન વિષયભોગોનો ઉપયોગ કરતોસમય વ્યતીત કરવા લાગ્યો. અહિં તે વિજયમિત્ર રાજા સ્નાન યાવત્ દુષ્ટ સ્વપ્નનોનાં ફળને નષ્ટ કરવા માટે પ્રાયશ્ચિત્તરૂપે મસ્તક પર તિલક તેમજ અન્ય માંગોલિકો કરીને, સમ્પૂર્ણ અલંકારોથી વિભૂષિત વેશ્યા સાથે મનુષ્ય સમ્બન્ધી વિષયભોગોનો ઉપભોગ કરતાં ઉજિઝતક કુમારને જોયો. જોતાં જ તે કોધથી લાલપીળો થઈ ગયો અને કપાળમાં ત્રણ રેખાઓ વાળી ભૂકુટિ ચઢાવીને પોતા નાઅનુચર પુરુષોદ્ધારા ઉજિઝ તક કુમારને પકડાવી લીધો, પકડાવીને લાકડી મુક્કા, ઠીંચણ અને કોણીના પ્રહારોથી તેના શરીરને ભાંગી નાંખ્યું, ચૂરેચૂરા કરી નાખ્યું, મથી નાખ્યું અને અવકોટક બન્ધથી બાંધ્યો અને બાંધીને પૂર્વોક્ત રીતથી વધ કરવાની આજ્ઞા આપી.

(૧૭) આ વૃત્તાન્ત સાંભળી ગૌતમ સ્વામીએ પ્રશ્ન કર્યો - હે ભગવન્ ! ઉજિઝતકકુમાર અહીંથી કાળમાસમાં કાળ કરીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? ગૌતમ ! ઉજિઝતકકુમાર ૨૫ વર્ષનું પૂર્ણ આયુષ્ય ભોગવીને આજે જ દિવસના ચોથો પહોરમાં શૂળી દ્વાર ભેદને પ્રાપ્ત થતો રત્નપ્રભા નામની પ્રથમ નરક ભૂમિમાં નારક રૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી નીકળીને સીધો આ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપની અન્તર્ગત ભારતવર્ષના વૈતાલ્ય પર્વતની તળેટીમાં સીધો આ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપની અન્તર્ગત ભારતવર્ષના ઈન્દ્રપુર નામના નગરમાં ગણિકાના ઘરમાં પુત્ર રૂપે ઉત્પન્ન થશે. માતાપિતા ઉત્પન્ન થયેલા તે બાળકને નપુંસક કરીને નપુંસક કર્મ શિખડાવશે. બાર દિવસ વ્યતીત થઈ જવા પર તેના માતા પિતા તેનું નામ “પ્રિયસેન” એવું રાખશે. બાળપણને છોડીને યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલો, વિશેષ જ્ઞાન ધરાવવાવાળો તેમજ બુદ્ધિ આદિથી

પરિપક્વ અવસ્થાને પામેલો તે પ્રિય સેન નપુંસક રૂપે, યૌવન અને લાવણ્ય દ્વારા ઉત્તમ અને ઉત્કૃષ્ટ શરીરવાળો થશે.

ત્યારબાદ તે પ્રિયસેન નપુંસક ઈન્દ્રપુર નગરના રાજા, ઈશ્વર યાવત્ બીજા મનુષ્યોને અનેક પ્રકારના વિદ્યા પ્રયોગોથી, મંત્રો દ્વારા, મન્ત્રેલી ભસ્મ આદિના યોગથી બધાને વશીભૂત કરીને મનુષ્ય સમ્બન્ધી પ્રધાનભોગોનો ઉપભોગ કરતો સમય વ્યતીત કરશે. તે પ્રિયસેન નપુંસક આ પાપપૂર્ણ કાર્યોને જે પોતાનું કર્તવ્ય, મુખ્ય લક્ષ્ય તથા વિજ્ઞાન તેમજ સર્વોત્તમ આચરણ બનાવશે. આ ખરાબ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા તે અત્યધિક પાપ કર્મોનું ઉપાર્જન કરીને ૧૨૧ વર્ષના પરમ આયુષ્યને ઉપભોગ કરીને રત્નપ્રભા. નામની પ્રથમ નરકભૂમિમાં નારક રૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી નીકળીને સર્પ નોળિઓ આદિ પ્રાણિઓની યોનિમાં જન્મ લેશે. ત્યાંથી તેનું સંસાર ભ્રમણ જે રીતે પ્રથમ અધ્યયનમાં મૃગાપુત્રનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે, તે રીતે થશે. ત્યાર પછી તે સીધો આ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપની અન્તર્ગત ભારવર્ષની ચમ્પા નામની નગરીમાં પાડા રૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં તે કોઈ સમયે મિત્રમંડળી દ્વારા મારવામાં આવશે અને તે જ ચમ્પાનગરીના શ્રેષ્ઠિ કુળમા પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં બાળ પણને છોડીને યૌવનાવસ્થાનેપ્રાપ્ત્યતાંતે વિશિષ્ટ સંયમી સ્થવિરો પાસે શકડા, કાંક્ષા આદિ દોષોથી રહિત બોધિલાભને પ્રાપ્ત કરીને અણગાર ધર્મને ગ્રહણ કરશે, ત્યાંથી કાળ માસમાં કાળ કરીને સૌધર્મ નામના પ્રથમ દેવલોકમાં દેવરૂપે ઉત્પન્ન થશે. બાકી બધું જે રીતે મૃગાપુત્રના સમ્બન્ધમાં કહ્યું છે, તેમ સમજવું.

અધ્યયન : ૨ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૩ - અભગ્નસેન

(૧૮) હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં પુરિમતાલ નામનું એક નગર હતું. તે નગરના ઈશાન ખૂણામાં અમોઘદર્શી નામનું એક ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાનમાં અમોઘદર્શી નામના યક્ષનું આયતન હતું. મહાબલ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. નગરના ઈશાન ખૂણામાં જનપદની સીમાના અંતે રહેલ જંગલમાં શાલાટવી નામની એક ચોર પદ્મી હતી, તે પર્વતની ભયાનક ગુફાઓના કિનારા પર બનાવેલી હતી, વાંસ ની બનાવેલી વાડ રૂપ ખાઈવાળી હતી. તેની અન્દર પાણીનો પૂતરો પ્રબન્ધ હતો અને તેની બહાર દૂર-દૂર સુધી પાણી મળતું ન હતું. તેની અન્દર અનેકાનેક ગુપ્ત ચોર દરવાજાઓ હતા અને તે ચોરપદ્મીમાં પરિચિત વ્યક્તિઓનો જ પ્રવેશ અને નિર્ગમન થઈ શકતો હતો. ચોરોની શોધ કરનાર અથવા ચોરોદ્ધારા હરાયેલા ધનને પાછું લાવવામાં પ્રયત્નશીલ એવાં ઘણાં મનુષ્યો પણ તેમાં પ્રવેશ કરી શકતા ન હતા. તે

શાલાટવી નામની ચોર પદ્મીમાં વિજય નામનો ચોરોનો સેનાપતિ રહેતો હતો. તે મહાઅધર્મી હતો યાવત્ તેના હાથ લોહીથી ખરડાયેલા રહેતા હતા. તેનું નામ અનેક નગરોમાં પ્રસિદ્ધ હતું. તે શુરવીર, દૃઢ પ્રહાર કરનાર, સાહસિક, શબ્દવેધી, શબ્દવેધી, શબ્દના આધારે બાણ માર નાર અને તલવાર તથા લાઠીનો પ્રહાર કરવામાં પ્રધાન યોદ્ધો હતો. તે પાંચસો ચોરોનું આધિપત્ય, સ્વામીત્વ યાવત્ સેનાપતિત્વ કરતો જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો હતો.

(૧૯) તે વિજય નામનો ચોર સેનાપતિ અનેક ચોર, પરસ્રીલંપટ, ખિસ્સા-કાતુર, ખાતર પાડી ચોરી કરનાર જુગારી, ધૂતારા તથા બીજા ઘણાં હાથ આદિ કપાયેલા, નાકથી રહિત અને તિરસ્કૃત થયેલા મનુષ્યોનો આશ્રયદાતા હતો. તે વિજયચોર સેનાપતિ અનેક ગામોનો નાશ, નગરોનો નાશ, ગાયોનું અપહરણ, કેદીઓનું ગ્રહણ, મુસાફરોના ધનાદિનું અપહરણ તથા ખાઈ તોડીને ચોરી કરવી આદિથી પિડિત, તર્જિત તાડિત ધન અને ધાન્યથી રહિત કરતો મહાબલ રાજાના રક્ને વારંવાર પોતે ગ્રહણ કરીને સમય વ્યતીત કરી રહ્યો હતો. તે વિજયચોર સેનાપતિની સ્કંદશ્રી નામની સુન્દરી પત્ની હતી તથા વિજયચોર સેનાપતિનો પુત્ર બાળક હતો. તે સંપૂર્ણ અવયવો વાળો તેમજ નિર્દોષ પાંચ ઈન્દ્રિયોથી યુક્ત, સદૃઢ બાન્ધાયુક્ત શરીરવાળો, વિશિષ્ટ પ્રકારના જ્ઞાનનો ધરાવનારો અને બુદ્ધિ આદિની પરિક્વતાથી યુક્ત તેમજ યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલો હતો. તે મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. પરિષદ નીકળી તથા રાજા પણ ચાલ્યો. ભગવાને ધર્મની પ્રરૂપણા કરી, ધર્મોપદેશ સાંભળીને રાજા તથા પરિષદ પાછી ગઈ.

તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીરના જ્યેષ્ઠ શિષ્ય ગૌતમ સ્વામી યાવત્ રાજમાર્ગમાં પધાર્યા. ત્યાં તેઓએ અનેક હાથીઓ, ઘોડા તથા સૈનિકોની જેમ શસ્ત્રોથી સુસજ્જિત તેમજ કવચ ધારણ કરેલા અનેક પુરુષોને જોયા. તે પુરુષોની વચ્ચે અવકોટક બંધનથી બદ્ધ એવા તે પુરુષને રાજપુરુષોએ ચાર રસ્તાપર બેસાડી દીધો. બેસાડીને તેના પિતાના આઠ ભાઈઓને તેની સામે મારી નાખ્યા. મારીને પછી કોયડાના પ્રહારથી મારમારીને કરુણ વિલાપ કરતા તે પુરુષને તેઓએ તલતલ જેવડા ટુકડા કરીને મારેલા પુરુષોનું માંસ ખવડાવ્યું. રૂઢિરનું પાન કરાવ્યું. ત્યાર પછી રાજાના પુરુષોએ તે પુરુષને બીજા ચત્તવર પર આઠ કાકીને ત્રીજા ચત્તવર પર આઠ મહાપિતાઓને, ચોથા ચત્તવર પર આઠ મહામાતાઓ ને, પાંચમા ચત્તવર પર પુત્રોને, છઠ્ઠા ચત્તવર પર પુત્રવધુઓને, સાતમા ચત્તવર પર જમાઈઓને, આઠમા ચત્તવર પર પુત્રીઓને, નવમાં ચત્તવર પર પૌત્રો તથા દોહિત્રીઓને, દશમા ચત્તવર પર

પૌત્રીઓ તથા દોહિત્રીઓને, અગિયારમા ચત્વર પર પૌત્રીઓ અને દોહિત્રીઓના પતિઓને, બારમા ચત્વર પર પૌત્રો અને દોહિત્રીની પત્નીઓને, દશમ ચત્વર પર પૌત્રીઓ તથા દોહિત્રીઓને, અગિયારમા ચત્વર પર માસાઓને, સોળમાં ચત્વર પર માસીઓને, સત્તરમાં ચત્વર પર મામીઓને, અઠારમાં ચત્વર બાકી રહેલા મિત્રો, સ્વજનો, જ્ઞાતિજનો, નિજકો, સંબંધીઓ અને નોકરવર્ગને તે પુરુષની સામે માર્યા. તેને ચાબુકના પ્રહારોથી તાડિત કરતા તે રાજપુરુષો દયનીય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા તે પુરુષને, તેના શરીરમાંથી કાઢેલા માંસના ટુકડા ખવડાવે છે અને લોહીનું પાન કરાવે છે.

(૨૦) ત્યાર બાદ ભગવાન ગૌતમના હૃદયમાં તે પુરુષને જોઈને વિચાર ઉત્પન્ન થયો યાવત્ તેઓ નગર બહાર નીકળ્યાં અને ભગવાન પાસે આવીને નિવેદન કર્યું યાવત્ ભગવન્ ! તે પુરુષ પૂર્વભવમાં કોણ હતો હે ગૌતમ ! તે કાળ તથા તે સમયમાં આ જમ્બૂદ્વીપની અન્તર્ગત ભારતવર્ષમાં પુરિમતાલ નામનું એક વિશાળ, ભવનાદિથી યુક્ત સ્વચક અને પરચકના ભયથી રહિત તેમજ સમૃદ્ધિશાળી નગર હતું. તે પુરિમતાલ નગરમાં ઉદય નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. નિર્ણય નામનો એક ઈંડાનો વ્યાપારી નિવાસ કરતો હતો. તે ધનવાન, પરાભવ નહિ પામનાર, અધર્મી યાવત્ પરમ અસંતોષી હતો. નિર્ણય નામના ઈંડાના વેપારીના રૂપિયા, પૈસા અને ભોજનના રૂપમાં વેતન ગ્રહણ કરનાર અનેક પુરુષો હંમેશા કોદાળા તથા વાંસના ટોપલાઓ લઈને પુરિમતાલ નગરની ચારે તરફ અનેક કાગડીઓના ઘુવડીના કબૂતરીના ટીટીડીના બગલીઓના મોરનીના મુર્ગીના તથા બીજા પણ અનેક જલચર, સ્થલચર અને ખેચર આદિ જંતુઓના ઈંડાઓને લઈ વાંસના ટોપલાઓમાં ભરતા હતા, ભરીને તે ઈંડાઓથી ભરેલા ટોપલાઓ દઈ દેતા હતા.

ત્યારબાદ તે નિર્ણય નામના ઈંડાના વેપારીના અનેક વેતનભોગી પુરુષો ઘણાં કાગડી યાવત્ મુર્ગીઓના તે ઈંડાઓને તવા-ઉપર, કડાઈઓ ઉપર, હાંડામાં, અને અંગારા પર તળતા હતા, ભૂંજતા અને પકવતાં હતા. આજિવિકા ચલાવતાં સમય પસાર કરી રહ્યા હતા. તે વેપારી પોતે પણ કાગડી યાવત્ મુર્ગીના પકાવેલા, તળેલા અને ભૂંજેલા ઈંડાઓ સાથે સુરા આદિ પાંચ પ્રકારની મદિરાઓનું આસ્વાદનાદિ કરતો જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો હતો. ઈંડાનો વેપારી આ પ્રકારના પાપકાર્યોને કરનાર, આ પ્રકારના કર્મોમાં પ્રધાનતા રાખનાર, આવા કર્મોનું જ્ઞાન ધરાવનાર અને આ જ કર્મોને પોતાનું આચરણ બનાવીને ઘણાં ઘણાં પાપ કર્મોને ઉપાર્જિત કરીને એક હજાર વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને ત્રીજી નરક ભૂમિમાં ઉત્કૃષ્ટ સાત સાગરોપમની સ્થિતિવાળો

નરકમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થયો.

(૨૧) તે વેપારી નરકમાંથી નીકળીને આ શાલાટવી નામની ચોરપદ્મીમાં વિજય ચોરસેનાપતિની સ્કંદશ્રી પત્નીના ઉદરમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થયો. લગભગ ત્રણ માસ પૂર્ણ થવા પર સ્કંદશ્રીને આ દોહદ ઉત્પન્ન થયો તે માતાઓ ધન્ય છે જેઓ અનેક મિત્રોની, જ્ઞાતિની, નિજક જનોની, સંબંધીઓની અને નોકરવર્ગની સ્ત્રીઓ તથા ચોરોની પત્નીઓથી પરિવૃત્ત થઈને સ્નાન યાવત્ અનિષ્ટજનક સ્વાપ્નને નિષ્કળ કરવા માટે પ્રાયશ્ચિત્તરૂપે તિલક તેમજ માંગલિકકરીને સર્વપ્રકારના અલંકારોથી વિભૂષિત થઈ, ઘણાં અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ પદાર્થો તથા સુરા, મધુ, મેરક, જાતિ અને પ્રસન્ના મદિરાઓનું આસ્વાદન, વિસ્વાદન, પરિભાજન અને પરિભોગ કરતી સમય વ્યતીત કરે છે. તથા ભોજન કર્યા પછી જે પુરુષનો વેષ ધારણ કરીને દઢ બંધનોથી બાંધેલા અને લોખંડના બખ્તરને ધારણ કરે છે, યાવત્ આયુધ અને પ્રહારોથી સજ્જ થાય છે તથા જે ડાબા હાથમાં ધારણ કરેલી ઢોલાથી, મ્યાનમાંથી બહાર કાઢેલી તલવારોથી ઘ બલા પર રાખેલા ભાથાથી, પ્રત્યંચા ચઢાવેલ ધનુષ્યોથી, સારી રીતે ફેંકવામાં આવતા બાણોથી, ઊંચા કરેલ શસ્ત્ર વિરોધોથી ચાલતી જંઘા ઘંટીઓ દ્વારા તથા શીઘ્ર વગાડવામાં આવતા વાજિંત્રોથી અત્યન્ત ઉત્કૃષ્ટ આનન્દમય મહાધ્વનિથી, સમુદ્રની ધ્વનિની જેમ આકાશને શબ્દાયમાન કરતી શાલાટવી ચોરપદ્મીની ચારે તરફ ભ્રમણ કરીને દોહદને પૂર્ણ કરે છે. પણ દોહદ પૂર્ણ ન થવાથી તે ઉદાસ યાવત્ ચિન્તાતુર થઈ.

ત્યાર બાદ વિજય ચોર સેનાપતિએ ચિન્તાગ્રસ્ત સ્કંદશ્રીને જોઈને આ રીતે કહ્યું હે દેવાનુપ્રિયે ! તું ઉદાસ થઈ આર્તધ્યાન કેમ કરી રહી છો ? સ્કંદશ્રીએ વિજયના આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિય ! મને ગર્ભધારણ કર્યાને ત્રણ મહિના પૂર્ણ થઈ ચૂક્યા છે, હવે મને આ દોહદ ઉત્પન્ન થયો છે, તે પૂર્ણ નહિ થવાથી કર્તવ્ય અને અકર્તવ્યના વિવેકથી રહિત થયેલી હું યાવત્ આર્તધ્યાન કરી રહી છું. ત્યારે વિજયચોર સેનાપતિએ પોતાની સ્કંદશ્રી પત્નીનું આ કથન સાંભળી અને તેના પર વિચાર કરીને સ્કંદશ્રીને આ પ્રમાણે કહ્યું- દેવાનુપ્રિયે ! તું આ દોહદને તારી ઈચ્છા પ્રમાણે પૂર્ણ કરી શકે છે અને તેના માટે કાંઈ ચિન્તા ન કર. પતિના આ વચનને સાંભળીને સ્કંદશ્રીને ઘણી પ્રસન્નતા થઈ, યાવત્ પોતના દાહદને પૂર્ણ કરવાલાગી. ત્યાર પછી તે ગર્ભને સુખપૂર્વક ધારણ કરવા લાગી. ત્યારબાદ તે ચોર સેનાપતિએ તે બાળકનો દશ દિવસ સુધી ખૂબ જ ધામધૂમ સાથે કુળ પરમ્પરા પ્રમાણે જન્મોત્સવ મનાવ્યો. યાવત્ તેમને કહેવા લાગ્યો- દેવાનુપ્રિયો ! જે વખતે તેની માતાએ એક દોહદ

ઉત્પન્ન થયો હતો દોહદ અભગ્ન રખાવ્યો હતો તેથી આખાળકનું “અભગ્નસેન” આ નામ રાખવામાં આવે છે. પછી અભગ્નસેન બાળક યાવત્ મોટો થવા લાગ્યો.

(૨૨) ત્યાર બાદ કુમાર અભગ્નસેન બાળપણને લાંબીને યુવાવસ્થામાં પ્રવેશ્યો તથા આઠ કુમારિકાઓ સાથે તેના લગ્ન કરવામાં આવ્યા. તે લગ્નમાં આઠ પ્રકારનો દહેજ મળ્યો અને તે મહેલોમાં રહીને આનન્દપૂર્વક તેનો ઉપભોગ કરવા લાગ્યો. કોઈ વખતે તે વિજયચોર સેનાપતિ મૃત્યુ પામ્યો. ત્યારે કુમાર અભગ્નસેન પાંચસો ચોરો સાથે રડતાં, આકંઠન કરતાં અને વિલાપ કરતાં કરતાં અત્યંત વૈભવ તેમ જ સત્કાર સાથે વિજયસેના પતિના શબને અત્યંત કર્મ માટે સ્મશાન ભૂમિમાં પહોંચાડે છે અને લૌકિક મૃતકાર્ય કાર્યો કરે છે. થોડા સમય પછી અભગ્નસેનનો શોક ઓછો થયો. ત્યાર પછી પાંચસો ચોરોએ મોટા ઉત્સવ સાથે અભગ્નસેનનો શાલાટવી નામની ચોર પદ્મીમાં ચોર સેનાપતિની પદવી આપી. ચોર સેનાપતિના પદ પર નિયુક્ત થયેલો અભગ્નસેન અધર્મનું આચરણ કરતા યાવત્ ત પ્રાન્તના રાજ્યને આપવા લાયક કરને પણ પોતે ગ્રહણ કરવા લાગ્યો.

ત્યાર બાદ અભગ્નસેન નામના ચોર સેનાપતિએ ઘણાં ગામોનો વિનાશ કર્યો તેથી ત્રાસ પામેલા તે દેશના લોકોએ એક બીજાને બોલાવીને આપ માણે કહ્યું હે દેવાનુપ્રિયો ! ચોર સેનાપતિ અભગ્નસેન પુરિમતાલ નગરના ઉત્તર પ્રદેશનાં ઘણાં ગામડાંઓને વિનાશ કરીને ત્યાંના લોકોને ધનધાન્યાદિથી રહિત કરી રહ્યો છે. તેથી, હે ભદ્ર પુરુષો ! પુરિમતાલ નગરના મહાબલ રાજાને આ વાતથી સારી રીતે વાકેફ કરવો.

ત્યાર બાદ મહામૂલ્ય, મહાન્ પુરુષોને યોગ્ય અને રાજાને યોગ્ય ભેટ લઈને મહાબલ રાજા સામે આ વાતનું નિવેદન કર્યું- સ્વામિન્ ! અમે ઈચ્છીએ છીએ કે અમે આપની ભુજાઓની છાયાથી રક્ષણ પ્રાપ્ત કરી ભય અને ઉદ્દેગરહિત થઈને સુખપૂર્વક વસીએ. આ રીતે વિનંતી કરીને તે પ્રાન્તીય પુરુષો રાજાને હાથ જોડી તેના પગોમાં પડ્યા.

મહાબલ રાજાને પોતાની પાસે ઉપસ્થિત થયેલા તે દેશવાસી પુરુષોની પાસેથી ઉપરોક્ત વૃત્તાંત સાંભળીને ક્રોધથી ધમધમી ઊઠ્યા અને ક્રોધાતુર બની જેમતેમ બોલતા, દાંત પીસતા, કપાળ પર ત્રણ રેખાને ધારણ કરતા દંડ કોટવાળને બોલાવે છે અને બોલાવીને કહ્યું છે કે- હે દેવાનુપ્રિય ! તમે જાઓ અને જઈને શાલાટવી ચોર પદ્મીને નષ્ટ કરી ધો, લૂંટી લ્યો અને લૂંટીને તેના ચોર સેનાપતિ અભગ્નસેનને જીવતાં જ પકડીને મારી સામે ઉપસ્થિત કરો.

કોટવાળ મહાબલ રાજાની આ આજ્ઞાને લોખંડને કુસૂલક આદિતી મુક્ત કવચને ધારણ કરનારા અનેક પુરુષોને સાથે લઈને હાથમાં ઢાલ બાંધેલા યાવત્ ક્ષિપ્રતૂર્ય વગાડવાથી અને મહાન્ ઉત્કૃષ્ટ આનન્દમય મહાધ્વનિ સિંહનાદ આદિ શબ્દોદ્ધારા સમુદ્રની મધ્યમાંથી નીકળીને શાલાટવી ચોરપદ્મી તરફગયો. ત્યાર પછી અભગ્નસેન ચોરસેનાપતિના ગુપ્તચર પુરુષોને આ સારીએ વાતનો પત્તો લાગી ગયો, તેથી તે શાલાટવી ચોરપદ્મીમાં જ્યાં અભગ્ન સેન ચોરસેનાપતિ હતો ત્યાં ગયા. બે હાથ જોડી, મસ્તકે અંગલિ કરી અભગ્નસેનને સમાચાર આપ્યા અભગ્નસેનને જીવતો.

ત્યાર બાદ અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિએ પોતાના ગુપ્તચરોની વાત સાંભળી તથા વિચાર કરીને પાંચસો ચોરોને બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિયો ! તે કોટવાળ ચોરપદ્મી સુધી પહોંચે તે પહેલાંજ તેને રસ્તામાં રોકી દેવા જોઈએ તે જ આપણે માટે યોગ્ય લાગે છે. અભગ્નસેનની આ વાતને ચોરોએ “એમ જ થવું જોઈએ” એમ કહીને સ્વીકારી, ત્યાર પછી અભગ્નસેન સેનાપતિએ પુષ્કળ અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિય વસ્તુઓને તૈયાર કરાવી તથા પાંચસો ચોરો સાથે, સ્નાનાદિથી તિવૃત્ત થઈ, ખરાબ સ્વાખાદિના ફળને નિષ્કળ બનાવવા માટે મસ્તક પર તિલક તથા અન્ય માંગલિકો કરીને, ભોજનશાળામાં તે મદિરાઓનું રુચિ અનુસાર આસ્વાદન, વિસ્વાદન આદિ કરવાનું શરૂ કર્યું. ભોજન બાદ ઉચિત સ્થાન પર આવીને આચમન કર્યું અને મુકના લેખાદિને દૂર કરીને પાંચસો ચોરો સાથે ભીના ચામડા પર આરોહણ કર્યું, ત્યાર બાદ દંઢ બંધનોથી બાંધેલા અનેલોખંડના કુસૂલક આદિથી યુક્ત કવચને ધારણ કરીને યાવત્ અસ્ર-શસ્ત્રોથી સુસજ્જિત થઈને, હાથમાં ઢાલ લઈને યાવત્ મહાન્ ઉત્કૃષ્ટ અને સિંહનાદ આદિના શબ્દો દ્વારા આકાશને ગુંજાયમાન કરતા અભગ્નસેને શાલાટવી ચોર પદ્મીથી દિવસના ચોથા પ્રહરમાં પ્રસ્થાન કર્યું અને ખાદ પદાર્થોને સાથે લઈને વિષમ અને ગાઢ વનમાં રહીને તે, કોટવાળની પ્રતીક્ષા કરવા લાગ્યો.

ત્યારબાદ તે કોટવાળ જ્યાં અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિ હતો, ત્યાં આવે છે, આવીને તેની સાથે યુદ્ધમાં જોડાઈ જાય છે પરન્તુ અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિ દ્વારા મર્દન અને પ્રતિષેધ થવા પર તેજહીન, બળહીન, વીર્યહીન, તેમજ પુરુષાર્થ અને પરાક્રમથી રહિત થયેલો તે કોટવાળ શત્રુસેનાને પરાજિત કરવી અશક્ય સમજીને પાછો પુરિમ તાલ નગરમાં મહાબલ રાજા પાસે જાય છે અને બન્ને હાથ જોડી મસ્તક પર અંગલિ કરી આ પ્રમાણે કહે છે- સ્વામિન્ ! અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિ ઊંચા, નીચા, દુર્ગમ અને ગહન વનમાં

પર્યાપ્ત ખાદ્ય તથા પેય સામગ્રી સાથે રહેલો છે, તેથી મોટા અશ્વખળ, ગજખળ, યોદ્ધાઓના ખળ અને રથખળ, અરે ! શું નિવેદન કરું ! ચતુરંગિણી સેનાના ખળથી પણ તે સામેના યુદ્ધમાં જીવતો પકડી શકાશે નહીં. તે સામ નીતિ- ભેદ- નીતિથી, ઉપપ્રદાન નીતિથી અથવા વિશ્વાસુ ખનાવીને પકડી શકાશે. જ્યારે કોટવાળે આ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે મહાખળ રાજા અભગ્નસેનના જે આભ્યન્તર જનો હતા અને જે અંગરક્ષકોને તે મસ્તકના કવચ સમાન માનતો હતો તેમનો તથા મિત્ર તથા મિત્ર, જ્ઞાતિ, નિજક, સ્વજન, સંબંધી અને નોકર વર્ગને ધન, સુવર્ણ, રત્ન અને ઉત્તમ સારભૂત દ્રવ્યો તથા રૂપિયા પૈસાવડે તેનાથી જુદા કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે અને અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિને પણ વારંવાર મહાન્ પ્રયોજન વાળી, મહામૂલી, મહાન્ પુરુષોને યોગ્ય અને રાજાને યોગ્ય ભેટો મોકલે છે, મોકલીને તે અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિને વિશ્વાસુ ખનાવે છે.

(૨૩) ત્યાર બાદ મહાખળ રાજાએ પુરિમતાલ નગરમાં પ્રશસ્ત તેમજ વિશાળ અને પ્રાસાદીય દર્શનીય અને પ્રતિરૂપ-તેવી, સેંકડો સ્તમ્ભવાળી એક કૂટાકારશાલા ખનાવડાવી. પછી મહાખળ રાજાએ તેના નિમિત્તે ઉત્શૂલક યાવત્ દશ દિવસના ઉત્સવ ની ઉદ્ઘોષણા કરાવી અને કૌટુંબિક પુરુષોને ખોલાવીને કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે શાલાટવી ચોરપદ્ધતિમાં જાઓ, ત્યાં અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિને બે હાથ જોડી મસ્તક પર અંજલિ કરી આ પ્રમાણે નિવેદન કરો- હે દેવાનુપ્રિય ! પુરિમતાલ નગરમાં મહાખળ રાજાએ ઉત્શૂલક યાવત્ દશ દિવસના ઉત્સવ વિશેષની ઉદ્ઘોષણા કરાવી છે, તો આપને માટે પુષ્કળ અશનાદિક અને પુષ્પ, વસ્ત્ર, માળા તથા અલંકાર અહીં જ ઉપસ્થિત કરીએ કે આપ સ્વયં ત્યાં પધારશો ?

ત્યાર બાદ તે કૌટુંબિક પુરુષો અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિને બે હાથ જોડી, મસ્તક પર અંજલિ કરી તે સર્વે નિવેદન કર્યું- ત્યારે અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિએ તે કૌટુંબિક પુરુષોને ઉત્તરમાં આ પ્રમાણે કહ્યું- હે ભદ્ર પુરુષો ઉત્તરમાં આ પ્રમાણે કહ્યું- હે ભદ્ર પુરુષો ! હું પોતે જ પુરિમતાલ નગરમાં આવીશ. ત્યાર બાદ અભગ્નસેને તે કૌટુંબિક પુરુષોનો ઉચિત સત્કાર કરીને તેમને વિદાય કર્યો. ત્યાર બાદ મિત્રો આદિથી ઘેરાયેલો તે અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિ સ્નાનાદિથી નિવૃત્ત થઈ, યાવત્ જ્યાં મહાખળ રાજા હતો ત્યાં આવ્યો, આવીને બે હાથ જોડી, મસ્તક પર અંજલિ કરી મહાખળ રાજાને જય, વિજય શબ્દોથી વધામણી આપે છે. વધામણી દઈને મહાર્થ, મહાર્હ યાવત્ રાજાને યોગ્ય ભેટ અર્પણ કરે છે. ત્યાર બાદ મહાખળ રાજા અભગ્નસેને

આપેલી તે ભેટને સ્વીકારીને તેને સત્કાર, સન્માર્પૂર્વક પોતાની પાસેથી વિદાય કરીને તેને રહેવા માટે કૂટાકારશાળામાં સ્થાન આપે છે. ત્યાર બાદ અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિ મહાખળ રાજા દ્વારા સત્કારપૂર્વક જુદા પડીને કૂટાકાર શાળામાં જાય છે અને ત્યાં નિવાસ કરે છે.

અહીં મહાખળ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને ખોલાવીને કહ્યું કે- તમે લોકો પુષ્કળ અશનાદિક સામગ્રી તૈયાર કરાવો અને તે અશનાદિક સામગ્રી પાંચ પ્રકારની મદિરાઓ, તેમજ અનેક પ્રકારના પુષ્પો, માળાઓ અને અલંકારો કૂટાકારશાળામાં અભગ્ન સેન ચોર સેનાપતિની સવામાં પહોંચાડવાની છે. અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિ સ્નાનાદિથી નિવૃત્ત થઈ, સમસ્ત આભૂષણો પહેરીને પોતાને ઘણાં મિત્રો અને જ્ઞાતિજનો સાથે તે વિપુલ અશનાદિક તથા પાંચ પ્રકારની મદિરા આદિનું સારી રીતે આસ્વાદન, વિસ્વાદન આદિ કરતો પ્રમત્ત થઈને વિચરવા લાગ્યો. ત્યારબાદ અભગ્નસેનને સત્કારપૂર્વક કૂટાકારશાળામાં રોક્યા બાદ મહાખળ રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને ખોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું- હે ભદ્ર પુરુષો ! તમે લોકો જાઓ, જઈને, પુરિમતાલ નગરના દરવાજાઓ બંધ કરી દો અને ચોરપદ્ધતિના ચોર સેનાપતિને જીવતો જ પકડી લ્યો અને પકડીને મારી સામે તેને ઉપસ્થિત કરો. ત્યાર બાદ તે કૌટુંબિક પુરુષોએ ચોર સેનાપતિને જીવતો જ પકડીને મહાખળ રાજાની સામે ઉપસ્થિત કર્યો. મહાખળ રાજાએ અભગ્નસેન ચોર સેનાપતિને પૂર્વવત્ મારવામાં આવે એવી આજ્ઞા આપી.

હે ગૌતમ ! આ રીતે તે ચોરસેનાપતિ અભગ્નસેન પૂર્વોપાર્જિત પુરાતન પાપકર્મોના વિપાકોદયથી નરક તુલ્ય વેદનાનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરતો સમય વીતી રહ્યો છે. ભગવન્ત ! ચોરસેનાપતિ અભગ્નસેન કાળ માસે કાળ કરીને ક્યાં જશે ગૌતમ ! ૨૭ વર્ષની પરમ આયુષ્યને ભોગવીને આજે જ દિવસાને ત્રીજો ભાગબાકી રહેશે, ત્યારે શૂળી પર ચઢાવવાથી કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની પ્રથમ નરક ભૂમિમાં નારકરૂપે એક સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ ઉત્પન્ન થશે. સંસારભ્રમણ પ્રથમ અધ્યયનમાં કહેલા મૃગાપુત્રના સંસાર ભ્રમણની સમાન સમજી લેવો, ત્યાંથી નીકળીને વારાણસી નગરી માં ડુક્કર રૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં ડુક્કરના શિકારીઓ દ્વારા મરાઈને તે જ ખનારસ નગરીનાં શ્રેષ્ઠિ કુળમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં બાળપણનો ત્યાગ કરી યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થતો, યાવત્ નિર્વીણપદને પ્રાપ્ત કરશે; જન્મ મરણનો અન્ત કરશે.

અદ્યયન : ૩ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અદ્યયન : ૪ શકટકુમાર

(૨૪) હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં 'સોહંજની' નામની સુન્દર ભવનાદિથી સુશોભિત, ધન્ય ધાન્યથી પરિપૂર્ણ તથા સ્વ-પરચકના ભયથી રહિત એક નગરી હતી. ઈશાન ખૂણામાં 'દેવરમણ' ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાનમાં અમોઘ યક્ષનું એક યક્ષાયતન હતું, તે ઘણું જૂનું હતું. તે નગરીમાં મહાયન્દ્ર રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તે હિમાલયાદિ પર્વતોની સમાન બીજા રાજાઓની અપેક્ષાએ મહાન તથા પ્રતાપી હતો. તે મહાયન્દ્ર રાજાને સુષેણ એક મંત્રી હતો, જે સામનીતિ, ભેદનીતિ અને દંડનીતિના પ્રયોગને અને ન્યાયની વિધિઓને જાણનાર તથા નિગ્રહમાં ખૂબ જ કુશળ હતો. સુદર્શના વેશ્યા રહેતી હતી, તેના વૈભવનું વર્ણન કામધ્વજા વેશ્યાના વર્ણન સમાન જાણી લેવું.

તે સોહંજની નગરીમાં સુભદ્રા નામનો એક સાર્થવાહ રહેતો હતો. તે સાર્થવાહ સમૃદ્ધયાવત્ કોઈથી પરાભવ ન પામનાર એવો હતો. તે સાર્થવાહની 'ભદ્રા' નામની અન્યૂન તેમજ નિર્દોષ પાંચ ઈન્દ્રિયોથી યુક્ત શરીરવાળી પત્ની હતી. સુભદ્રા સાર્થવા નો પુત્ર અને ભદ્રા માતાનો આત્મજ 'શકટ' નામનો અકે બાળક હતો, તે પણ અન્યૂન તેમજ નિર્દોષ પંચેન્દ્રિયવાળા શરીરથી યુક્ત હતો. તે કાળ અને તે સમયમાં સાહંજની નગરીની બબલાર દેવરમણ ઉદ્યાનમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. જનતા અને રાજા નીકળ્યા. ભગવાને તેમને ધર્મ દેશના આપી, ત્યાર બાદ ધર્મનું શ્રવણ કરી જનતા અને રાજા પાછા ચાલ્યા ગયા. ત્યારે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના જ્યેષ્ઠ શિષ્ય ગૌતમ સ્વામી યાવત્ રાજમાર્ગમાં પધાર્યા, ત્યાં તેમણે હાથીઓ, ઘોડાઓ અને પુરુષોને જોયા. તે પુરુષોની વચ્ચે અવકોટક બંધનથી યુક્ત, કાન અને નાક કાપેલા, ઉદ્ઘોષણ યુક્ત સ્ત્રી સહિત એક પુરુષને જોયો. જોઈને ગૌતમ સ્વામીએ પૂર્વવત્ વિચાર કર્યો અને ભગવાન પાસે આવીને નિવેદન કર્યું.

હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જંબૂદ્વીપના ભારતવર્ષ નામક ક્ષેત્રમાં છગલાપુર નામનું એક નગર હતું. ત્યાં સિંહગિરી નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, 'છણિણક' નામનો એક છાગલિક હતો, કે જે ધનાઢ્ય, અધર્મી યાવત્ બીજાઓને કષ્ટ આપવામાં આનન્દ માનનારો હતો. તે છણિણક છાગલિકની અનેક બકરીઓ, બકરાઓ, ભેડો, ગવયો, બળદો, સસલાઓ, વસકો, ડુક્કરો, સિંહો, હરણો, મયૂરો અને ભેંસો સો, સો અને હજાર હજાર વાડાઓમાં બાંધેલા રહેતા હતા. ત્યાં જેમને વેતનના રૂપમાં પૈસા, રૂપિયા અને ભોજન આપવામાં આવતું હતું તેવા પુરુષો અનેક બકરા આદિ તથા મહિષાદિ

પશુઓનું સંરક્ષણ અને સંગોપન કરતા હતા. છણિણક છાગલિકના રૂપિયા અને ભોજન લઈને કામ કરનાર પણ અનેક નોકરો સેંકડો તથા હજારો બકરા યાવત્ ભેંસો ને મારીને તેના માંસને છરીથી કાપીને છણિણકને હંમેશા આપતા તથા તેના અનેક નોકરો તે માંસને તવા ઉપર, કડાઈ ઓ હાંડામાં ભજનિકોમાં અને અંગારા ઉપર તળતા, ભૂંજતા અને શૂળ દ્વારા પકાવતા તે માંસને રાજમાર્ગમાં વેંચીને આજીવિકા ચલાવતા હતા. છણિણક છાગલિક પોતે પણ તળેલા, ભૂંજેલા અને શૂળ દ્વારા પકાવેલા તે માંસની સાથે સુરા આદિ પાંચ પ્રકારની મદિરાનું આસ્વાદનાદિ કરતો જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો હતો.

તેણે બકરા આદિ પશુઓના માંસને ખાવું અને મદિરાઓ પીવી તે પોતાનું કર્તવ્ય બનાવી લીધું હતું અને પાપપૂર્ણ પ્રવૃત્તિઓમાં તે હંમેશા તત્પર રહેતો હતો. આ પ્રવૃત્તિઓ જ તેના જીવનનું વિશિષ્ટ જ્ઞાન બનેલી હતી અને આવા જ પાપપૂર્ણ કૃત્યોને તેણે પોતાનું સર્વોત્તમ આચરણ બનાવી રાખ્યું હતું. ત્યાર પછી એવા ક્લેશજનક અને મલીનરૂપ અત્યન્ત નિકાચિત પાપકર્મોનું ઉપાર્જન કરીને સાતસો વર્ષના પૂર્ણ આયુષ્યને ભોગવીને કાળમાસમાં કાળ કરીને ચોથી નરકમાં ઉત્કૃષ્ટ ૧૦ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા નારકિઓમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થયો.

(૨૫) સુભદ્રા સાર્થવાહની ભદ્રા નામની પત્ની જાતનિન્દુકા હતી. આ બાજુ છણિણક છાગલિકનો જીવ ચોથી નરકમાંથી નીકળીને સીધો આ જ સોહંજની નગરીમાં સુભદ્રા સાર્થવાહની ભદ્રા નામની પત્નીના ગર્ભમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થયો. જ્યારે ભદ્રા સાર્થવાહિનીને ગર્ભને ધારણ કરતાં ત્રણ માસ વ્યતીત થઈ ગયા ત્યાર પછી આ પ્રમાણે દોહદ ઉત્પન્ન થયો- તે માતાઓ અરેખર ધન્ય છે, યાવત્ જીવન અને જન્મ સફળ છે, જેઓ નગરના ગૌ આદિ પશુઓના, જળચર, સ્થળચર અને ખેચર આદિ પ્રાણીઓના, પક્ષીઓના તળેલા, અગ્નિમાં પકાવેલા અને શૂળ પર રાખી પકાવેલા માંસનો તથા સુરા, મધુ, મેરક, જાતિ, સીધુ તથા પ્રસન્ના નામક મદિરાઓનું આસ્વાદન, પરિભોગ અને વિભાજન કરીને પોતાનો દોહદ પૂર્ણ કરે છે. પણ તે દોહદ પૂર્ણ નહિ થવાથી તે ભદ્રા સાર્થવાહિની સુકાવા લાગી ભૂખી એવું ચિન્તાગ્રસ્ત રહેવા લાગી.

ત્યારે સુભદ્રા સાર્થવાહે પોતાની ભાર્યા ભદ્રાને ચિન્તિત જોઈને કહ્યું- દેવાનુપ્રિયે ! શા કારણે તું ચિન્તાગ્રસ્ત રહ્યાં કરે છે ? ત્યારે ભદ્રા સાર્થવાહિનીએ સુભદ્રા સાર્થવાહને કહ્યું- દેવાનુપ્રિય ! મારા ગર્ભના ત્રણ માસ થઈ ગયા છે અને દોહદની પૂર્તિ નહિ થવાથી હું ચિન્તિત છું. ત્યારે સુભદ્રા

સાર્થવાહે ભદ્રાભર્યાની વાત સાંભળી અને સમજીને કહ્યું- દેવાનુપ્રિયે ! આપણાં પૂર્વકૃત પાપના પ્રભાવથી કોઈ અધર્મી યાવત્ બીજાને દુઃખ આપવામાં આનન્દ માનનાર જીવ તારા ગર્ભમાં આવ્યો છે, આ કારણથી તને આવો દોહદ ઉત્પન્ન થયો છે. એ જીવનું ભલું થાઓ ! પછી કોઈ ઉપાયથી તે દાહદ પૂર્ણ કર્યો, ત્યાર પછી ભદ્રા સાર્થવાહિની સુખે સુખે તે ગર્ભને વહન કરવા લાગી. લગભગ નવ માસ પૂરા થયા ત્યારે સુભદ્રા સાર્થવાહિનીએ બાળકને જન્મ આપ્યો. ઉત્પન્ન થતાં જ માતાપિતા તે બાળકને શક્ટ-નીચે સ્થાપિત કરે છે અને પાછો ઉઠાવી લે છે, તેનું યથાવિધિ સંરક્ષણ, સંગોપન અને સંવર્ધન કરે છે. ઉજ્જિત કુમારની જેમ ઉત્પન્ન થતાં જ ‘અમારા આ બાળકને શક્ટ નીચે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું હતું તેથી આનુ નામ ‘શક્ટ કુમાર’ પાડવામાં આવે છે. તેનું બાકીનું જીવન ઉજ્જિતક કુમારની સમાન જ જાણી લેવું જોઈએ. જ્યારે સુભદ્રા સાર્થવાહ લવણ સમુદ્રમાં મૃત્યુ પામ્યો તેમજ શક્ટની માતા ભદ્રા પણ મરણ પામી ત્યાર તે શક્ટ કુમારને રાજપુરુષો દ્વારા ઘરેથી કાઢી મૂકવામાં આવ્યો.

પોતાના ઘરેથી જ્યારે શક્ટ કુમારને કાઢી મૂકવામાં આવ્યો ત્યારે તે સોહંજની નગરીના ત્રિકોણ માર્ગ આદિ સ્થાનોમાં ભટકતો, જુગારીઓના અકામાં અને શરાબ ખાનામાં રહેતો હતો. કોઈ વખતે સુદર્શનાગણિકા સાથે તેની ગાઢ પ્રીતિ થઈ ગ, અને તે, ગે ગણિકાને ત્યાં રહીને યથેષ્ટ કામભોગોનો ઉપભોગ કરતો આનંદપૂર્વક સમય વ્યતીત કરે છે. ત્યાર બાદ મહારાજ સિંહગિરિનો મંત્રી સુષેણ કાઈ વખતે તેશક્ટકુમારને સુદર્શના વેશ્યાના ઘરેથી કાઢી મુકાવે છે અને સુદર્શના પોતાના ઘરમાં રાખી લે છે. ઘરમાં સ્ત્રી તરીકે રાખેલી સુદર્શન સાથે મનુષ્યસંબંધી વિશિષ્ટ કામભોગોનો ઈચ્છા મુજબ ઉપભોગ કરતો તે સમય વ્યતીત કરે છે. સુદર્શનના ઘરેથી મંત્રી દ્વારા કાઢી મુકવવાથી શક્ટકુમાર બીજી કોઈ પણ જગ્યાએ સ્મૃતિ, રતિ અને ધૃતિ પામતો ન હતો તેથી કોઈ વખતે તે ગુપ્તરૂપે સુદર્શનાના ઘરે પહોંચી ગયો અને ત્યાં તેની સાથે ઈચ્છા મુજબ કામભોગોનો ઉપયોગ કરતો સમય વીતાવવા લાગ્યો.

આ બાજુ એક દિવસે સુષેણ મંત્રી સુદર્શનના ઘરે આવ્યો, આવીને સુદર્શનાની સાથે ઈચ્છા મુજબ કામભોગોનો ઉપભોગ કરતાં શક્ટકુમારને જોયો, જોઈને તે ક્રોધથી રાતોપીળો થઈ, યાવત્ શક્ટ કુમારને પોતાના પુરુષોદ્વારા પકડાવીને તેને લાકડીથી યાવત્ મથિત કરીને અવકોટક બંધનથી જકડાવી દે છે. ત્યાર બાદ તેને મહારાજ મહાયન્દ્રની પાસે લઈ જઈને મહાયન્દ્ર

રાજાને બે હાથ જોડી, મસ્તક પર અંજલિ કરી પ્રણામ કરે છે, અને આ પ્રમાણે કહે છે :- હે સ્વામિન્ ! આ શક્ટકુમારે મારા અન્ત:પુરમાં પ્રવેશ કરવાનો અપરાધ કર્યો છે. દેવાનુપ્રિય ! તમે જ તેને દંડ આપો. ત્યાર બાદ મહારાજ મહાયન્દ્રની આજ્ઞા મેળવીને સુષેણ મંત્રીએ “શક્ટકુમાર અને સુદર્શના વેશ્યાને પૂર્વોક્તરીતે મારો” એવી આજ્ઞા રાજપુરુષોને કરી. આ રીતે હે ગૌતમ ! શક્ટકુમાર બાળક પોતાના પૂર્વોપાર્જિત જૂના તથા દર્શ્યીણ પાપકર્મોના ફળનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરી રહ્યો છે.

(૨૬) ભગવાન્ ! શક્ટકુમાર અહીંથી કાળ કરીને ક્યાં જશે ? ગૌતમ ! શક્ટકુમારને, જ્યારે તે ૫૭ વર્ષની આયુને ભોગવીને આજે જે દિવસનો ત્રીજો ભાગ બાકી રહેશે, ત્યારે એક મહાન્ લોહમય તપેલી અગ્નિ સમાન દેદીપ્યમાન સ્ત્રી પ્રતિમા સાથે આલિંગન કરાવવામાં આવશે અને મૃત્યુ સમાને કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની પહેલી નરકભૂમિમાં નારક રૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી નીકળીને સીધો રાજગૃહનગમાં ચાંડાલ કુળમાં યુગલ રૂપે ઉત્પન્ન થશે. તે યુગલના માતાપિતા બારમે દિવસે તેમનામાંથી બાળકનું નામ ‘શક્ટ કુમાર’ અને કન્યાનું નામ ‘સુદર્શના’ રાખશે. શક્ટ કુમાર બાળપણ નો ત્યાગ કરીને યૌવનને પ્રાપ્ત થશે. સુદર્શના કુમારી પણ બાળપણથી નીકળીને વિશિષ્ટ જ્ઞાન અને બુદ્ધિ આદિની પરિપક્વતાને પ્રાપ્ત કરતી યુવાવસ્થામાં આવશે. તે રૂપમાં, યૌવનમાં અને લાવણ્યમાં આવશે તેમ જ ઉત્કૃષ્ટ શરીરવાળી થશે. ત્યારે સુદર્શના કુમારીના રૂપ, યૌવનમાં પાગલ બનેલો, તેની ઈચ્છા રાખનાર, તેના સ્નેહ જાળમાં જકડાયેલો અને તેની જ એક માત્ર લગનમાં આસક્ત રહેનારો તે શક્ટકુમાર પોતાની બહેન સુદર્શના સાથે મનુષ્યસંબંધી પ્રધાન કામભોગનું સેવન કરતો જીવન વ્યતીત કરશે.

ત્યાર બાદ કોઈ વખતે તે શક્ટ કુમાર પોતાની મેળેજ કૂટગ્રાહિત્વને પ્રાપ્ત કરીને સમય વ્યતીત કરશે. ત્યારે કૂટગ્રહ બનેલો તે શક્ટ મહાઅધર્મી યાવત્ દુષ્પ્રત્યાનન્દ થશે અને આવા કર્મો કરનાર, તેવા કાર્યોને જ મુખ્યરૂપે માનનાર અને તેનાજ જ્ઞાનવાળો તેમજ આજ પાપ કર્મોને પોતાનું સર્વોત્તમ આચરણ માનતો, અધર્મ પ્રધાન કૃત્યોથી તે ઘણાં પાપ કર્મોને ઉપાર્જિત કરીને મૃત્યુ સમયે કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની પહેલી નરકભૂમિમાં નારક રૂપે ઉત્પન્ન થશે. તેનું સંસારભ્રમણ પૂર્વવત્ જાણી લેવું ત્યાંથી નીકળીને તે સીધો વારાણસી નગરીમાં મત્સ્યરૂપે જન્મ લેશે. ત્યાં માછીમાર દ્વારા વધને પ્રાપ્ત થયેલો તે ફરી તે જ વારણસી નગરીમાં એક શ્રેષ્ઠિકુળમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં તે સમ્યક્ત્વને તથા સાધુધર્મને પ્રાપ્ત કરીને સૌધર્મ નામના પ્રથમ

દેવલોકમાં દેવતા બનશે. ત્યાંથી ચ્યવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લેશે. ત્યાં સાધુવૃત્તિનું સમ્યક્રૂપે પાલન કરીને સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરશે, કેવળ જ્ઞાનથી સમસ્ત પદાર્થોને જાણશે સમ્પૂર્ણ કર્મોથી રહિત થઈ જશે અને સર્વ દુઃખોનો અન્ત કરશે.

અધ્યયન : ૪ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૫ - બૃહસ્પતિદત્ત

(૨૭) હે જંબૂ ! તે કાળ અને કે સમયમાં કૌશાંબી નામની શ્રદ્ધ-ભવનાદિકથી યુક્ત સ્તિમિત-સ્વ ચક્ર, પરચક્રના ભયથી રહિત અને સમૃદ્ધિથી પરિપૂર્ણ નગરી હતી. તેની બહાર ચંદ્રાવતરણનું ઉદ્યાન હતું. તેમાં શ્વેતભદ્રચક્ષુનું ચક્ષાયતન હતું. તે કૌશાંબી નગરીમાં શતાનીક નામનો પ્રતાપી રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની મૃગાવતીરાણી હતી. ઉદયન નામનો એક કુમાર હતોત, તે સર્વેન્દ્રિય સમ્પન્ન તેમજ યુવરાજ હતો. તે ઉદયન કુમારની પદ્માવતી નામની એક રાણી હતી. તે શતાનીકનો સોમદત્ત નામનો એક પુરોહિત હતો. તે ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ આદિ નો સંપૂર્ણ જ્ઞાતા હતો. સોમદત્ત પુરોહિતની વસુદત્તા નામની પત્ની હતી તથા સોમદત્તનો પુત્ર અને વસુદત્તા નો આત્મજ બૃહસ્પતિદત્ત નામનો એક સર્વાંગસંપન્ન અને રૂપવાન બાળક હતો.

તે કાળ અને તે સમયે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી કૌશાંબી નગરીની બહાર સ્થિત ચંદ્રાવતરણ ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. તે સમયે ભગવન્ ગૌતમ સ્વામી પૂર્વવત્ કૌશાંબી નગરીમાં ભિક્ષા માટે ગયા અને રાજમાર્ગમાં પધાર્યા. ત્યાં હાથીઓ, ઘોડાઓ અને પુરુષોને તથા તે પુરુષોની વચ્ચે એક વધ્ય પુરુષને પણ જોયો, તેને જોઈને મનમાં ચિન્તન કરવા લાગ્યા અને પાછા આવીને ભગવાનને તેના પૂર્વભવ વિષે પૂછવા લાગ્યા, હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જમ્બૂદ્વીપમાં સ્થિત ભારતવર્ષ નામક ક્ષેત્રમાં સર્વતોભદ્ર નામનું ઋદ્ધ, સ્તિમિત અને સમૃદ્ધ નગર હતું. જિતશત્રુ રાજાનો મહેશ્વરદત્ત નામનો એક પુરોહિત હતો, જે ચારેય વેદોનો સંપૂર્ણ જ્ઞાતા હતો, મહેશ્વરદત્તપુરોહિત જિતશત્રુ રાજાના રાજ્ય અને બળની વૃદ્ધિ માટે પ્રતિદિન એક બ્રાહ્મણ બાળક, એક ક્ષત્રિય બાળક, એક વૈશ્ય બાળક અને એક શુદ્ધ બાળકને પકડાવી લેતો હતો અને પકડાવીને જીવતાં જ તેમના હૃદયોના માંસપિંડોને કાઢી લેતો હતો, કાઢીને જિતશત્રુ રાજાના નિમિત્તે શાન્તિલોભ કર્યા કરતો હતો.

આ સિવાય તે પુરોહિત આઠમ અને ચૌદશના દિવસે બબ્બે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર બાળકો, વર્ષમાં સોળ સોળ બાળકોના હૃદયના માંસપિંડોથી શાન્તિ લોચ કરતો તથા જ્યારે જ્યારે જિતશત્રુ રાજાનું કોઈ બીજા

શત્રુ રાજા સાથે યુદ્ધ થતું ત્યારેત્યારે તે મહેશ્વરદત્ત પુરોહિત ૧૦૮ બ્રાહ્મણ બાળકો, ૧૦૮ ક્ષત્રિય બાળકો, ૧૦૮ વૈશ્ય બાળકો અને ૧૦૮ શુદ્ધ બાળકોને પોતાના માણસો દ્વારા પકડાવીને તમેની જીવિતાવસ્થામાં જ હૃદયના માંસપિંડોને કાઢીને જિતશત્રુ રાજા માટે શાન્તિ લોચ કરતોત. તેના પ્રભાવથી જિતશત્રુ રાજા તરત જ શત્રુનો નાશ કરી દેતો યા તેને ભગાડી મૂકતો.

(૨૮) ત્યાર બાદ આવા પ્રકારનાં કર્મોનું અનુષ્ઠાન કરનાર, આ કર્મોમાં પ્રધાન, આ કર્મોની જ વિદ્યા જાણનાર અને આ પાપ કર્મોને જ પોતાનું સર્વોત્તમ આચરણ બનાવનાર તે મહેશ્વરદત્ત પુરોહિત અનેક પ્રકારના પાપકર્મોનો સંગ્રહ કરીને ત્રણ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવીને પાંચમી નરકભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયો, ત્યાં તેની સ્થિતિ ૧૭ સાભરાપમનીન હતી. ત્યાર બાદ મહેશ્વરદત્ત પુરોહિતનો પાપિષ્ઠ જીવ તે પાંચમી નરકભૂમિમાંથી નીકળીને સીધો આ કૌશાંબી નગરીમાં સોમદત્ત પુરોહિતની વસુદત્તા નામની પત્નીનાં ઉદરમાં ગર્ભરૂપે આવ્યો. ઉત્પન્ન થયેલા તે બાળકના માતાપિતાએ જન્મથી બારમાં દિવસે બૃહસ્પતિદત્ત નામ રાખ્યું. પછી તે બાળક યાવત્ યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયો. પરિપક્વ વિજ્ઞાનને ઉપલબ્ધ કરેલા તે ઉદય કુમારનો બાળપણથી જ મિત્ર થઈ ગયો કેમ કે તે બન્ને એક સાથે ઉત્પન્ન થયા હતા, એક સાથે મોટા થયા હતા અને એક સાથે જ રમ્યા હતા.

ત્યાર બાદ કોઈ વખતે મહારાજા શતાનીકનું મૃત્યું થયું ત્યારે ઉદયનકુમારે ઘણા રાજાઓ, રાજકુમારો યાવત્ સાર્થવાહ આદિતની સાથે રુદન કરતાં, આકંદન તથા વિલાપ કરતાં શતાનીક રાજાનું ઘણાં ભભકા સાથે નિરસરણ તથા મૃતક સંબંધી સમ્પૂર્ણ લૌકિક કૃત્યો કર્યા. ત્યારબાદ તે રાજા, રાજકુમાર યાવત્ સાર્થવાહ આદિ લોકોએ મળીને મોટા સમારોહ સાથે ઉદયનકુમારનો રાજ્યાભિષેક કર્યો, ત્યારથી ઉદયનકુમાર રાજા બની ગયો. બૃહસ્પતિદત્ત બાળક ઉદયન રાજાનો પુરોહિત બન્યો અને પુરોહિત સંબંધી કામકાજ કરતો તે સર્વ સ્થાનો, સર્વ ભુમિકાઓ તથા અન્ત:પુરમાં ઈચ્છાનુસાર, કોઈ પણ જાતની રોકટોક વિના ગમના ગમન કરવા લાગ્યો. ત્યાર બાદ તે બૃહસ્પતિદત્ત પુરોહિતનો, કોઈ વખતે પદ્માવતી રાણી સાથે અનુચિત સંબંધ પણ થઈ ગયો. તદ્દનુસાર પદ્માવતી રાણી સાથે તે ઉદાર, ઈચ્છા મુજબ, મનુષ્ય સંબંધી કામભોગોનું સેવન કરતો સમય વીતાવવા લાગ્યો.

આ બાજુ ઉદયન રાજા સ્નાનાદિથી નિવૃત્ત થઈને અને સમસ્ત આભૂષણોથી અલંકૃત થઈને જ્યાં પદ્માવતી રાણી હતી ત્યાં આવ્યો, આવીને તેણે પદ્માવતી રાણી સાથે કામભોગોનું સેવન કરતાં બૃહસ્પતિદત્ત પુરોહિતને

જોયો, જોતાં જ તે કોધથી ધમધમી ઊઠ્યો અને કપાળ પણ ત્રણ રેખાવાળી ભૂકુટિ ચઢાવીને બૃહસ્પતિદત્ત પુરોહિતને માણસોદ્ધારા પકડાવીને, આ રીતેતેનો વધ કરવાની રાજપુરુષોને આજ્ઞા આપી. હે ભદ્રન્ત ! બૃહસ્પતિદત્ત પુરોહિત અહીંથી કાળ કરીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? ભગવાને કહ્યું- ગૌતમ ! બૃહસ્પતિદત્ત પુરોહિત ૬૪ વર્ષના આયુષ્યને ભોગવીને આજે જ દિવસનો ત્રીજો ભાગ બાકી રહેશે ત્યારે શૂળી પર ચઢાવવાથી કાળ માસમાં કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામક પ્રથમ નરક ભૂમિમાં ઉત્પન્ન થશે, તેમજ પ્રથમ અધ્યયનમાં કહેલા મૃગાપુત્રના સંસાર ભ્રમણની જેમ સંસાર ભ્રમણ કરશે. ત્યાંથી નીકલીને હસ્તિનાપુર નગરમાં મૃગરૂપે જન્મ લેશે. ત્યાં જળમાં ફસાવીને મારનાર શિકારીઓ દ્વારા મારી નાખવા પર તે આ હસ્તિનાપુર નગરમાં શ્રેષ્ઠ કુળમાં પુત્રરૂપે જન્મ દારણ કરશે. ત્યાં સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરશે અને કાળ કરીને સૌધર્મ નામના પ્રથમ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે, ત્યાંથી ચ્યવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં અણગાર વૃત્તિને ધારણ કરીને સંયમારાધના દ્વારા કર્મોનો ક્ષય કરીને સિદ્ધિપદને પ્રાપ્ત કરશે. મોક્ષે જશે.

અધ્યયન : ૫ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૬ - નંદિસેણ

(૨૮) હે જંબૂ ! તે કાળ અને કે સમયમાં મથુરા નગરી હતી. ત્યાં ભંડીરઉદ્યાન હતું. તેમાં સુદર્શન ચક્ષુનું ચક્ષાયતન હતું. ત્યાં શ્રીદાસ રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેની બંધુશ્રી રાણી હતી. તેમનો સર્વાંગ સંપૂર્ણ અને પરમ સુન્દર યુવરાજ પદ્મથી અલંકૃત નન્દિવર્ધન નામનો પુત્ર હતો. શ્રીદાસ રાજાને સામ, ભેદ, દંડ અને દાનનીતિમાં નિપુણ સુબંધુ મંત્રી હતો. તે મંત્રીનો બહુમિત્રી પુત્ર નામનો એક બાળક હતો, જે સર્વાંગ સંપન્ન અને રૂપવાન હતો તથા તે શ્રીદાસ રાજાને ચિત્ર નામનો, અલંકારી નાઈ હતો. તે રાજાનું અનેક પ્રકારે અલંકારિક કર્મ કરતો હતો. તે રાજાજાથી સર્વસ્થાનોમાં, સર્વભૂમિકાઓ તથા અન્ત:પુરમાં પ્રતિબંધ રહિત ગમનાગમન કરતો હતો. તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પધાર્યા, પરિષદ્ અને રાજા નીકળ્યાં યાવત્ પાછા ચાલ્યા ગયા.

તે સમયે ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પ્રધાન શિષ્ય ગૌતમસ્વામી ભિક્ષાર્થે ગમન કરતાં યાવયત્ રાજમાર્ગમાં પધાર્યા. ત્યાં તેમણે હાથીઓ, ઘોડાઓ અને પુરુષોને જોયા તથા તે પુરુષોની વચ્ચે રહેલા યાવત્ નરનારીઓથી ઘેરાયેલા એક પુરુષને પણ જોયો. રાજપુરુષો તેને ચત્વર-અગ્નિની સમાન તપેલા લોહમય સિંહાસન પર બેસાડે છે, બસાડીનેકાઈ જસતના રસથી

ભરેલા, કાઈ સીસાના રસથી ભરેલા અને કોઈ કળકળ શબ્દ કરતા ગરમ પાણીથી ભરેલા અને ક્ષારયુક્ત તેલથી પૂર્ણ, અગ્નિની સમાન તપેલા લોખંડના ઘડાઓથી અભિષેક કરી રહ્યા છે. ત્યાર બાદ તેને લોખંડની સાણસીથી પકડીને અગ્નિની સમાન તપેલા લોખંડનો અઢારસરો હાર, નવસરો હાર તથા મુકુટ પહેરાવે છે. આ જોઈને ગૌતમસ્વામીને પૂર્વવત્ વિચાર ઉત્પન્ન થયો.

હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જંબૂદ્વીપ નામના દ્વીપમાં સ્થિત ભારત વર્ષ ક્ષેત્રમાં સિંહાપુર નગર હતું. ત્યાં સિંહરથ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને દુર્યોધન નામનો એક કારાગૃહ રક્ષક- જેલર હતો, જે અધર્મો યાવત્ મુશ્કેલીઓથી પ્રસન્ન થનાર હતો. તેને ત્યાં અનેક પ્રકારની લોહમય કુંડીઓ હતી જેમાંથી કેટલીક પિગાળેલા ગરમ તામ્રથી પૂર્ણ હતી, કેટલીક જસ્તના ગરમ રસથી પરિપૂર્ણ હતી, સીસાથી પરિપૂર્ણ હતી, કેટલીક ચૂનામિશ્રિત ઊકાળેલા જળથી ભરેલી અને કેટલીક ક્ષારયુક્ત તેલથી ભરેલી હતી કે જે અગ્નિ પર જ મૂકેલી રહેતી હતી. દુર્યોધન નામના તે જેલર પાસે અનેક ઊંટોનો પૃષ્ઠભાગ સમાન મોટા મોટા અનેક મટકા હતાં. તેમાંથી કેટલાંક ઘોડાના મૂત્રથી ભરેલા હતાં, હાથીના મૂત્રથી ભરેલા હતાં, કેટલાંક ઊંટના મૂત્રથી ભરેલા હતાં, કેટલાંક ગાયોના મૂત્રથી ભરેલા હતાં, કેટલાંક ભેંસોના મૂત્રથી, કેટલાંક બકરાંઓના મૂત્રથી તો કેટલાંક ઘેટાંના મૂત્રથી ભરેલા હતા.

તે દુર્યોધન નામના જેલર પાસે અનેક હસ્તાંદકો, યાદાન્દુકો, કાષ્ટની બેડી, લોખંડની બેડી અને લોખંડની સાંકળના ઢગલાઓ રહેતા હતા, અને દુર્યોધન જેલરની પાસે અનેક ચાબુકો, ચિંચાની ચાબુકો, આંબલીની ચાબુકો કોમળ ચામડાની ચાબુકો તથા સામાન્ય ચાબુકો અને વૃક્ષથી છાલથી બનાવેલ ચાબુકોના, અનેક શિલાઓ, લાકડીઓ, મુદ્દગરો અને નંગરો, અનેક પ્રકારની ચામડાની રસસીઓ, ઝાડની ઝાલથી બનાવેલ રસસી, વાળની રસસીઓ અને સૂતરની રસસીઓના, તલવાર, આરા, અસ્તરા અને કદંબચીરપત્ર નામના શસ્ત્ર વિશેષના, અનેક પ્રકારની સોયો, ડુંભાણાઓ લોહમય શલાકાઓ અને નાના મુદ્દગરોના, અનેક પ્રકારના શસ્ત્રો, નાના છરાઓ, કુહાડાઓ, નખ છેદકો અને ડાભોના પુંજ અને નિકરો પણ રાખેલા હતા.

ત્યાર બાદ તે દુર્યોધન નામનો જેલર સિંહસ્થ રાજાના અનેક ચોર, પારદારિક, રાજાપકારિ, ઋણધારક, બાળઘાતી, વિશ્વાસઘાતી જુગારી અને ધૂર્ત પુરુષોને રાજપુરુષોને દ્વારા પકડાવીને ઊંધે માથે પાડે છે. પાડીને લોખંડના દંડથી મુખને ખોલે છે. મુખ ખોલીને કેટલાંકને જસત, ચૂના આદિથી મિશ્રિત જલ અથવા કલકલ શબ્દ કરતું અત્યન્ત ઉષ્ણ જળ અને ક્ષારયુક્ત તેલ

પીવડાવે છે તથા કેટલાંકને તેનાથી નવડાવે છે તથા કેટલાંકને ઊંધે માથે પાડીને ઘોડાનું, હાથીનું યાવત્ ઘેટાનું મૂત્ર પીવડાવે છે. ઊલટી કરાવે કેટલાંકના શરીરને સંકોચે છે અને મરડે છે. કેટલાંકને સાંકળોથી બાંધે છે, કેટલાંકના હાથ કાપે છે, યાવત્ શસ્ત્રોથી શરીરના અવયવોને કાપે છે, કેટલાંકને વાંસથી સોટીઓથી યાવત્ વૃક્ષના છાલની ચાબુકો દ્વારા મરાવે છે. કેટલાંકને ઊંધે માથે પાડીને તેના વૃક્ષ: સ્થલ પર શિલા અને લાકડાં ગોઠવીને રાજપુરુષો દ્વારા તે શિલા તથા લાકડાંનું કંપન કરાવે છે અને તેના પર ક્ષારયુક્ત તેલનો માલિસ કરાવે છે. કેટલાંકના મસ્તકમાં, કંઠ મણિઓમાં કોણિઓમાં, ઘૂંટણોમાં તથા ગુલ્ફોમાં લોઢાના ખીલાઓ તથા વાંસની શલાકાઓ ઠોકાવે છે તથા વીંછીના કાંટાને શરીરમાં પ્રવેશ કરાવે છે. કેટલાંક ની હાથની આંગળીઓ અને પગની આંગળીઓમાં મુદ્ગરો દ્વારા સોયો અને ડુભાણા ઓથી શરીર છોલાવે અને મૂળસહિત કુશાઓ, મૂળરહિત કુશાઓ તથા ભીના ચામડા દ્વારા બંધાવી દે છે, ત્યાર બાદ તડકામાં ઊભા રાખીને તે સૂકાઈ જવા પર તડતડ શબ્દપૂર્વક તેનું ઉત્પાટન કરાવે છે, આ રીતે તે દુર્યોધન નામનો જેલર આવી નિર્દયતાપૂર્ણ પ્રવૃત્તિઓને જે પોતાનું કાર્ય બનાવતો, એમાં જ પ્રધાનતા માનતો, એ પ્રવૃત્તિઓને જ પોતાનું શ્રમા બનાવતો તથા આ જ દુષ્ટ વૃત્તિઓને પોતાનું સર્વોત્તમ આચરણ બનાવતો અત્યંત પાપકર્મોનું ઉપાર્જન કરીને ૩૧૦૦ વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને કાળ માસમાં કાળ કરીને છઠ્ઠી નરકભૂમિમાં ઉત્કૃષ્ટ ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા નારકોમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થયો.

(૩૦) ત્યાર બાદ તે દુર્યોધન જેલરનો જીવ નરકભૂમિથી નીકળીને એ જ મથુરા નગરીમાં શ્રીદામ રાજની બંધુશ્રી રાણીની કુક્ષિમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થયો. ત્યારબાદ લગભગ નવ માસ પરિપૂર્ણ થવા પર બંધુશ્રીએ બાળકને જન્મ આપ્યો. બારમે દિવસે માતાપિતાઓએ તે બાળકનું નામ 'નન્દિષેણ' રાખ્યું યાવત્ યુવરાજ પદ આપ્યું. ત્યારબાદ રાજ્ય અને અંત:પુરમાં અત્યંત આસક્ત એવો તે નન્દિષેણકુમાર શ્રીદામ રાજને મારીને તેના સ્થાને પર પાતે આવીને મન્થી આદિની સાથે રાજ્યલક્ષ્મીને વધાવાની તથા પાલન કરવાની ઈચ્છા કરવા લાગ્યો. તે માટે તે નન્દિષેણ કુમાર મહારાજ શ્રીદામ ના અનેક આન્તરિક છિદ્રો જોવા લાગ્યો અને વિરહની પ્રતીક્ષા કરતો સમય વ્યતીત કરવા લાગ્યો.

ત્યાર બાદ તે શ્રીદામ રાજના વધનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત ન થવાથી કુમાર નન્દિષેણ કોઈ વખતે ચિત્ર નામના નાઈ હજમને બેલાવીને કહ્યું કે - હે દેવાનુપ્રિય ! તું શ્રીદાસ રાજના સર્વ સ્થાનો, સર્વ ભૂમિકાઓ જાણી છે તથા

અન્ત:પુરમાં સર્વત્ર સ્વેચ્છાપૂર્વક આવી જઈ શકે છે, એ શ્રીદામ રાજનું વારંવાર અલંકાર કર્મ કરે છે, તેથી હે દેવાનુપ્રિય ! જ્યારે તું રાજના અલંકાર કર્મ કરતો હાલે તે સમયે રાજની ગરદનમાં અસ્તરો ખુંચાડી દે તો હું તને અર્ધું રાજ્ય આપી દઈશ. ત્યારબાદ તું અમારી સાથે ઉત્તમ કામભોગોનો ભોગ કરતો આનંદપૂર્વક સમય વ્યતીત કરજે ત્યારબાદ મિત્ર નામના નાઈએ કુમાર નન્દિષેણના ઉક્ત વચનને સ્વીકારી લીધું. પરંતુ થોડા સમય પછી તેના મનમાં એ વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે જો કોઈપણ રીતે આ તનો પત્નો શ્રીદામ રાજને મળી જાય તો ન જાણે તે મ ને કેવા કુમોતથી મારે ? આ વિચાર આવતાં જ તે ભયભીત, ત્રસ્ત, ઉદ્વિગ્ન તેમજ સંજાતભય થઈ ગયો અને તત્કાળ જ જ્યાં શ્રીદામ રાજ હતા, ત્યાં આવ્યો. કહેલા લાગ્યો- હે સ્વામી ! ખરેખર, નન્દિષેણ કુમાર રાજ્યમાં મૂર્છિત, ગૃહ, ગ્રથિત અને અધ્યુપપત્ર થઈને આપનો વધ કરવાનું ઈચ્છી રહ્યો છે. તે આપને મારીને પોતે જ રાજ્ય લક્ષ્મીને વધારવાની અને ભોગવવાની ઉત્કટ અભિલાષા સેવી રહ્યો છે. શ્રીદામ રાજ એ ચિત્ર પાસેથી આ વાત સાંભળીને તેના પર વિચાર કર્યો અને અત્યંત ક્રોધમાં આવીને નન્દિષેણને પોતાના અનુચરો દ્વારા પકડાવીને આ પ્રમાણે તેને મારવામાં આવે એવો આદેશ રાજ્યપુરુષોને કર્યો.

હે ગૌતમ ! આ નન્દિષેણ પુત્ર આ રીતે પોતે કરેલા અશુભ કર્મોના ફળને ભોગી રહ્યો છે. હે ભગવન્ ! નન્દિષેણ કુમાર અહીંથી મૃત્યુ સમયે કાળ કરીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? હે ગૌતમ ! તે નન્દિષેણ કુમાર ૬૦ વર્ષની પરમ આયુને ભોગવીને મૃત્યુ સમયે કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની નરકભૂમિમાં ઉત્પન્ન થશે. તેનું શોષસંસાર ભ્રમણ પૂર્વવત્ સમજી લેવું, પૃથ્વીકાયમાંથી નીકળીને હસ્તિનાપુર નગરમાં મત્સ્યરૂપે ઉત્પન્ન થશે, ત્યાં માછીમારો દ્વારા વધને પ્રાપ્ત થતાં ફરી તે જ હસ્તિનાપુર નગરમાં એ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે. અને ત્યાંથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લેશે. ત્યાં ચારિત્ર ગ્રહણ કરશે અને ચારિત્રનું યથાવિધિ પાલન કરીને તેના પ્રભાવથી સિદ્ધ થશે, ખુદ્ર થશે, મુક્ત થશે અને પરમ નિર્વાણ પદને પ્રાપ્ત કરીને સર્વ પ્રકારના દુ:ખોનો અન્ત કરશે.

અધ્યયન : ૬ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરદયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૭ - ઉદુમ્બરદત્ત

(૩૧) હે જંબૂ ! તે કાળ અને કે સમયમાં 'પાટલિખંડ' નામનું એક નગર હતું, તે નગરમાં મહારાજ સિદ્ધાર્થ રાજ્ય કરતા હતા. પાટલિખંડ નગરમાં સાગરદત્ત નામનો એક ધનાઢ્ય સાર્થવાહ રહેતો હતો, તેને નગરનો ઘણો

પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ માનવામાં આવતો હતો. તેની ગંગારદત્ત નામની પત્ની હતી. તેને સંપૂર્ણ અને નિર્દોષ પાંચ ઈન્દ્રિયોથી યુક્ત શરીરવાળો ‘ઉદુમ્બરદત્ત’ નામનો એક પુત્ર હતો. તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન ગૌતમ સ્વામી છઠ્ઠના પારણાના નિમિત્તે ભિક્ષા માટે પાટલિખંડ નગરમાં ગયા. તેઓએ પાટલિખંડ નગરમાં પૂર્વ દિશા તરફના દરવાજાથી પ્રવેશ કર્યો, ત્યાં એક પુરુષને જોયો, તે પુરુષ ખુજલી ના રોગવાળો હતો. તે કોઢના રોગવાળો, પેટ એકદમ મોટું હતું, જલોદર, ભંગદર અને હરસના રોગવાળો હતો. તેને કાસ, શ્વાસ અને સોજાના રોગ પણ હતાં, ત નું મોટું સોજેલું હતું, હાથો અને પગો કુલેલા હતાં, હાથ અને પગની આંગળીઓ સડી ગઈ હતી, નાક અને કાન પણ સડી ગયા હતાં. રસી અને પુરુથી તેનું શરીર કચકચતું હતું અને તે કૃમિઓથી અત્યંત વેદના પામી રહ્યો હતો, અને જેમાંથી ફોડાઓમાંથી લોહી વગેરે વહેવાથી કાન, નાગ સડી ગયા હતા. વારંવાર પુરુના, લોહીના અને કૃમિના કોગિળાઓનું વમન કરતો હતો. તે કષ્ટપૂર્ણ, દયાજનક તેમજ દીનતામય શબ્દો બોલી રહ્યો હતો. તેની આગલ અને પાછળ માખીઓનાં ટોળેટોલા બાણબણ કરી રહ્યાં હતાં, ભયંકર વેદનાથી તેનું માથું ફાટી જતું હતું. ફોટેલા શણના ટૂકડા ઓટેલા હતા. ભિક્ષાનું પાત્ર તથા પાણી માટેનું પાત્ર હાથમાં લઈને ઘરે ઘરે ભિક્ષાવૃત્તિ કરી, ભીખ માંગી તે પોતાની આજીવિકા ચલાવી રહ્યો હતો. ત્યાર ભગવાન ગૌતમ સ્વામી ઊંચ, નીચ અને મધ્યમ ઘરોમાં ભિક્ષા માટે ભ્રમણ કરતાં આવશ્યકતા પ્રમાણે ભિક્ષા લઈને પાટલિખંડ નગર માંથી નીકળી જ્યાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી બિરાજમાન હતા ત્યાં આવ્યા, આવીને ભોજન પાણી સમ્પન્ધી આલોચના કરી લાવેલા આ હાર બાણી ભગવાનને બતાવ્યા, બતાવીને તેમની આજ્ઞા ભળી જવા પર બિલમાં પ્રવેશ કરતા સર્પની જેમ ચાવ્યા વિના આહાર કર્યો અને સંયમ તથા તપથી પોતાના આત્માને ભાવિત કરતા સમય વ્યતીત કરવા લાગ્યા.

તત્પશ્ચાત્ ભગવાન ગૌતમ સ્વામીએ બીજીવાર છઠ્ઠના પારણાના નિમિત્તે પહેલા પહોરમાં સ્વાધ્યાય અને બીજા પહોરમાં ધ્યાન કરી ત્રીજા પહોરમાં યાવત્ ભિ માટે ગમન કરતા પાટલિખંડ નગરમાં દક્ષિણ દિશાના દરવાજાથી પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં પણ તેમણે ખૂજલી આદિ રોગોથી યુક્ત તે જ પુરુષને જોયો અને તેઓ ભિક્ષા લઈને પાછા આવ્યા. બાકીનું સર્વ વર્ણન પૂર્વની જેમ જાણવું, ત્યારબાદ ભગવાન ગૌતમ સ્વામીએ ત્રીજીવાર છઠ્ઠના પારણાના નિમિત્તે તે જ નગરના પશ્ચિમ દિશાના દરવાજાથી નગરમાં પ્રવેશ કર્યો તો ત્યાં પણ તેઓએ તે જ પુરુષને જોયો. એ જ રીતે ચોથીવાર છઠ્ઠના પારણા માટે

પાટલિખંડના ઉત્તર દિશાના દરવાજાથી તેમણે નજરમાં પ્રવેશ કર્યો, ત્યારે પણ તેઓએ તે જ પુરુષને જોયો, જોઈને તેના મનમાં વિચાર આવ્યો કે, અહો ! આ પુરુષ પૂર્વકૃત અશુભ કર્મોના કડવા ફળને ભોગવતો કેવું દુઃખપૂર્ણ જીવન વ્યતીત કરી રહ્યો છે ? યાવત્ પાછા આવીને તેમણે ભગવાનને સર્વ વૃત્તાંત કહ્યાં હે ભગવન્ ! તે પુરુષ પૂર્વ ભવમાં કોણ હતો ? જે આવા પ્રકારના ભીષણ રોગોથી પીડિત થઈ જીવન વીતાવી રહ્યો છે. હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જંબૂદ્વીપના ભારતવર્ષ નામના ક્ષેત્રમાં ‘વિજયપુર’ નામનું એક ધન, જનભવન આદિથી સમૃદ્ધ નગર હતું. તેમાં ‘કનકરથ’ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે કનકરથ રાજાને આયુર્વેદના આઠે અંગોનો જ્ઞાતા, ધન્વન્તરિ નામનો એક વૈદ્ય હતો. આયુર્વેદ સંબંધી આઠ અંગોના નામ નીચે પ્રમાણે છે કૌમારભૃત્ય, શાલાક્ય, શલ્યાહસ્ત, કાયચિકિત્સા, જંગુલ, ભૂતવિદ્યા, રસાયણ અને વાજીકરણ, તે વૈદ્ય શુભહસ્ત અને લઘુહસ્ત હતો. તે વૈદ્ય વિજયપુર નગરમાં મહારાજ કનકરથના અન્ત:પુરમાં નિવાસકરનારી રાણીઓ અને દાસીદાસજનો તથા બીજા ઘણાં દુર્બળ, ગ્લાન, વ્યાધિત, બાધિત, રોગીજનો તેમજ સનાથો, અનાથો તથા શ્રમણો, બ્રાહ્મણો, ભિક્ષુકો, કાપાલિકો તેમજ આતુરોની ચિકિત્સા કરતો હતો. તેમાંથી કેટલાંકને તો મત્સ્ય-માંસદિનો ઉપદેશ કરતો અને કેટલાંકને ગ્રાહના માંસનો કેટલાંકને મગરના માંસનો અને કેટલાંકને સુંસુંકુમાર ના માંસનો અને કેટલાંકને બકરાના માંસનો ઉપદેશ આપતો; આ રીતે ભેડ, ગવય, ડુક્કર, મૃગ, સસલા, ગાયો અને મોરનું માંસ ખાવાનું કહેતો. આ જ પ્રમણે બીજા ઘણા જલચર, સ્થલચર અને ખેચર આદિ જીવોનું માંસ ખાવાનું કહેતો અને પોતે પણ તે મસ્તય માંસ કાવાનું યાવત્ મયૂરરસ યાવ્ ઘણાં જલચર, સ્થલચર અને ખેચર જીવોના માંસથી તથા મત્સ્યરસ યાવત્ મયૂરરસ સાથે પકાવેલ, તળેલા અને ભૂંજલા માંસ સાથે છ પ્રકારની સુરાઆદિ મદિરાઓનું આસ્વાદન, વિસ્વાદન આદિ કરતો સમય વ્યતીત કરતો હતો.

આ પાતકમય કર્મમાં નિપુણ, પ્રધાન તથા તે ક્રિયાઓને જ પોતાનું જ્ઞાન, વિજ્ઞાન તેમજ સર્વોત્તમ આચરણ મનતો તે ધન્વન્તરિ નામનો વૈદ્ય અત્યંત પાપકર્મોનું ઉપાર્જન કરીને બત્રીસસો વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવને કાળ માસમાં કાળ કરીને છઠ્ઠી નરક ભૂમિમાં ઉત્કૃષ્ટ રર સાગરોપમની સ્થિતિવાળા નારકોમાં નાકર રૂપે ઉત્પન્ન થયો. તે સમયે સાગરદત્તની ગંગદત્તા નામની પત્ની, જે જાતનિન્દુ હતી. કોઈ એક વખતે મધ્યરાત્રિએ કુટુમ્બ સંબંધી ચિન્તાથી જાગતી તે ગંગાદત્તા સાર્થવાહિનીના મનમાં જે વિચાર ઉત્પન્ન

થયો, હું ઘણાં લાંબા સમયથી સાગરદત્ત સાર્થવાહની સાથે ઉદાર પર્યાય કામભોગોનો ઉપભોગ કરી રહી છું, પરંતુ મેં આજ સુધીમાં એક પણ જીવતા રહેનાર બાળકને અથવા બાલિકાને જન્મ આપવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કર્યું નથી, તેથી તે માતાએ ધન્ય છે તથા તે માતાઓ કૃતાર્થ તેમજ કૃત પુણ્ય છે, તેમજ તેઓએ જ મનુષ્ય સંબંધી જન્મ અને જીવનને સફળ બનાવ્યું છે. જેમની કુક્ષિથી ઉત્પન્ન થયેલ જે પોતાના સ્તનોના દૂધમાં લુપ્ધ, મધુર આલાપ કરનાર, સ્પષ્ટિત વચન વાળી કોને કમળ સમાન કોમળ હાથોથી પકડીને પોતાનાં ખોલામાં સ્થાપિત કરે છે અને જે બાળકો વારંવાર સુમધુર, કોમળ, વચનો પોતાની સંભળાવે છે, તે માતાઓને હું ધન્ય માનું છું.

હું અધન્યા, અપુણ્યા, અકૃતપુણ્યા છું, કારણ કે હું આ પૂર્વોક્ત બાલસુલભ એવી ચેષ્ટાઓમાંથી એકને પણ પ્રાપ્ત કરી શકી નથી. હવે મારે મોટે એ જ હિતકારક છે કે, કાલ પ્રાતઃકાળે સૂર્યોદય થતાં જ સાગરદત્ત સાર્થવાહને પૂછીને વિવિધ પ્રકારના પુષ્પ, વસ્ત્ર, ગંધ, માળા અને અલંકાર લઈને મિત્રો, જ્ઞાતિજનો, નિજકો, સ્વજનો, સંબંધીજનો અને પરિજનોની ઘણી સ્ત્રીઓ સાથે પાટલિખંડ નગરમાંથી નીકળીને બહાર ઉદ્યાનમાં જ્યાં ઉમ્પરદત્તનું યજ્ઞાયતન છે ત્યાં જઈ અને ઉમ્પરદત્ત યજ્ઞની મહાહ પુષ્પાર્ચના કરીને અને તેના ચરણોમાં નતમસ્તક થઈને આ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરું - હે દેવાનુપ્રિય ! જો હું હવે જીવિત રહેનાર બાળક યા બાલિકાને જન્મ આપું તો હું આપના યાગ, દાન, ભાગ અને અક્ષયનિધિ વૃદ્ધિ કરીશ. આ રીતે ઈચ્છિત વસ્તુઓ મેળવવા મોટે પ્રાર્થના કરવાનો તેણે નિશ્ચય કર્યો, નિશ્ચય કર્યા બાદ પ્રાતઃકાળ સૂર્યોદય થવાપર જ્યાં સાગરદત્ત સાર્થવાહ હતો, ત્યાં આવી. આવીને સાગરદત્ત સાર્થવાહને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. હે દેવાનુપ્રિય ! મે તમારી સાથે મનુષ્ય સંબંધી સાંસારિક સુખોનો સંપૂર્ણ ઉપભોગ કરતાં આ જ સુધીમાં એકપણ જીવતા રહેનાર બાળક યા બાલિકાને પ્રાપ્ત કર્યા નથી, તેથી હું ઈચ્છું છું કે જો આપ આજ્ઞા આપો તો હું મારા મિત્રો, જ્ઞાતિજનો, નિજકજનો, સ્વજનો, સંબંધીઓ અને પરિજનોની સ્ત્રીઓ સાથે પાટલિખંડ મહાહ પૂજા અર્ચના કરીને પુત્ર પ્રાપ્તિ તેની માનતા માનું ? તેના જવાબના સાગરદત્ત સાર્થવાહે પોતાની ગંગાદત્તા નામની પત્નીને કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિય ! મારી પણ એ જ ઈચ્છા છે.

ત્યારે સાગરદત્ત સાર્થવાહની આજ્ઞા મળી જવાથી તે ગંગાદત્તા વિવિધપ્રકારના પુષ્પ અને વસ્ત્રાદિ રૂપ પૂજા સામગ્રી લઈને મિત્રાદિની સ્ત્રીઓ સાથે પોતાના ઘેરથી નીકળી અને પાટલિખંડ નગરની મધ્યમાં થઈને એક પુષ્કરિણીના કિનારે પુષ્પો, વસ્ત્રો, ગંધો, માળાઓ અને અલંકારોને રાખીને

તેણે તલાવડીમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં જલસ્નાન અને જલક્રીડા કરીને કૌતુકમંગલ કરીને એક ભીનું વસ્ત્ર અને સાડી ધારણ કરીને કૌતુકમંગલ કરીને એક ભીનું વસ્ત્ર અને સાડી ધારણ કરીને તલાવડીમાંથી બહાર આવી. બહાર આવી, પેલી પુષ્પાદિ પૂજા-સામગ્રીને લઈને ઉમ્પરદત્ત યજ્ઞના યજ્ઞાયતન પાસે પહોંચી અને ત્યાં પણ તેણે યજ્ઞને નમસ્કાર કર્યા, ત્યાર બાદ મયૂરપીંછ લઈને તેના વડે યજ્ઞપ્રતિમાનું પ્રમાર્જન કર્યું, ત્યાર બાદ જલધારાથી યજ્ઞ પ્રતિમાને સ્નાન કરાવ્યું, ત્યાર બાદ ભગવા રંગથી રંગેલા, સુગન્ધિત તેમજ સુકોમળ વસ્ત્રથી તેના શરીરને લૂંછ્યું. લુંછીને શ્વેત વસ્ત્રો પહેરાવ્યાં વસ્ત્રો પહેરાવીને મહાહ પુષ્પારોહણ, વસ્ત્રારોહણ, ગંધારોહણ, માલ્યરોહણ અને ચૂર્ણા રોહણ કર્યું. ત્યાર બાદ ધૂપ કર્યો, ધૂપ કરીને યજ્ઞની સામે ગોઠણ ટેકવીને પગો માં પડી, આ પ્રમાણે નિવેદન કરવા લાગી. હે દેવાનુપ્રિય ! જો હું એક પણ જીવિત રહેનાર પુત્ર યા પુત્રીને જન્મ આપું તો યાવત્ પૂર્વવત્ યાચના કરે છે.

ત્યાર બાદ તે ધનવન્તરિ વૈદ્યના જીવ નરકભૂમિમાંથી નીકળીને આ જંબૂદ્વીપના ભારતવર્ષ નામના ક્ષેત્રનાં પાટલિખંડ નગરમાં ગંગાદત્તાની કુક્ષિમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થયો. લગભગ ત્રણ મહિના પૂર્ણ થઈ જવા પર ગંગાદત્તાને નીચે પ્રમાણે દોહડ ઉત્પન્ન થયો ધન્ય છે, તે માતાઓ યાવત્ તેમણે જ જીવનના ફળને પ્રાપ્ત કર્યું છે, જે મહાન્ અશનાદિક તૈયાર કરાવે છે અને અને મિત્ર, જ્ઞાતિ આદિની સ્ત્રીઓથી યુક્ત થઈને વિપુલ ખાદ્ય સામગ્રી તથા સુરા આદિ મદિરાઓ સાથે લઈને પાટલિખંડ નગરની મધ્યમાંથી નીકળીને તલવાર પર જાય છે. ત્યાં તલાવડીમાં પ્રવેશ કરી જલ સ્નાન તેમજ અશુભ સ્વપ્નાદિના ફળને નિષ્કળ બનાવવા મોટું મસ્તક પર તિલક તેમજ બીજા માંગલિકો કરીને તે વિપુલ ખાદ્ય સામગ્રીનું મિત્ર, જ્ઞાતિજન આદિની સ્ત્રીઓ સાથે આસ્વાદનાદિ કરતી, તે પોતાના દોહડને પૂર્ણ કરે છે. આ રીતે વિચાર કરીને પ્રાતઃ કાળમાં તેજથી દેદીપ્યમાન પાસે આવી, આવીને સાગરદત્તને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી - હે દેવાનુપ્રિય ! માતાઓ ધન્ય છે, યાવત્-જે પોતાના દોહડને પૂર્ણ કરે છે. સાગરદત્ત સાર્થવાહની આજ્ઞા મેળવીને ગંગાદત્તા પર્યાપ્ત માત્રામાં અશનાદિક ચાર પ્રકારના આહારની તૈયારી કરાવે છે અને તૈયાર કરાવેલ આહાર તેમજ છ પ્રકારની સુરા આદિ પદાર્થ તથા પુષ્પ વિગેરે પૂજાની ઘણી સામગ્રી લઈને મિત્ર, જ્ઞાતિજન આદિની સ્ત્રીઓને તથા બીજી સ્ત્રીઓને સાથે લઈને તે પુષ્કરિણી પાસે આવે છે, યાવત્ તેમાં સ્નાન તેમજ અશુભ સ્વપ્નાદિનાં ફળને નષ્ટ કરવા મોટે મસ્તક પર તિલક તેમજ માંગલિક અનુષ્ઠાન કરીને પુષ્કરિણીથી બહાર આવે છે. તે સમયે સાથે આવેલી મહિલાઓ પણ ગંગાદત્તા શેઠાણીને

માળાઓ અને અલંકારોથી વિભૂષિત કરે છે. ત્યાર બાદ તે મિત્રાદિની સ્ત્રીઓ અને બીજી નગરની સ્ત્રીઓ સાથે તે વિપુલ અશનાદિક તથા છ પ્રકારના સુરા આદિનું આસ્વાદનાદિ કરતી ગંગાદત્ત પોતાના દોહડને પૂર્ણ કરે છે.

ત્યારબાદ પૂર્ણ, સમ્માનિત, વિનીત, વ્યુચિત્ર અને સંપત્ર દોહડવાળી તે ગંગા દત્તા ને ગર્ભને સુખપૂર્વક ધારણ કરતી આનંદપૂર્વક સમય વ્યતીત કરવા લાગી. ત્યાર બાદ લગભગ નવ માસ પૂર્ણ થઈ જવા પર ગંગાદત્તાએ એક બાળકને જન્મ આપ્યો. માતાપિતાએ કુળ પરમ્પરાનુસાર એના નામનો ઉત્સવ મનાવ્યો તેનું 'ઉંબરદત્ત' એવું નામ રાખ્યું, ઉંબરદત્ત જ્યારે યુવાન થયો ત્યારે વિજયમિત્રની જેમ સાગરદત્ત સાર્થવાહ સમુદ્રમાં વહાણ ડૂબી જવાના કારણે કાળધર્મ પામ્યો તથા ગંગાદત્તા પણ પતિના વિગોગજન્ય અત્યંત અસહ્ય દુઃખથી દુઃખી થઈ અને કાળધર્મને પ્રાપ્ત થઈ. ઉજ્જિતક કુમારની જેમ ઉંબરદત્ત કુમારને પણ ઘરથી બહાર કાઢી મૂકવામાં આવ્યો. ત્યાર બાદ કોઈ વખતે ઉંબરદત્તના શરીરમાં એક સાથે જ સોળ પ્રકારના રોગો ઉત્પન્ન થયા, યાવત્ હાથ આદિ સડી જવાથી દુઃખપૂર્વક જીવન વ્યતીત કરવા લાગ્યો.

ત્યારબાદ ગૌતમ સ્વામીએ ભગવાન મહાવીર સ્વામીને પૂછ્યું - ભગવન્ ! આ ઉંબરદત્ત બાળક અહીંથી મૃત્યુના સમયમાં મૃત્યુ પામીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? ભગવાને કહ્યું - હે ગૌતમ ! ઉંબરદત્ત બાળક ૭૨ વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને કાળ માસમાં કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની નરકભૂમિમાં નારકીરૂપે ઉત્પન્ન થશે. તે પૂર્વવત્ સંસારભ્રમણ કરતો યાવત્ પૃથ્વીકાયમાં લાખોવાર ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી નીકળીને હસ્તિનાપુર નગરમાં કુકડારૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં જન્મતાં જ ગોષ્ટિકો દુરાચારી લોકોવડે વધને પ્રાપ્ત થતો તે હસ્તિનાપુરમાં એક શ્રેષ્ઠિકુળમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરશે, ત્યાંથી મરીને સૌધર્મ નામક પ્રથમ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે, ત્યાંથી ચ્યવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લેશે. ત્યાં અણગાર ધર્મને પ્રાપ્ત કરીને વિધિપૂર્વક સંયમની આરાધનાથી કર્મોનો ક્ષય કરીને મોક્ષને પ્રાપ્ત કરશે. કેવળજ્ઞાનદ્વારા સમસ્ત પદાર્થોને જાણશે, સમસ્ત કર્મોથી રહિત થઈ જશે, સકલકર્મજન્ય સંતાપથી વિમુક્ત થશે અને બધા દુઃખોનો અંત કરી દેશે.

અધ્યયન : ૭ ની મુનિ દીપરત્ન સાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૮ શૌર્યદત્ત

(૩૨) હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં શૌરિકપુર નામનું એક નગર હતું. ત્યાં શૌરિકાવતંસક નામનું ઉદ્યાન હતું. તેમાં શૌરિક નામના યક્ષનું યક્ષાયતનું હતું. ત્યાંના રાજાનું નામ પણ શૌરિકદત્ત હતું. શૌરિકપુર નગરની

બહાર ઈશાન ખૂણામાં એક માચ્છીમારોનો મહોદ્ધો હતો. ત્યાં સમુદ્રદત્ત નામનો એક માચ્છી માર નિવાસ કરતો હતો. તે અધર્મી યાવત્ દુષ્પ્રત્યાનન્દ હતો, તેની સમુદ્રદત્તા નામની પરિપૂર્ણ તેમજ પાંચે ઈન્દ્રિયોથી યુક્ત શરીરવાળી સ્ત્રી હતી તથા તેમનો શૌરિકદત્ત નામનો એક સર્વાંગ સંપૂર્ણ તેમજ પરમ સુંદર બાળક હતો. તે કાળે અને તે સમયમાં શૌરિકાવતંસક નામના ઉદ્યાનમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. યાવત્ પરિષદ અને રાજા ધર્મ દેશના સાંભળી પાછા ચાલ્યાગયા. તે સમયે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના જ્યેષ્ઠ શિષ્ય ગૌતમ સ્વામી યાવત્ શૌરિકપુર નગરમાં ઉચ્ચ, નીચ અને મધ્યમ ઘરોમાં ભિક્ષા માટે ભ્રમણ કરતા પર્યાપ્ત આહાર લઈને નગરની બહાર નીકળ્યા તથા માછી મારોના મહોદ્ધા પાસે નીકળતા તેમણે અત્યંત વિશાળ મનુષ્ય સમુદાયની વચ્ચે સુકાઈ ગયેલ શરીરવાળો, ભૂખ્યો, માંસરહિત, જેની ચામડી હાડકાંને ચોટેલી હતી, ઊઠતી અને ખેસતી વખતે જેના હાડકાંઓ ખખડતા હતા, જેણે લીલા રંગનું ધોતીયું પહેરેલ હતું તેમજ ગળામાં મત્સ્યકંટક લાગવાથી જે દુઃખમય, કરુણાજનક અને દીનતાપૂર્ણ વચન બોલી રહ્યો હતો, એવા એક પુરુષને જોયો. તે પુરુ અને લોહીના કાગળાઓ અને કૃમિના કોગળાઓનું વમન કરી રહ્યો હતો. તેને જોઈને તેમના વિચાર ઉત્પન્ન થયો. અહો ! આ પુરુષ પૂર્વકૃત યાવત્ કર્મોથી નકરસમાન વેદનાનો અનુભવ કરતો સમય વીતાવી રહ્યો છે, ઈત્યાદિ વિચાર કરીને અણગાર ગૌતમ, ભગવાન મહાવીર સ્વામી પાસે ગયા અને તે પુરુષના પૂર્વભવ વિષે પૂછવા લાગ્યા.

હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જંબૂદ્વીપના ભારતવર્ષમાં નન્દિપુર નામનું એક પ્રસિદ્ધ નગર હતું. ત્યાંના રાજાનું નામ 'મિત્ર' હતું. તે રાજાનો શ્રીક નામનો એક અત્યંત અધર્મી યાવત્ મુશ્કેલીથી પ્રસન્ન કરી શકાય એવો એક રસોઈઓ હતો. તેને રૂપિયા, પૈસા અને ધન્યાદિ રૂપે પગાર ગ્રહણ કરનારા અનેક માછીમારો, જાળમાં પશુઓને ફસાવનારા, તેમજ પક્ષીઓનો વધ કરનાર અનેક નોકરો હતા, જેઓ હમેશાં કોમળ ચામડીવાળા મત્સ્યો અથવા નાના મત્સ્યો યાવત્ પતાકાતિપતાકા નામક મત્સ્ય વિશેષો તથા બકરાઓ યાવત્ ભેંસો તેમજ તેતર યાવત્ મયૂરાદિ પ્રાણીઓને મારીને શ્રીક રસોઈયાને લાવી આપતા હતા. તેને ત્યાં પાંજરાઓમાં અનેક તેતર યાવત્ મયૂરાદિ પક્ષીઓ પૂરેલા રહેતા હતા. શ્રીક રસોઈયા બીજા અનેક રૂપિયા પૈસા અને ધાન્યાદિ રૂપે પગાર લઈને કામ કરનાર પુરુષો તેતર યાવત્ મયૂરાદિ પક્ષીઓને પાંખરહિત કરીને લાવી આપતા હતા. ત્યાર બાદ તે શ્રીક રસોઈયો અનેક જલચર, સ્થલચર ખેચર જીવોનાં માંસના છરીથી સૂક્ષ્મ, ગોળકાર, મોટા, નાના

અનેક પ્રકારના ટુકડા કરતો હતો. તે ટુકડાઓમાંથી કેટલાંકને બરફમાં પકાવતો હતો, કેટલાંકનું જુદા રાખી દેતો, જેથી તે ટુકડાઓ સ્વતઃ પાકી જતા હતા. કેટલાંકને તડકાથી અને કેટલાંકને હવા દ્વારા પકાવતો હતો, કેટલાંકને કાળા અને કેટલાંકને લાલ રંગના કરતો હતો, અને તે તે ટુકડાઓને છાશથી, આંબળાના રસથી, દાડમના રસથી, કોઠાના રસથી તથા અન્ય મત્સ્યરસોથી યુક્ત કરતો હતો. ત્યારબાદ તે માંસના ટુકડાઓમાંથી કેટલાંકને તેલથી તળતો, કેટલાંક ને અગ્નિપુર ભૂંજતો અને કેટલાંકને શૂળથી પકાવતો. આ રીતે મત્સ્ય માંસના રસોને, મૃગ માંસના રસોને, તેતર માંસના રસોને યાવત્ મયૂરોને માંસના રસોને તથા બીજા ઘણાં લીલાશાક તે તૈયાર કરતો હતો, તૈયાર કરીને મહારાજ મિત્રના ભોજન મંડપમાં લઈ જઈને મહારાજ પાસે હાજર કરતો તથા તે શ્રીક રસોઈયો પોતે પણ પૂર્વોક્ત કોમળ ચામડીવાળા મત્સ્યાદિ સમસ્ત જીવોના માંસ, રસ, લીલાશાક, કે જે શૂળથી પકાવેલા, તળેલા, ભૂંજેલા થતા, તેની સાથે છ પ્રકાર ની સુરા આદિ મદિરાઓનું આસ્વાદનાદિ કરતો સમય વ્યતીત કરી રહ્યો હતો. ત્યાર બાદ આ કર્મોનેજ કરનાર, આ કર્મોને જ પ્રથમ માનનાર તે શ્રીક રસોઈયો ઘણાં પાપ કર્મોનું ઉપાર્જન કરીને તેત્રીશસો વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને કાળ માસમાં કાળ કરીને છઠ્ઠીનરકભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયો. તે મચ્છીમારની સમુદ્રદત્તા પત્ની જાત નિન્દુકા હતી, ગંગદત્તાની જેમ વિચાર કરીને, પતિને પૂછીને, માનતાઓ માનીને તથા દોહડની પૂર્તિ કરીને સમુદ્રદત્તા બાળકને જન્મ આપે છે. શૌરિકદત્ત યક્ષની માનતા માનવાથી બાળક પ્રાપ્ત હોવાથી માતાપિતાએ તેનું નામ 'શૌરિકદત્ત' રાખ્યું. યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયો. ત્યાર બાદ કોઈ વખતે સમુદ્રદત્ત કાળકર્મ પામ્યો, ત્યારે રૂદન, આકંદન અને વિલાપ કરતા શૌરિકદત્ત બાળકે અનેક મિત્રો, જ્ઞાતિજનો, સ્વજનો, સંબંધીજનો તેમજ નોકરો સાથે સ્મશાન યાત્રા કાઢી અને દાહકર્મ તેમજ બીજી લૌકિક મૃતક્રિયાઓ કરી. કાલાન્તરમાં તે શૌરિકદત્ત પોતે માછીમારોનો નેતા બની ગયો. તે મહા અધર્મી, પાપી યાવત્ તેને પ્રસન્ન કરવો બહુ મુશ્કેલ હતો. તેણે રૂપિયા, પૈસા અને ભોજનાદિ રૂપ વેતન લઈને કામ કરનાર અનેક પગારદાર માણસો રાખ્યા હતા, કે જેઓ નાની નૌકાઓ દ્વારા યમુના નદીમાં પ્રવેશ કરીને સરોવરનું પાણી ઉલેચી નાખી, દરિયાના પાણીમાં વારંવાર પરિભ્રમણ કરીને, થોરનું દૂધ નાખી પાણીને વિકૃત કરીને, વૃક્ષની શાખાઓથી તળાવના પાણીને ડોળીન, તળાવનું પાણી નાલિકાથી બહાર કાઢીને, તળાવના પાણીને વિશેષરૂપે પ્રવાહિત કરીને પ્રપંબુલ, જંભા, ગલ, ફૂટપાશ, વલ્કબંધ, સૂત્રબંધ અને પાશબંધ વિગેરે માછલા પકડવાના સાધનોથી અનેક જાતીના

કોમળ મત્સ્યો યાવત્ પતાકાતિપતાકા નામના મત્સ્યો ને પકડે છે અને પકડીને તેનાથી નૌકા ભરે છે, ભરીને નદીના કિનારા પર લાવે છે. લાવીને બહાર એક જગ્યા પર તેનો ઢગલો કરે છે, ત્યાર બાદ તેને ત્યાં તડકા માં સૂકાવવા માટે રાખે છે. આ રીતે રૂપિયા, પૈસા અને ધાન્યાદિ લઈને કામ કરનાર તેના બીજા પગારદાર પુરુષો તડકામાં સૂકાયેલા તે મત્સ્યોના માંસને શૂળમાં પરોવીને પકાવતા, તળતા અને ભૂંજતા અને તેને રાજમાર્ગમાં વેચવા માટે રાખીને તેના દ્વારાજ આજીવિકા કરતા સમય વ્યતીત કરી રહ્યા હતા. તદ્દુપરાંત શૌરિકદત્ત પોતે પણ તે શૂળથી પકાવેલ, ભૂંજેલ ને તળેલ મત્સ્યના માંસ સાથે વિવિધ પ્રકારની સુરાઓનું સેવન કરતો સમય વીતાવવા લાગ્યો.

તદન્તર કોઈ વખતે શૂળ દ્વારા પકાવેલા, તળેલા અને ભૂંજેલા મત્સ્ય માંસોનો આ હાર કરતા તે શૌરિકદત્ત માછીમારના ગળામાં માછલીનો કાંટો લાગી ગયો, તેના કારણે તે મહાન વેદનાનો અનુભવ કરવા લાગ્યો. ત્યારે અત્યંત દુઃખી થયેલા શૌરિકદત્તે પોતાના અનુચરો નોકરોને બોલાવીને આ વાત જાહેર કરાવી તે સાંભળીને ઘણાં વૈદ્યો ને વૈદ્યપુત્રાદિકો શૌરિકદત્તના ઘરે આવ્યા, આવીને ઔત્પાત્તિકી આદિ બુદ્ધિઓ દ્વારા સારી રીતે નિદાનને જાણતા તે વૈદ્યો વમન, છર્દન તથા અવપીડન અને ક્વલ ગ્રાહથી શલ્ય નો ઉદ્ધાર કરવા માટે, શૌરિકદત્ત માછીમારના ગળામાંથી મત્સ્યના કાંટા ને કાઢવાની ઈચ્છા કરે છે. પરન્તુ તેમાં તેઓ સફળ નથઈ શક્યા અને નીકળતા પરુ તથા લોહીને બંધ પણ તેઓ કરી ન શક્યા. ત્યારે તેઓ શ્રાન્ત, તાન્ત અને પરિતાન્ત થઈને પોતપોતાના સ્થાને ગયા.

ત્યારે વૈદ્યોનો ઈલાજ સફળ નહિ થવાથી નિરાશ થયેલો તે શૌરિકદત્ત મહાનવેદનાને ભોગવતો સુકાઈ ગયો, યાવત્ હાડપિંજર માત્ર બાકી રહી ગયું. તે દુઃખપૂર્વક સમય વ્યતીત કરવા લાગ્યો. હે ગૌતમ ! આ રીતે તે શૌરિકદત્ત પૂર્વકૃત યાવત્ અશુભ કર્મોનો ફળને ભોગવી રહ્યો છે. ભંતે ! શૌરિકદત્ત માછીમાર અહીંથી કાલમાસે કાળ કરીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? આ પ્રશ્ના ઉત્તરમાં પ્રભુ મહાવીર બોલ્યા. હે ગૌતમ ! ૭૦ વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને કાલમાસમાં કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની પહેલી નરકભૂમિમાં ઉત્પન્ન થશે. તેનું બાકીનું સંસાર-ભ્રમણ પૂર્વવત્ જ જાણવું જોઈએ, યાવત્ તે પૃથ્વીકાયમાં લાખોવાર ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી હસ્તિનાપુરમાં મત્સ્ય બનશે, ત્યાં માછમારો દ્વારા વધને પ્રાપ્ત થઈ ત્યાં જ હસ્તિનાપુરમાં અનેક શ્રેષ્ઠીકુળમાં જન્મ લેશે. ત્યાં તેને સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થશે. ત્યાંથી મરણ પામીને સૌધર્મ નામના દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી આવીને મહાવિદેહ

ક્ષેત્રમાં જન્મશે અને ત્યાં ચારિત્ર ગ્રહણ કરીને, તેની સિદ્ધપદને પ્રાપ્ત કરશે.

અધ્યયન : ૯ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરદયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૯ - દેવદતા

(૩૩) હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં રોહીતક નામનું ઋષ્ટ્ર, સ્તિમિત અને સમૃદ્ધ નગર હતું. ત્યાં પૃથિવીઅવતંસક નામનું એક ઉદ્યાન હતું, તેમાં ધરણ નામના યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. ત્યાં વૈશ્રમણ દત્ત નામના રાજનું રાજ્ય હતું. તેને શ્રી નામની રાણી હતી. તેને યુવરાજ પદથી અલંકૃત પુષ્પનંદી નામનો કુમાર હતો. તે નગરમાં દત્ત નામનો એક ગાથાપતિ રહેતો હતો, જે ધનવાન યાવત્ પોતાની જ્ઞાતિમાં ઘણો સન્માનનીય હતો, તેને કૃષ્ણાશ્રી નામની પત્ની હતી. તેને સંપૂર્ણ તેમજ નિર્દોષ, પાંચ ઈન્દ્રિયોથી યુક્ત ઉત્તમ શરીરવાળી દેવદત્તા નામની એક બાલિકા હતી. તે કાળ અને તે સમયમાં પૃથિવીઅવતંસક નામના ઉદ્યાનમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા, તે વખતે ભગવાનના જ્યેષ્ઠ શિષ્ય ગૌતમ સ્વામી છઠ્ઠના પારણા માટે ભિક્ષાર્થે ગયા, યાવત્ રાજમાર્ગમાં પધાર્યા, ત્યાં તેઓ હાથીઓ, અશ્વો અને પુરુષોને જુએ છે. તેમની વચ્ચે તેમણે અવકોટક બંધનથી બાંધેલી, કાન, નાક કાપેલી, યાવત્ શૂળી વડે ભેદન કરાતી એક સ્ત્રીને જોઈ, જોઈને તેમના મનમાં પહેલાની જેમ વિચાર ઉત્પન્ન થયો, યાવત્ પહેલાની જેમ ભિક્ષા લઈને નગરમાંથી નીકળ્યા અને ભગવાનની પાસે આવીને આપ્રમાણે કહેવા લાગ્યા- હે ભદ્રન્ત ! આ સ્ત્રી પૂર્વભવમાં કોણ હતી ?

હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે જંબુદ્રીપના ભારત વર્ષમાં સુપ્રતિષ્ઠ નામનું એક ઋષ્ટ્ર, સ્તિમિત અને સમૃદ્ધ નગર હતું. ત્યાં મહારાજ મહાસેન રાજ્ય કરતા હતા. તેના અન્ત:પુરમાં ધારિણી વિગેરે એક હજાર રાણીઓ હતી. મહારાજ મહાસેનનો પુત્ર અને મહારાણી ધારિણી દેવીનો આત્મજ સિંહસેન નામનો રાજકુમાર હતો, જે સંપૂર્ણ, તેમજ નિર્દોષ પાંચ ઈન્દ્રિયોથી યુક્ત શરીરવાળો તથા યુવરાજ પદથી અલંકૃત હતો. સિંહસેન રાજકુમારના માતા પિતાએ કોઈ વખતે અત્યંત વિશાળ પાંચસો ઉત્તમ મહેલો બનાવડાવ્યા. ત્યાર બાદ, કોઈ સમયે તેમણે સિંહસેન રાજકુમારના શ્યામા વિગેરે પાંચસો સુંદર રાજકન્યાઓ સાથે લગ્ન કરી દીધા. ત્યાં બાદ રાજકુમાર સિંહસેન શ્યામા વિગેરે તે પાંચસો રાજકન્યાઓ સાથે મહેલોમાં રમણ કરતો આનંદપૂર્વક સમય વીતાવવા લાગ્યો. ત્યાર બાદ કોઈ વખતે મહારાજ મહાસેનનું મૃત્યુ થઈ ગયું, રુદન, આકંદન અને વિલાપ કરતાં રાજકુમારે તેનું નિરસરણ કાર્ય કર્યું, સિંહસેન રાજ સિંહાસન પર આરૂઢ થઈ રાજપદથી વિભૂષિત થઈને હિમવન્તાદિ પર્વતો

જેવી શોભા પ્રાપ્ત કરવા લાગ્યો.

સિંહસેને શ્યામા રાણીમાં મૂર્ચ્છિત - તેના ધ્યાનમાં જ પાગલ, ગૃહ્ણ તેની જ આકાંક્ષાવાળો, ગ્રથિત તેના સ્નેહજાળમાં બંધાયેલા અને અધ્યુપ પત્નતેમાં જ આ સક્ત થઈ ગયો. તે બીજી રાણીઓનો ન તો આદર કરતો હતો અને ન તેમનું ધ્યાન પણ રાખતો હતો, તે ૪૯૯ રાણીઓની ૪૯૯ માતાઓએ જ્યારે આ વાત જાણી ત્યારે તે સર્વેએ મળીને નિશ્ચય કર્યો કે આપણે માટે એ જ ઉચિત છે કે, આપણે શ્યામા રાણીને અગ્નિ પ્રયોગ, વિષ પ્રયોગ અથવા શસ્ત્ર પ્રયોગથી જીવન રહિત કરી નાખીએ. આ પ્રમાણે વિચાર કર્યા પછી તેઓ શ્યામા રાણીના અંતર, છિદ્ર તથા વિરહની રાહ જોવા લાગી. આબાજુ શ્યામા રાણીને પણ આ ષડ્યંત્રની ખબર પડી ગઈ. તે શ્યામા ભયભીત, ત્રસ્ત, ઉદ્વિગ્ન અને ભયવિહ્વલ થઈ ગઈ, તથા જ્યાં કોપ ભવન હતું ત્યાં આવી અને ઉદાસીન મનવાળી થઈને બેઠી, યાવત્ વિચાર કરવા લાગી.

તત્પશ્ચાત્ સિંહસેન રાજ્યએ આ વૃત્તાન્ત જાણી કોપભવનમાં આવીને શ્યામાને ઉદાસીન જોઈને આપ્રમાણે કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિયે ! તુ આ પ્રમાણે નિરાશ અને ચિન્તિત કેમ છે ? મહારાજ સિંહસેનનું આ કથન સાંભળી શ્યામા અત્યંત ક્રોધ યુક્ત થઈ, પ્રબળ વચનોથી રાજને સર્વ વાત જણાવી ત્યારે રાજ્યએ કહ્યું - દેવાનુપ્રિયે ! તું આ પ્રમાણે હતોત્સાહ થઈને આર્તધ્યાન ન કર, હું એવો ઉપાય કરીશ કે જેથી તારા શરીરને કોઈનાથી કોઈ પ્રકારની બાધા-પ્રબાધા થઈ શકશે નહીં. આ રીતે શ્યામાદેવીને ઈષ્ટ આદિ વચનો દ્વારા સાંત્વના દઈને મહારાજ સિંહસેન ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા, જઈને તેમણે કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવ્યા બોલાવીને તમેને કહ્યું કે- તમે લોકો અહીંથી જાઓ અને જઈને સુપ્રતિષ્ઠિત નગરની બહાર એક મોટી ફૂટાકારશાળા બનાવડાવો, જે સેંકડો સ્તંભોથી યુક્ત, પ્રાસાદીય, દર્શનીય અભિરૂપ હો,

ત્યાર પછી કોઈ વખતે સિંહસેન રાજ્યએ પોતાની ૪૯૯ રાણીઓની ૪૯૯ માતાઓને આમંત્રણ આપ્યું. સિંહસેન રાજ દ્વારા આમંત્રિત થયેલી તેઓ વસ્ત્રો તેમજ આભૂષણોથી સુસજ્જિત થઈ સુપ્રતિષ્ઠિત નગરમાં મહારાજ સિંહસેનની પાસે આવી. મહારાજ સિંહસેન તે રાણીઓની માતાઓને રહેવા માટે ફૂટાગાર શાળામાં ઉતારો આપ્યો. તત્પશ્ચાત્ સિંહસેન રાજ્યએ કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવીને કહ્યું- હે ભદ્ર પુરુષો ! તમે લોકો વિપુલ અશનાદિક તથા અનેક પ્રકારના પુષ્પો, વસ્ત્રો, ગંધો-સુગંધિત પદાર્થો, માળાઓ તથા અલંકારોને ફૂટાગાર શાળામાં પહોંચાડો. ત્યારબાદ સર્વપ્રકાર ના અલંકારોથી

વિભૂષિત તે ૪૯૯ રાણીઓની માતાઓએ તે વિપુલ અશનાદિક તથા સુરાઆદિ સામગ્રીનું આસ્વાદનાદિ કર્યું, યથારુચિ ઉપભોગ કર્યો. ગંધર્વોએ તેમની પ્રશંસાના ગીતો ગાયા, ગાયકો તથા નર્તકોએ સંગીત અને નૃત્ય દ્વારા સ્વાગત કર્યું. આમ આનંદપૂર્વક તેઓ વિચરવા લાગી. તત્પશ્ચાત્ અર્થરાત્રિના સમયે અનેક પુરુષોથી ઘેરાયેલ મહારાજ સિંહસેન જ્યાં કૂટાકાર શાળા ના બધા દરવાજાઓ બંધ કરાવી દીધા અને તેની ચારે બાજુ આગ લગાવી દીધી. સિંહસેન દ્વારા જલાવેલી, ત્રાણ અને શરણથી રહિત, એવી તે ૪૯૯ રાણીઓની માતાઓ રુદન, આકંઠન અને વિલાપ કરતી કાળધર્મ પામી.

ત્યાર બાદ એતત્કર્મો, એતદ્વિધ, એતત્પ્રધાન અને તત્સમાચારવાળો થતો તે સિંહસેન રાજા અત્યધિક પાપ કર્મોનું ઉપાર્જન કરીને ૩૪૦૦ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી કાળમાસમાં કાળ કરી છઠ્ઠી પૃથ્વીમાં ઉત્કૃષ્ટ ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા નારકીઓમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થયો. ત્યારબાદ તે સિંહસેનનો જીવ છઠ્ઠી નરકભૂમિમાંથી નીકળીને રોહીતક નગરમાં દત્ત સાર્થવાહની 'કૃષ્ણશ્રી' નામની પત્નીના ઉદરમાં પુત્રીરૂપે ઉત્પન્ન થયો, ત્યારે તે કૃષ્ણશ્રીએ લગભગ નવ માસ પરિપૂર્ણ થવા પર એક કન્યાને જન્મ આપ્યો, જે અત્યંત કોમળ હાથપગવાળી, યાવત્ પરમ સુન્દરી હતી. ત્યાર બાદ તે કન્યાના માતાપિતાએ બારમે દિવસેઘણું અશનાદિ તૈયાર કરાવ્યું, યાવત્ મિત્ર, જ્ઞાતિ આદિને નિમંત્રિત કરીને તથા બંધાને ભોજનાદિથી નિવૃત્ત થવા પર કન્યાનો નામકરણ સંસ્કાર કરતાં કહ્યું કે એનું નામ 'દેવદત્તા' રાખવામાં આવે છે.

પછી તે દેવદત્તા બાલ્યાવસ્થાથી મુક્ત થઈને, યાવત્ યૌવન, રૂપ અને લાવણ્યથી અત્યંત ઉત્તમ તેમજ ઉત્કૃષ્ટ શરીરવાળી થઈ. થોડા સમય પછી દેવદત્તા કોઈ દિવસે સ્નાન કરીને યાવત્ સમસ્ત આભૂષણોથી વિભૂષિત થયેલી ઘણી કુખ્જ આદિ દાસીઓ સાથે પોતાના મકાનમાં ઉપરના ઝરૂખામા સોનાના દડાથી રમતી હતી. તે સમયે સ્નાનાદિથી નિવૃત્ત યાવત્ વિભૂષિત મહારાજ વૈશ્રમણ ઘોડા ઉપર સવાર થઈને અનેક અનુચરો સાથે અશ્વક્રીડા માટે રાજમહેલમાંથી નીકળીને શેઠ દત્તના ઘર પાસેથી થઈને જઈ રહ્યા હતા, ત્યારે યાવત્ વૈશ્રમણ મહારાજાએ દેવદત્તા કન્યાને ઉપર સોનાના દડાથી રમતી જોઈ જોઈને કન્યાના રૂપ, યૌવન અને લાવણ્યથી વિસ્મિત થઈને રાજપુરુષોને બાલાવીને કહ્યું કે- દેવાનુપ્રિયે ! આ કન્યા કોની છે ? તથા એનું નામ શું છે ? ત્યારે રાજ પુરુષો હાથ જોડીને યાવત્ આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા - હે સ્વામિન્ ! આ કન્યા દત્ત સાર્થવાહની પુત્રી અને કૃષ્ણથી શેઠાણીની આત્મજા

છે. એનું નામ દેવદત્તા છે.

ત્યાર બાદ મહારાજ વૈશ્રમણ દત્તે અશ્વક્રીડા કરીને પાછા આવી પોતાના અંતરંગ પુરુષોને બોલાવ્યા અને બોલાવીને તેમને આ પ્રમાણે કહ્યું- હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે જાઓ અને જઈને દત્ત શેઠની પુત્રી અને કૃષ્ણશ્રીની આત્મજા દેવદત્તા નામની કન્યાને યુવરાજ પુષ્પનન્દીને માટે પત્નીરૂપે માગો. જો તે રાજ્ય દઈને પણ મેળવી શકાય તો પણ લેવી જોઈએ. મહારાજ વૈશ્રમણની આ આજ્ઞાને સન્માનપૂર્વક સ્વીકાર કરીને તે લોકો સ્નાનાદિ કરી અને શુદ્ધ તથા સભામાં પ્રવેશ કરવા યોગ્ય ઉત્તમ વસ્ત્રો પહેરીને જ્યાં દત્ત સાર્થવાહનું ઘર હતું ત્યાં ગયાં. દત્ત શેઠ પણ તેમને આવતા જોઈ અત્યંત પ્રસન્નતા પ્રકટ કરતા આસન પરથી ઊઠીને તેમના સત્કાર માટે સાત-આઠ પગલા આગળ ગયો અને તેમનું સ્વાગત કરીને આસન પર બેસવાની પ્રાર્થના કરી ત્યાર બાદ ગતિજન્ય થાક દૂર થવાથી સ્વસ્થ અને માનસિક ક્ષોભ ન રહેવાના કારણે વિશેષ રૂપે સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કરતા તેમજ સુખપૂર્વક ઉત્તમ આસનો પર અવસ્થિત થઈ જવાપર તે ઘરે આવેલા સજ્જનોને દત્ત શેઠ વિનમ્ર શબ્દોથી નિવેદન કરતો આ પ્રમાણે બોલ્યો- મહાનુભાવો ! આપની અહીં પધરામણી કયા કારણથી થઈ છે ? હું આપના આગમનું કારણ જાણવા ઈચ્છું છું. દત્ત સાર્થવાહે આ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે રાજપુરુષોએ આવવાનું કારણ કહ્યું.

તે અંતરંગ પુરુષોનું આ કથન સાંભળી દત્ત શેઠ બોલ્યા- મહાનુભાવો ! મારા માટે આજ મોટી ભેટ છે કે મહારાજ વૈશ્રમણ દત્ત મારી આ બાલિકાને ગ્રહણ કરીનેમારાં ઉપર અનુગ્રહ કરી રહ્યો છે. ત્યાર બાદ દત્ત શેઠે તે બંધાનો પુષ્પ, વસ્ત્ર, ગંધ, માલા અને અલંકારાદિથી યથોચિત સત્કાર કર્યો અને તેમને સન્માનપૂર્વક વિસર્જિત કર્યા. ત્યાર બાદ તે અંતરંગ પુરુષો મહારાજ વૈશ્રમણ પાસે આવ્યા અને તેમણે તેને સમગ્ર વૃત્તાન્ત કહી સંભળાવ્યો. ત્યાર પછી કોઈ સમયે દત્ત ગાથાપતિ શુભતિથિ, કરણ, દિવસ, નક્ષત્ર અને મુહૂર્તમાં વિપુલ અશનાદિક સામગ્રી તૈયાર કરાવીને મિત્ર, જ્ઞાતિ, સ્વજન, અને સંબંધી આદિને આમંત્રિત કરીને સ્નાન યાવત્ દુષ્ટ સ્વાપ્નાદિના ફળને વિનષ્ટ કરવા માટે મસ્તક પર તિલક અને અન્ય માંગલિક કાર્યો કરીને, સુખપ્રદ આસન પર સ્થિતિ થઈને, તે વિપુલ અશનાદિક સામગ્રીનું મિત્ર, જ્ઞાતિ, સ્વજન, સંબંધી તેમજ પરિજનો સાથે આસ્વાદન વિસ્વાદન કર્યો પછી ઉચિત સ્થાન પર બેસીને આયાન્ત, પરમશુચિ ભૂત, અને મોક્ષ થઈને મિત્ર, જ્ઞાતિજન આદિનો વિપુલ પુષ્પ, વસ્ત્ર, ગન્ધ, માલા અને અલંકારથી સત્કાર કરે છે, સન્માન કરે છે, ત્યાર બાદ સ્નાન કરાવીને યાવત્ શારીરિક વિભૂષણોથી વિભૂષિત કરેલી કુમારી

દેવ દત્તાને સહસ્ર પુરુષવાહિની શિખિકામાં બેસાડીને અનેક મિત્રો, જ્ઞાતિજનો નજિકનો, સ્વજનો, સંબંધીજનો અને પરિજનોથી ઘેરાયેલો સર્વઋદ્ધિ, યાવત્ વાજિત્રાદિના શબ્દો સાથે રોહીતક નગરની મધ્યમાંથી થઈને દત્ત શૈઠ, જ્યાં મહારાજ વૈશ્રમણું ઘર હતું અને જ્યાં મહારાજ વૈશ્રમણ દત્ત વિરાજમાન હતા, ત્યાં આવ્યો, આવીને તેણે મહારાજને બન્ને હાથ જોડી મસ્તક પર અંજલિ કરીને મહારાજનો જય હો, વિજય હો, આ શબ્દોથી વધામણી આપી, વધામણી આપ્યા પછી કુમારી દેવદત્તાને રાજને સામે ઉપસ્થિત કરી.

મહારાજ વૈશ્રમણ, પોતાના સામે ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી કુમારી દેવદત્તાને જોઈને અત્યંત હર્ષિત અને સંતુષ્ટ થયા. વિપુલ અશનાદિક તૈયાર કરાવીને મિત્રો, જ્ઞાતિ જનો, નિજજનો, સંબંધીજનો તથા પરિજનોને આમંત્રિત કરીને તેમને ભોજનાદિ કરાવીને તથા તેમનો વસ્ત્ર, ગંધ અને માલા, અલંકાર આદિથી સત્કાર અને સન્માન કર્યા. સત્કાર સન્માન કર્યાપછી કુમાર પુષ્પનંદી અનેકુમારી દેવદત્તાને બાજોઈ પર બેસાડીને ચાંદી અને સોનાના કળશોથી સ્નાન કરાવે છે. ત્યાર બાદ તેમને સુંદર વેષભૂષાથી સુસજ્જિત કરીને હવન કરાવે છે. હવન કર્યા બાદ કુમાર પુષ્પનંદીને કુમારી દેવદત્તાનું પાણિગ્રહણ કરાવે છે. ત્યારબાદ તે વૈશ્રમણદત્ત રાજા, કુમાર પુષ્પનંદી અને દેવદત્તાના, સંપૂર્ણ ઋદ્ધિ યાવત્ મહાન વાઘધ્વનિ અને ઋદ્ધિ સમુદાય તથા સન્માન સમુદાય સાથે લગ્ન કરાવે છે. દેવદત્તાના માતાપિતા તથા તેમની સાથે આવેલા બીજા મિત્રજનો આદિને, પણ વિપુલ અશનાદિક તથા વસ્ત્ર, ગંધ, માલા અને અલંકારોથી સત્કાર કરે છે, સન્માન કરે છે રાજકુમાર પુષ્પનંદી શ્રેષ્ઠીપુત્રી દેવદત્તાની સાથે ઉત્તમ મહેલમાં વિવિધ પ્રકારના વાઘ અને જેમાં મૃદંગ વાગી રહ્યા છે તેવા ઊર પ્રકારના નાટકોદ્ધારા પ્રસંસિત થતા યાવત્ આનન્દપૂર્વક સમય વીતાવવા લાગ્યા.

મહારાજ વૈશ્રમણદત્ત કાળધર્મ પામી ગયા. તેમના મૃત્યુ પર શોકગ્રસ્ત પુષ્પ નંદીએ ઘણા મોટા સમારોહ સાથે તેમનું નિસ્સરણ કર્યું યાવત્ મૃતક કર્મ કરીને પ્રજાના અનુરોધથી (આગ્રહથી) રાજ્યસિંહાસન ઉપર આરૂઢ થયો, ત્યારથી તે યુવરાજ મટીને રાજા થયો. રાજા થઈ ગયા પછી પુષ્પનંદી પોતાની માતા શ્રીદેવીની નિરંતર ભક્તિ કરવા લાગ્યો. તે હંમેશા માતા પાસે જઈને તેના ચરણોમાં પ્રણામ કરતો, ત્યાર બાદ શતપાક અને સહસ્રપાક તેલોના માલિશથી અસ્થિ, માંસ, ત્વચા અને રૂવાંડાને સુખકારી એવી ચાર પ્રકારની સંવાહનક્રિયાથી શરીરને શાતા પહોંચાડતો, પછી સુગંધિત ચૂર્ણથી શરીરનું ઉબટન કરીને ગરમ, ઠંડા અને સુગંધિત પાણીથી સ્નાન કરોવતો, ત્યાર બાદ

વિપુલ અશનાદિનું ભોજન કરાવતો, ભોજન કરાવ્યા પછી જ્યારે તે શ્રીદેવી સુખાસન પર બિરાજમાન થઈ જતી ત્યારે તે પોતે સ્નાન કરતો, પછી મનુષ્ય સંબંધી ભોગોનો ઉપયોગ કરતો સમય વ્યતીત કરતો. ત્યાર બાદ કોઈ વખતે તેના મધ્યરાત્રિમાં કુટુંબ સંબંધી ચિંતાઓથી વ્યગ્ર થયેલી દેવદત્તા જાગતી હતી, તે વખતે તેના હૃદયમાં એવો સંકલ્પ થયો કે મહારાજ પુષ્પનંદી નિરંતર શ્રી દેવીની સેવામાં જ લીન રહે છે. તેથી આ અવકોષથી હું મહારાજ પુષ્પનંદી સાથે મનુષ્ય સંબંધી ઉદાર વિષય ભોગોનો ઉપભોગ કરી શકતી નથી, અર્થાત્ તેઓ નિરંતર શ્રીદેવીની ભક્તિમાં જ લાગેલા રહેવાથી મને તેમની સાથે ભોગોપભોગનો પૂરતો સમય મળતો નથી, તેથી મારા માટે હવે એ જ યોગ્ય છે કે, અગ્નિ, શસ્ત્ર અથવા વિષના પ્રયોગથી શ્રીદેવીનો પ્રાણાન્ત કરીને મહારાજ પુષ્પનંદી સાથે મનુષ્ય સંબંધી ઉદાર વિષયભોગોનો ઈચ્છા મુજબ ઉપભોગ કરું, એવો વિચાર કરીને તે શ્રીદેવીને મારવા માટે કોઈ અંતર, છિદ્ર જોવા લાગી અને વિરહની પ્રતીક્ષામાં સાવધાન રહેવા લાગી.

ત્યાર બાદ કોઈ વખતે શ્રીદેવી સ્નાન કરીને એકાન્તમાં શય્યા ઉપર સુખપૂર્વક સૂતેલી હતી, આ બાજુ દેવી દેવદત્તાએ એકાન્તમાં સૂતેલી શ્રીદેવીને જોઈ અને ચારે તરફ નજર ફેરવીને જ્યાં રસોડું હતું ત્યાં આવી, આવીને એક લોખંડના સળિયાને અગ્નિમાં તપાવ્યો. જ્યારે તે સળિયો અગ્નિ જેવો અને કેકસૂડાંના ફૂલ જેવો લાલ થઈ ગયો ત્યારે તેને સાણસીથી પકડીને જ્યાં શ્રીદેવી હતી ત્યાં આવી. તે તપાવેલા લોખંડના સળિયાને શ્રીદેવીના અપાન ભાગમાં ગુહ્યરથાનમાં ખુંચાડી દીધો. તે સળિયો ખુંચાડવાથી મોટી ચીસપાડીને આકંઠન કરતી શ્રીદેવી મૃત્યુ પામી. ત્યારબાદ તે ભયાનક ચીત્કારના શબ્દ સાંભળીને શ્રીદેવીના દાસદાસીઓ ત્યાં દોડી આવ્યા. આવતાં જ તેમણે શ્રીદેવીને પ્રાણ રહિત, ચેષ્ટાશૂન્ય અને જીવનરહિત થયેલી જોઈ. ત્યારે શ્રીદેવીને મરેલી જોઈને તેઓ એકદમ રાડો પાડવા લાગી. હાય ! હાય ! મહાન અનર્થ થઈ ગયો, એમ કહીને રોતી, ચિદ્વાતી અને વિલાપ કરતી તેઓ મહારાજ પુષ્પનંદી પાસે આવી અને આવીને તેને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. હે સ્વામિન્ ! મહાન અનર્થ થઈ ગયો, દેવી દેવદત્તાએ શ્રીદેવીને જીવનરહિત કરી દીધી- મારી નાખી.

ત્યાર બાદ રાજા પુષ્પનંદી તે દાસીઓ પાસેથી વૃત્તાન્ત સાંભળીને અને તેનો વિચાર કરીને મહાન માતૃ શોકથી આકાન્ત થઈ ગયો. કુહાડાથી કાપેલા ચંપક વૃક્ષથી જેમ ધબ્બ દઈને નીચે ભૂમિ પર સંપૂર્ણ અંગોથી પડી ગયો. ત્યાર બાદ થોડા સમય પછી તે પુષ્પનંદી રાજા હોશમાં આવ્યો, ત્યારે રાજા, ઈશ્વર

યાવત્ સાર્થવાહ આ બધા સાથે અને મિત્રો, જ્ઞાતિજનો, નિજજનો, સ્વજનો, સંબંધીજનો અને પરિજનો સાથે રુદ્ધ, આકંઠન અને વિલાપ કરતો મહાન ઋદ્ધિ તેમજ સત્કાર સમુદાયથી તે શ્રીદેવીની સ્મશાનયાત્રા કાઢી. ત્યાર બાદ અત્યંત ક્રોધથી લાલપીળો થઈને તેણે, તે દેવદત્તા દેવીને, રાજપુરુષો દ્વારા પકડાવીને ઉપરોક્ત વિધિથી દેવદત્તાને મારી નાખવાની આજ્ઞા આપી. આ રીતે હે ગૌતમ ! દેવદત્તા દેવી પૂર્વકૃત પાપકર્મોનું ફળ ભોગવતી વિચરી રહી છે. હે ભગવન્ત ! દેવદત્તા દેવી ૮૦ વર્ષનું પરમ આયુષ્ય ભોગવીને કાલ માસમાં કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની નરકભૂમિમાં ઉત્પન્ન થશે, બાકીનું સંસારભ્રમણ પૂર્વવત્ કરતી થકી યાવત્ વનસ્પતિમાં લિંબડા આદિ કડવા વૃક્ષોમાં તથા કડવા દૂધવાળા અર્ક આદિના છોડામાં લાખો વાર ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી અંતર રહિત નીકળીને ગંગાપુર નગરમાં હંસ રૂપે ઉત્પન્ન થશે, ત્યાં પાર્થી દ્વારા વધ કરવા પર, તે હંસ ગંગા પુરનગરમાં શ્રેષ્ઠી કુળમાં પુત્રરૂપે જન્મ લેશે, ત્યાં સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરી પ્રથમ દેવલોક માં ઉત્પન્ન થશે, ત્યાં ચારિત્ર ગ્રહણ કરી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરશે, કેવળજ્ઞાન દ્વારા સમસ્ત પદાર્થોને જાણશે, સંપૂર્ણ કર્મોથી મુક્ત થઈ સમસ્ત કર્મજન્ય સંતાપથી રહિત થઈ સર્વ દુઃખોને અંતર કરશે.

અધ્યયન : ૯ ની મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૧૦ અંગૂશ્રી

(૩૪) હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં વર્ધમાનપુર નામનું એક નગર હતું. ત્યાં વિજયવર્ધમાન ઉદ્યાન હતું. તેમાં મણિભદ્ર નામના યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. વિજય મિત્ર ત્યાંના રાજા હતા. ત્યાં ધનદેવ નામનો સાર્થવાહ રહેતો હતો, જે બહુ જ ધનવાન અને નગરપ્રતિષ્ઠિત હતો, તેની પ્રિયંગૂ નામની પત્ની હતી તથા તેની સર્વોત્કૃષ્ટ શરીરવાળી અંગૂ નામની બાલિકા હતી. વિજય વર્ધમાન ઉદ્યાનમાં કોઈ વખતે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા, યાવત્ પરિષદ્ ધર્મ દેશના સાંભળીને પાછી ચાલી ગઈ. તે વખતે ભગવાનના જ્યેષ્ઠ શિષ્ય યાવત્ ભિક્ષા માટે ભ્રમણ કરતા, વિજયમિત્ર રાજાના ઘરની અશોક વાટિકાની નજીક જતાં તેઓએ, એક દુબળા શરીરવાળી, ભૂખી, માંસ રહિત શરીરવાળી, જેના હાડકાં ખખડી રહ્યાં હતાં તેવી, જેની ચામડી હાડકાં સાથે ચોંટી ગઈ છે તેવી, જેના હાડ ચામજ બાકી રહ્યાં એ તેવી, નીલા રંગની સાડી પહેરેલી, તેમજ કષ્ટમય, કરુણાજનક અને દીનતાપૂર્ણ વચન બોલતી એક સ્ત્રીને જોઈ, જોઈને વિચાર કરવા લાગ્યા. બાકી સર્વ વૃત્તાન્ત પુર્વવત્ જાણવો.

હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જંબૂદ્વીપના ભારત વર્ષમાં ઈન્દ્રપુર નામનું એક સુપ્રસિદ્ધ નગર હતું ત્યાં ઈન્દ્રદત્ત નામનો રાજા રાજ્ય

કરતો હતો. તે નગરમાં 'પૃથ્વીશ્રી' નામની એક વેશ્યા રહેતી હતી. ઈન્દ્રપુર નગરમાં તે ગણિકા અનેક ઈશ્વર, તલવર, યાવત્ સાર્થવાહ આદિ લોકોને ચૂર્ણદિના પ્રયોગથી વશમાં કરીને મનુષ્ય સંબંધી ઉદારમનોજ્ઞ કામભોગોનો ઈચ્છા પ્રમાણે ઉપભોગ કરતી આનંદપૂર્વક સમય વીતાવી રહી હતી. ત્યાર બાદ એ તત્કર્મા, તત્પ્રધાના તદ્વિધા તથા તત્સમાચાર તે પૃથ્વી શ્રી વેશ્યા અત્યંત નિકાચિત પાપકર્મોનું ઉપાર્જન કરીને ૩૫૦૦ વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને કાળ માંસમાં કાલ કરીને છઠ્ઠી નરક ભૂમિની ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા નારકોમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થઈ. ત્યાંથી નીકળીને તે આજ વર્ધમાનપુર નગરના ધનદેવ નામના સાર્થવાહની પ્રિયંગૂ નામની પત્નીના ઉદરમાં કન્યારૂપે ઉત્પન્ન થઈ. તે પ્રિયંગૂ એ નવમાસ પૂર્ણ થવા પર કન્યાને જન્મ આપ્યો અને તેનું નામ 'અંગૂશ્રી' રાખ્યું. તેનું બાકીનું વર્ણન દેવદત્તાની જેમ જાણવું. મહારાજ વિજયમિત્રે અશ્વક્રીડા કરવા માટે જતા વૈશ્રમણ દત્તની જેમજ અંગૂશ્રીને જોઈ અને તેતલિની જેમ તેને પોતાને માટે માગી, યાવત્ તે અંગૂશ્રી સાથે લગ્ન કર્યા.

કોઈ અન્ય સમયે અંગૂશ્રીના શરીરમાં યોનિશૂળ નામના રોગનો પ્રાદુર્ભાવ થયો. આ જોઈને વિજય રાજાએ કૌટુંબિક પુરુષોને આ વાત જાહેર કરવા કહ્યું. આ ઉદ્ઘોષણ સાંભળીને નગરના ઘણાં અનુભવી વૈદ્યો, વૈદ્યપુત્રો આદિ રાજા વિજયમિત્ર પાસે આવ્યા. રાજાની આજ્ઞાથી તેઓ અંગૂશ્રી પાસે ઉપસ્થિત થયા અને અંગૂશ્રી પાસે આવીને ઔત્પાત્તિકી આદિ બુદ્ધિઓ દ્વારા નિદાનાદિથી રોગનો નિર્ણય કરતા વિવિધ પ્રકારના આનુભવિક પ્રયોગો દ્વારા દેવી અંગૂશ્રીના યોનિશૂળને ઉપશાન્ત કરવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા. પરંતુ તેમના પ્રયોગોથી દેવી અંગૂશ્રીના યોનિશૂળનું શમન કરવામાં નિષ્ફળ ગયા ત્યારે ખિન્ન, શ્રાન્ત અને હતોત્સાહ થઈને જ્યાંથી આવ્યા હતાં ત્યાં ચાલ્યા ગયા. ત્યાર બાદ દેવી અંગૂશ્રી તે શલ્યજન્ય વેદનાથી દુઃખી થતી સુકાવા લાગી, ભૂખી રહેવા લાગી અને માંસરહિત શરીરવાળી થઈને કષ્ટપૂર્ણ, કરુણાજનક અને દીનતાપૂર્ણ શબ્દોમાં વિલાપ કરતી જીવન વ્યતીત કરવા લાગી.

હે ભગવન્ ! અંગૂદેવી અહીંથી કાલ માસમાં કાળ કરીને ક્યાં જશે અને ક્યાં ઉત્પન્ન થશે ? હે ગૌતમ ! અંગૂદેવી ૯૦ વર્ષના પરમ આયુષ્યને ભોગવીને કાલે માસમાં કાળ કરીને રત્નપ્રભા નામની પૃથ્વીમાં નારકરૂપે ઉત્પન્ન થશે. તેનું બાકીનું સંસારભ્રમણ પ્રથમ અધ્યયનની જેમ જાણવું, યાવત્ વનસ્પતિમાં લિંબડા આદિ કડવાં વૃક્ષો તથા કડવા દૂધવાળા અર્ક આદિના છોડોમાં લાખો વાર ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંની ભવસ્થિતિને પૂર્ણ કરીને તે સર્વતોભદ્ર

નગરના એક પ્રસિદ્ધ શ્રેષ્ઠીકુળમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં બાળપણને છોડી, યૌવનાવસ્થાને તેમજ વિજ્ઞાનની પરિપક્વ અવસ્થાને પામતો તે તથારૂપ સ્થવિરો પાસે સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરશે. ત્યાર બાદ દીક્ષા ગ્રહણ કરીને, મૃત્યુ પછી સૌધર્મ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે. મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં તે ઉત્તમ કુળમાં જન્મ ધારણ કરશે, જેવી રીતે પહેલા અધ્યયનમાં વર્ણન કર્યું છે તેમ, યાવત્ સર્વ દુષ્પોથી રહિત થઈ જશે.

અધ્યયન : ૧૦ ની મુનિ દીપરત્ન સાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

શ્રુતસ્કંધ : ૧ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

શ્રુતસ્કંધ : ૨ અધ્યયન : ૧ - સુબાહુકુમાર

(૩૫) તે કાળ અને તે સમયમાં રાજગૃહમાં નામનું નગર હતું. તે નગર ઋષિ અને સમૃદ્ધિથી યુક્ત હતું. ત્યાં ગુણશીલ નામનું ચૈત્ય હતું. ત્યાં કોઈ વખતે સુધર્માસ્વામી પધાર્યા, જંબૂસ્વામીએ યાવત્ તેમની પર્યુપાસના કરી, આ પ્રમાણે કહ્યું ભગવન્ત ! શ્રમણ ભગવન્ત મહાવીર સ્વામી યાવત્ મોક્ષને પ્રાપ્ત થયા છે, તેમણે દુઃખવિપાકનો આ અર્થ પ્રતિપાદન કર્યો છે તો ભગવન્ત ! યાવત્ મોક્ષને સંપ્રાપ્ત શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ સુખવિપાકનો શું અર્થ પ્રતિપાદિત કર્યો છે ? હે જંબૂ ! સુખવિપાકના દશ અધ્યયનનો આ પ્રમાણે પ્રતિપાદન કર્યા છે.

(૩૬) સુબાહુકુમાર, ભદ્રનંદી, સુજાત, સુવાસવ, જિનદાસ, ધનપતિ, મહાબલ, ભદ્રનંદી, મહાચંદ્ર અને વરદત્ત.

(૩૭) હે જંબૂ ! તે કાળ અને તે સમયમાં ભવનોથી યુક્ત, સ્વચક્ર અને પરચક્રમા ભયથી રહિત અને ધન, ધાન્ય થી પરિપૂર્ણ હસ્તિશીર્ષ નામનું નગર હતું. તેની બહાર ઉત્તર અને પૂર્વ દિશાની મધ્યમાં સર્વ ઋતુઓમાં ઉત્પન્ન થનારા ક્ષણકૂલો આદિથી યુક્ત પુષ્પ કરંકડ નામનું ઘણું જ રમણીય ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાનમાં કૃતવનમાલપ્રિય નામના યક્ષનું એક ઘણું જ સુંદર યક્ષાયતન હતું તે નગરમાં અદીનશત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, અદીનશત્રુ નરેશના અંત:પુરમાં ધારિણી પ્રમુખ એક હજાર રાણીઓ હતી. એક વખત રાજ્યોચિત વાસભવનમાં સૂતેલી ધારિણીદેવીએ સ્વપ્નમાં સિંહને જોયો, ત્યાર પછી જન્મ આદિનો સંપૂર્ણ વૃત્તાન્ત મેઘકુમારના જન્મ આદિની જેમ જાણી લેવો જોઈએ. યાવત્ સુબાહુકુમાર સાંસારિક કામભોગોના ઉપભોગોમાં સર્વથા સમર્થ થઈ ગયો, માતા પિતાએ સર્વોત્તમ પાંચસો મોટા ઊંચા મહેલો અને તેની વચ્ચે એક ઘણા વિશાળ ભવનનું નિર્માણ કરાવ્યું, મહાબલ રાજાની જેમ સુબાહુકુમારનો વિવાહ પણ કરવામાં આવ્યો. અને તે જ રીતે પૃથક્-પૃથક્

પાંચસો પ્રીતિદાન - આપવામાં આવ્યા. ત્યાર પછી તે સુબાહુકુમાર તે વિશાળ ભવનમાં નાટ્યાદિથી ઉપભોગમાન થતો તે દેવીઓ સાથે મનુષ્યોચિત મનોહર વિષય ભોગોનો યથેષ્ટ ઉપભોગ કરવા લાગ્યો.

તે કાળ અને તે સમયમાં શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી કોઈ વખતે હસ્તિશીર્ષ નગરમાં પધાર્યા. પરિષદ્ નગરમાંથી નીકળી. રાજા કૂણિકની જેમ મહારાજ અદીન શત્રુ પણ નગરમાંથી ચાલ્યા તથા જમાલિની જેમ સુબાહુકુમારે પણ ભગવાનના દર્શન માટે સ્થદ્વારા પ્રસ્થાન કર્યું. યાવત્ ભગવાન ધર્મનું નિરૂપણ કર્યું. પરિષદ્ અને રાજા ધર્મકથા સાંભળીને ચાલ્યા ગયા. ત્યાર પછી ભગવાન મહાવીર સ્વામી પાસે ધર્મકથાનું શ્રમણ તથા મનન કરીને અત્યંત પ્રસન્ન થયેલ સુબાહુકુમાર ઊઠીને ભગવાન મહાવીર સ્વામીને વન્દન નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા. ભગવન્ ! હું નિર્ગ્રંથ પ્રવચન પર શ્રદ્ધા કરું છું. યાવત્ જેવી રીતે આપના શ્રી ચરણોમાં અનેક રાજા, ઈશ્વર યાવત્ સાર્થવાહુ આદિ ઉપસ્થિત થઈને, મુંડિત થઈને તથા ગૃહસ્થાવસ્થાથી નીકળીને અણગાર ધર્મમાં દીક્ષિત થયા છે; તેવી રીતે હું પાંચ મહાવ્રતોને તો અંગીકાર કરવામાં સમર્થ નથી તેથી હું પાંચ અણુવ્રતો અને સાત શિક્ષાવ્રતોનું જેમાં વિધાન છે. તેવા બાર પ્રકારના ગૃહસ્થ ધર્મને આપની પાસેથી અંગીકાર કરવા ઈચ્છું છું. ત્યારે ભગવાને કહ્યું. સુબાહુકુમાર ! જેમ તમને સુખ ઊપજે તેમ કરો, પરંતુ શુભ કાર્યમાં વાર ન લગાડો.

એમ કહેવા પર સુબાહુકુમારે શ્રમણ ભગવાન મહાવી સ્વામી પાસેથી પાંચ અણુવ્રત સાત શિક્ષાવ્રત રૂપ બાર પ્રકારના ગૃહસ્થ ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો, તે કાળ અને તે સમયમાં ભગવાનના જ્યેષ્ઠ શિષ્ય ઈન્દ્રભૂતિ ગૌતમ અણગાર યાવત આ રીતે કહેવા લાગ્યા. અહો ભંતે ! સુબાહુકુમાર બાળક ઘણો જ ઈષ્ટ રૂપ, કાન્ત, કાન્તરૂપ, પ્રિય, પ્રિયરૂપ, મનોહર, મનોહારરૂપ, મનામ, મનામરૂપ, સૌમ્ય, સુભગ, પ્રિયદર્શન અને સુરૂપ-સુન્દર રૂપવાળો છે. ભગવન્ ! આ સુબાહુકુમાર સાધુજનોને પણ ઈષ્ટ, ઈષ્ટરૂપ, યાવત્ સુરૂપ લાગે છે. ભદન્ત ! સુબાહુકુમારે એવી અપૂર્વ માનનીય ઋષિ કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરી, ઉપલબ્ધ કરી ? અને કેવી રીતે તેની સન્મુખ ઉપસ્થિત થઈ ? એ પૂર્વભવમાં કોણ હતો ? હે ગૌતમ ! તે કાળ અને તે સમયમાં આ જંબૂદ્વીપ નામક દ્વીપમાં અન્તર્ગત ભારતવર્ષમાં હસ્તિનાપુર નામનું અને કોઈથી પણ પરાભવ ન પામનાર એક ગાથાપતિ રહેતો હતો, જે, યાવત્ નગરનો મુખી માનવામાં આવતો હતો.

તે કાળ અને તે સમયે જાતિ સંપન્ન યાવત્ પાંચસો શ્રમણોથી પરિવૃત્ત ધર્મઘોષ નામના સ્થાવિર કમપૂર્વક ચાલતા અને ગ્રામાનું ગ્રામ વિચરતાં

હસ્તિનાપુર નગરના સહસ્રામ્ર નામના ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. ત્યાં યથાપ્રતિ રૂપ અવગ્રહ ને ગ્રહણ કરી સંયમ અને તપથી આત્માને ભાવિત કરતા થકા વિહરવા લાગ્યા. તે કાળ અને તે સમયે શ્રી ધર્મઘોષ સ્થવિરના અન્તેવાસી ઉગ્ર તપસ્વી યાવત્ તેજોલેશ્યાને સંક્ષિપ્ત કરી ધારણ કરનાર સુદત્ત નામના અણગાર માસખમણ તપ કરતા વિચરી રહ્યા હતા, પુનિત સાધુ જીવન વ્યતીત કરી રહ્યા હતા. ત્યાર પછી સુદત્ત અણગાર જે માસખમણના પારણે પહેલા પહોર સ્વાધ્યાય કરતા હતા, ખીજે પહોરે ધ્યાન કરતા હતા અને ત્રીજે પહોરે, જેવી રીતે ગૌતમ સ્વામી પ્રભુવીરને પૂછતા હતા તેવી રીતે જ તે સુદત્ત અણગારે પણ શ્રી ધર્મઘોષ સ્થવિરની અનુમતિ મેળવીને યાવત્ ભિક્ષાને માટે ભ્રમણ કરતા સુમુખ ગાથાપતિના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાર પછી સુમુખ ગાથાપતિએ આવી રહેલા સુદત્ત અણગારને જોયા, જોઈને અત્યંત પ્રસન્ન ચિત્તથી આસન પરથી ઊઠ્યો, ઊઠીને બાજોઈથી નીચે ઉતાર્યો, ઊતરીને પાદુકાનો ત્યાગ કરીને એક શાટિક ઉત્તરાસંગ દ્વારા સુદત્ત અણગારના સ્વાગત માટે સાત આઠ પગલા સામે ગયો, સામે જોઈને, વન્દના નમસ્કાર કરીને જ્યાં રસોઈ ઘર હતું, ત્યાં ગયો, સુદત્ત અણગારને વિપુલ અશનાદિ આપ્યા. આપતી વખતે પણ પ્રસન્ન થયો અને આપ્યા પછી પણ પ્રસન્ન થયો.

ત્યાર પછી દ્રવ્યતા શુદ્ધિથી દાયકા શુદ્ધિથી, પ્રતિગ્રાહકની શુદ્ધિથી તથા મન, વચન અને કાયરૂપ ત્રિકરણની શુદ્ધિના કારણે તે સુમુખ ગૃહપતિ દ્વારા સુદત્ત અણગારને પ્રતિલાભિત કરવા પર તેણે સંસારને પરિત્ત કર્યો અને મનુષ્ય આયુષ્યનો બંધ કર્યો તથા તેના ઘરમાં પાંચ દિવ્ય પ્રગટ થયા તે આ પ્રમાણે સુવર્ણ વૃષ્ટિ, પાંચ વર્ણના ફૂલોની વૃષ્ટિ, વસ્રોની વૃષ્ટિ, દેવદુંદુભિઓ અને આકાશમાં 'અહોદાનં, અહોદાનં' ની ઉદ્ઘોષણા, હસ્તિનાપુરનાં ત્રિપથ યાવત્ સામાન્ય માર્ગોમાં અનેક મનુષ્યો એકત્રિત થઈને પરસ્પર એક બીજાને કહેતા હતા- હે દેવાનુપ્રિયો ! ધન્ય છે, સુમુખ ગાથાપતિ ! તે સુમુખ ગાથાપતિ સેંકડો વર્ષોનું આયુષ્ય ભોગવીને કાળ માસ માં કાળ કરીને આ હસ્તિશીર્ષ નગરમાં મહારાજઅદીનશત્રુની ધારિણી દેવીની કુક્ષિમાં ગર્ભરૂપમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યારે ધારિણીદેવી પોતાની શય્યાઉપર કંઈક સૂતેલી અને કંઈક જાગતી હતી અને આ અર્ધ નિદ્રિતાવસ્થામાં તેણે સ્વપ્નમાં સિંહને જોયો. બાકીનું વર્ણન પૂર્વવત્ જાણવું.

ગૌતમ-ભગવન્ ! સુબાહુકુમાર આપશ્રીના ચરણોમાં મુંડિત થઈને ગૃહસ્થાવાસનો ત્યાગ કરીને અણગાર ધર્મને અંગીકાર કરવામાં સમર્થ છે ? હા ગૌતમ ! છે, શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ કોઈ અન્ય સમયે હસ્તિશીર્ષ

નગરના પુષ્પકરંડક ઉદ્યાનમાં રહેલા કૃતવનમાલ નામક યક્ષાયતનથી વિહાર કરીને અન્ય દેશોમાં ભ્રમણ કરવાનું શરૂ કર્યું. અહીં સુબાહુકુમાર, જે શ્રમણોપાસક થઈ ગયો હતો અને જીવાજીવાદિ પદાર્થોનો જાણકાર થઈ ગયો હતો, તે આહારાદિના દાન દ્વારા અપૂર્વ લાભ પ્રાપ્ત કરતો સમય વીતવવા લાગ્યો. કોઈ વખતે તે સુબાહુ કુમાર ચતુર્દશી, અષ્ટમી, અમાવસ્યા અને પૂર્ણિમાના દિવસોમાંથી કોઈ એક દિવસે પૌષધશાળામાં જઈને, ત્યાંનું પ્રમાર્જન કરીને ઉચ્ચાર અને શ્રમણ ભૂમિનું નિરીક્ષણ કર્યો બાદ ત્યાં કુશનું આસન બીઠાવીને તેના પર આરૂઠ થઈને અષ્ટમ ભક્તને ગ્રહણ કરે છે પૌષધશાળામાં પૌષધરક્ત થઈને યથાવિધિ તેનું પાલન કરતો થકો વિહરવા લાગ્યો.

ત્યાર પછી મધ્યરાત્રિમાં ધર્મજાગરણ માટે જાગતા થકા સુબાહુકુમારના મનમાં આવો સંકલ્પ ઊઠ્યો કે - જે ગ્રામ, નગર, આકર, જનપદ અને સન્નિવેશાદિ ધન્ય છે. જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી વિચે છે. તે રાજા, ઈશ્વર આદિ પણ ધન્ય છે, જે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીની પાસે મુંડિત થઈને દીક્ષિત થાય છે તથા તે રાજા, ઈશ્વરાદિપણ ધન્ય છે, જે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી પાસે પાંચ અણુવ્રત અને સાત શિક્ષારૂપ ગૃહસ્થ ધર્મને અંગીકાર કરે છે. વળી તે રાજા, ઈશ્વરાદિ પણ ધન્ય છે. જે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી પાસે ધર્મદેશના સાંભળે છે, તે જો શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર યાવત્ ગમન કરતા થકા અહીં પધારે તો હું શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી પાસે મુંડિત થઈને દીક્ષા અંગીકાર કરી લઉં. ત્યારે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી સુબાહુકુમારના ઉક્ત પ્રકારના સંકલ્પને જાણીને કમશઃ ગ્રામનુગ્રામ વિચરતાં થકા હસ્તિશીર્ષ નગરના પુષ્પકરંડકઉદ્યાનમાં રહેલા કૃતવનમાલપ્રિય નામક યક્ષના યક્ષાયતનમાં પધાર્યા અને સાધુવૃત્તિને અનુકૂળ સ્થાને ગ્રહણ કરીને ત્યાં સ્થિરતા કરી. ત્યાર બાદ પરિષદ અને રાજા નગરથી નીકળ્યા, સુબાહુકુમારે પણ પહેલાની જેમ મહાન્ સમારોહ સાથે ભગવાનના દર્શન માટે પ્રસ્થાન કર્યું. ભગવાને ધર્મની પ્રરૂપણા કરી, પરિષદ તથા રાજા ધર્મ-દેશના સાંભળીને પાછા ચાલ્યા ગયા.

સુબાહુકુમાર ભગવાનની પાસે ધર્મશ્રમણ કરીને તેનું મનન કરતો થકો પ્રસન્ન ચિત્તથી મેઘકુમારની જેમ માતાપિતાની અનુમતિ પ્રાપ્ત કરે છે. તેમનું નિષ્કમણ, અભિષેક પણ મેઘકુમારની જેમજ થયું. યાવત્ સુબાહુકુમાર અણગાર ઈર્યાસમિતિના પાલક અને બ્રહ્મચારી બની ગયા. ત્યાર બાદ તે સુબાહુકુમાર અણગાર શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના તથારૂપ સ્થવિરોની પાસે સામાયિકાદિ અગિયાર અંગોનું અધ્યયન કરવા લાગ્યા, તથા ઉપવાસ

આદિ અનેક પ્રકારના તપોના અનુષ્ઠાનથી આત્માને ભાવિત કરતા થકા ઘણાં વર્ષો સુધી શ્રામણ્ય પર્યાયનું યથાવિધિ પાલન કરીને એક માસની સંલેખનાથી પોતાને આરાધિત કરીને સાઠ ભક્તોનું છેદન કરી, આલોચના અન પ્રતિક્રમણ કરીને આત્મશુદ્ધિ દ્વારા સમાધિ પ્રાપ્ત કરીને કાલ માસમાંકાળ કરીને સૌધર્મ નામના પ્રથમ દેવલોકમાં દેવરૂપે ઉત્પન્ન થયા.

ત્યાર પછી તે સુબાહુકુમારનો જીવ સૌધર્મ દેવલોકથી આયુષ્ય, ભવ અને સ્થિતિનો ક્ષય થવા પર દેવ શરીરને છોડીને વ્યવધાન રહિત મનુષ્યશરીરને પ્રાપ્ત કરશે. ત્યાં શંકા, આકાંક્ષા આદિ દોષોથી રહિત સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરીને તથા રૂપે સ્થવિરોની પાસે મુંડિત થઈને યાવત્ દીક્ષિત થઈ જશે. ત્યાં અનેક વર્ષો સુધી શ્રામણ્ય પર્યાયનું પાલન કરીને આલોચના તથા પ્રતિક્રમણ કરીને, સમાધિસ્થ થઈને મૃત્યુ પ્રાપ્ત કરીને સાનુલ્કુમાર નામક ત્રીજા દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી ચ્યવીને મનુષ્ય ભવને ધાણ કરીને અણગાર ધર્મનું આરાધના કરી શરીરાન્ત થવા પર મહાશુક નામક સાતમા દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંની ભવસ્થિતિને પૂર્ણ કરીને મૃત્યુ પછી આરણ નામના અગિયારમાં દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાંથી ચ્યવીને ફરી મનુષ્ય ભવને પ્રાપ્ત કરશે અને શ્રમણ ધર્મનું પાલન કરીને મૃત્યુ પછી “સર્વાર્થ સિદ્ધ” નામક વિમાનમાં ઉત્પન્ન થશે અને ત્યાંથી ચ્યવીને સુબાહુકુમાર નો તે જીવ અવધાન રહિત મહાવિદેહ-ક્ષેત્રમાં કોઈ ધનિક કુળમાં ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં દૃઢ પ્રતિજ્ઞાની જેમ ચારિત્ર ગ્રહણ કરી, સિદ્ધપદને પ્રાપ્ત કરશે.

અધ્યયન : ૧ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૨ - ભદ્રાંદી

(૩૮) હે જંબૂ ! તે કાળે અને તે સમયે, ઋષભપુર નામનું નગર હતું, ત્યાં સ્તૂપ કરંડક નામનું ઉદ્યાન હતું અને તે ઉદ્યાનમાં ધન્ય નામના યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. ત્યાં ધનપતિ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની સરસ્વતીદેવી નામની રાણી હતી. મહા રાણીએ સ્વપ્ન જોયું, પતિને કહેવું, સમય આવવા પર બાળકનો જન્મ થવો અને બાળકનું બાલ્યાવસ્થામાં કળાઓ શીખીને યૌવન પ્રાપ્ત કરવું, ત્યાર પછી વિવાહ થવો, તથા રાજભવનમાં ઈચ્છાનુસાર ભોગોનો ઉપભોગ આદિ સર્વ બાબતો સુબાહુકુમારની જેમ જાણવીજોઈએ. તેમાં આ વિશેષતા છે કે બાળકનું નામ ભદ્રાંદી હતું. તેનો શ્રીદેવી પ્રમુખ ૫૦૦ શ્રેષ્ઠ રાજકન્યાઓ સાથે વિવાહ થયો. ત્યાર પછી પૂર્વભવ સંબંધી પ્રશ્નો કર્યા ત્યારે ભગવાને આ પ્રમાણે કહ્યું. મહાવિદેહ ક્ષેત્રની અંદર પુંડરિકેણી નામની નગરીમાં આ ભદ્રાંદીનો જીવ વિજય નામનો કુમાર

હતો, તેમણે યુગબાહુ તીર્થકરને પ્રતિલાભિત કર્યા, તેનાથી મનુષ્ય આયુનો બંધ કર્યો અને અહીં ભદ્રાંદીના રૂપમાં ઉત્પન્ન થયો. શેષ વર્ણન સુબાહુકુમારની જેમજ જાણી લેવી જોઈએ.

અધ્યયન : ૨ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૩ - સુજાતકુમાર

(૩૯) હે જંબૂ ! વીરપુર નામક નગર હતું, ત્યાં મનોરમ નામનું ઉદ્યાન હતું. ત્યાં મહારાજા વીરકૃષ્ણમિત્ર રાજ્ય કરતા હતા. તેમની રાણી શ્રીદેવી હતી અને સુજાત નામનો કુમાર હતો. બલશ્રી પ્રમુખ પાંચસો રાજકન્યાઓ સાથે સુજાત કુમારનું પાણિગ્રહણ થયું. શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા, સુજાત કુમારે શ્રાવક ધર્મ અંગીકાર કર્યો. ભગવાન ગૌતમ સ્વામીએ તેનો પૂર્વભવ મહાવીર સ્વામીને પૂછ્યો, પછી ઉત્તરમાં ભગવાને પ્રતિપાદન કર્યું કે ઈક્ષુસાર નગર હતું. ત્યાં ઋષભદત્ત ગાથાપતિ નિવાસ કરતા હતા. તેમણે પુષ્પદત્ત અણગારને પ્રતિલાભિત કર્યા આહાર દાન દીધું પછી મનુષ્ય બાંધ્યું. આયુષ્યપૂર્ણ થવા પર અહીં સુજાતકુમારના રૂપમાં વીરપુર નામના નગરમાં ઉત્પન્ન થયા યાવત્ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ચારિત્ર ગ્રહણ કરી, સિદ્ધ થશે.

અધ્યયન : ૩ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૪ - સુવાસવકુમાર

(૪૦) હે જંબૂ ! વિજયપુર નામનું એક નગર હતું, ત્યાં નન્દનવન ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાનમાં અશોક નામના યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. ત્યાંના રાજાનું નામ વાસવદત્ત હતું. તેની કૃષ્ણાદેવી નામની રાણી હતી અને સુવાસવ નામનો રાજકુમાર હતો. ભદ્રા પ્રમુખ ૫૦૦ શ્રેષ્ઠ રાજકન્યાઓ સાથા વિવાહ થયો. ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા ત્યારે સુવાસવકુમારે તેમની પાસે શ્રાવકધર્મ સ્વીકાર કર્યો પછી ગૌતમ સ્વામીએ તેના પૂર્વભવનો વૃત્તાન્ત પૂછ્યો, પ્રભુએ કહ્યું- ગૌતમ ! કોશાંબી નગરી હતી ત્યાં ધનપાલ નામનો રાજા હતો, તેણે વૈશ્રમણભદ્ર નામના અણગારને આહાર આપ્યો મનુષ્યઆયુનો બંધ કર્યો. તે અહીં સુવાસવકુમારના રૂપમાં ઉત્પન્ન થયો, યાવત્ મુનિવૃત્તિને ધારણ કરીને સિદ્ધ ગતિને પ્રાપ્ત થયો.

અધ્યયન : ૪ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૫ - જિનદાસકુમાર

(૪૦) હે જંબૂ ! સૌગન્ધિકા નામની નગરી હતી. ત્યાં નીલાશોક નામનું ઉદ્યાન હતું. તે ઉદ્યાનમાં સુકાલ નામક યક્ષ નું યક્ષાયતન હતું. નગરીમાં મહારાજા અપ્રતિહત રાજ્ય કરતા હતા તેમની સુકુષ્ણા નામની રાણી

હતી. પુત્રનું નામ મહાયન્દ્ર કુમાર હતું. તેની અર્હદત્તા નામની પત્ની હતી, તેનો જિનદાસ નામનો એક પુત્ર હતો. તે સમયે તીર્થંકર ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ત્યાં પધાર્યા. જિનદાસ ભગવાન્ પાસે પાંચ અણુવ્રતાદિ રૂપ ગૃહસ્થ ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો. ગણધરદેવ શ્રી ગૌતમ સ્વામીએ ભગવાનને તેનો પૂર્વભવ પૂછ્યો અને ભગવાન મહાવીર આ પ્રમાણે પ્રતિપાદન કરવા લાગ્યા. ગૌતમ ! માધ્યમિકા નામની નગરી હતી. મહારાજ મેઘરથ ત્યાંના રાજા હતા. સુધર્માઅણગારને મહારાજ મેઘરથે આહાર આપ્યો. તેનાથી મનુષ્ય આયુનો બંધ કર્યો અને અહીં જન્મ લઈને યાવત્ આ જ ભવમાં સિદ્ધ, બુદ્ધ અને મુક્ત થયા.

અધ્યયન : ૫ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૬ - વૈશ્રમણકુમાર

(૪૧) હે જંબૂ ! કનકપુર નામનું નગર હતું ત્યાં શ્વેતાશોક નામનું ઉદ્યાન હતું અને તેમાં વીરભદ્ર નામના યક્ષનું મન્દિર હતું. ત્યાં મહારાજ પ્રિયચંદ્રનું રાજ્ય હતું. તેની રાણીનું નામ સુભદ્રાદેવી હતું. યુવરાજ પદ પર અલંકૃત કુમારનું નામ વૈશ્રમણ હતું. તેમનો શ્રીદેવી પ્રમુખ ૫૦૦ શ્રેષ્ઠ રાજકન્યાઓ સાથે વિવાહ થયો. ભગવાન મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. યુવરાજના પુત્ર ધનપતિ કુમારે ભગવાન પાસે શ્રાવકના વ્રતોને ગ્રહણ કર્યા. ગૌતમ દ્વારા પૂર્વભવની પૃચ્છા. ધનપતિકુમાર પૂર્વભવમાં મણિપદા નગરીનો રાજા હતો. તેનું નામ મિત્ર હતું. તેમણે સંભૂતવિજય નામના મુનિરાજને આહારથી પ્રતિલાભિત કર્યા. યાવત્ આજ જન્મમાં તે સિદ્ધ ગતિને પ્રાપ્ત થયા.

અધ્યયન : ૬ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૭ - મહાબલકુમાર

(૪૨) હે જંબૂ ! મહાપુર નામક નગર હતું. તેમાં રક્તપાલ યક્ષનું વિશાળ યક્ષાયતન હતું. નગરમાં મહારાજ બલનું રાજ્ય હતું. તેની રાણીનું નામ સુભદ્રાદેવી હતું. તેને મહાબલ નામનાલે રાજકુમાર હતો. તેનું રક્તવતી પ્રમુખ ૫૦૦ શ્રેષ્ઠ રાજકન્યાઓ સાથે પાણીગ્રહણ કરવામાં આવ્યું. ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. ત્યાર પછી મહાબલ રાજકુમારે ભગવાન પાસેથી શ્રાવક ધર્મને ગ્રહણ કર્યો. ઘણધરદેવે તેનો પૂર્વભવ પૂછ્યો, કે ગૌતમ ! મણિપુર નામનું એક નગર હતું ત્યાં નાગદત્ત નામના અણગારને નિર્ભળ ભાવનાઓ સાથે શુદ્ધ આહાર દ્વારા પ્રતિલાભિત કર્યા. મનુષ્ય આયુષ્યનો બંધ કરીને તે અહીં મહાબલરૂપે ઉત્પન્ન થયો ત્યાર પછી તેણે સાધુ ધર્મમાં દીક્ષિત થઈને યાવત્ સિદ્ધપદ મોક્ષને પ્રાપ્ત કર્યો.

અધ્યયન : ૭ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૮ - ભદ્રનંદી

(૪૪) હે જંબૂ ! સુઘોષ નામનું નગર હતું ત્યાં દેવરમણ નામનું ઉદ્યાન હતું. નગરમાં અર્જુન નામના યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. નગરમાં અર્જુન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની રક્તવતી નામની રાણી અને ભદ્રનંદી નામનો કુમાર હતો. તેનું શ્રીદેવી વિગેરે ૫૦૦ શ્રેષ્ઠ રાજકન્યાઓ સાથે પાણિગ્રહણ થયું. ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. ભદ્રનંદીએ ભગવાન્ પાસેથી શ્રાવકધર્મ સ્વીકાર કર્યો. ગણધરદેવ ગૌતમસ્વામીએ પૂર્વભવ પૂછ્યો ગૌતમ ! મહાઘોષ નામનું નગર હતું, ત્યાં ધર્મઘોષ ગાથાપતિ રહેતો હતો, તેણે ધર્મસિંહ નામના અણગારને શુદ્ધ આહારથી પ્રતિલાભિત કર્યા અને મનુષ્ય આયુષ્યનો બંધ કરીને તે અહીં ઉત્પન્ન થયો, યાવત્ તેણે સિદ્ધગતિને ઉપલબ્ધ કરી.

અધ્યયન : ૮ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૯ - મહાયંદ્ર

(૪૫) હે જંબૂ ! ચંપા નામની નગરી હતી, ત્યાં પૂર્ણભદ્ર નામનું ઉદ્યાન હતું. તેમાં પૂર્ણચંદ્ર યક્ષનું આયતન હતું. ત્યાંના રાજાનું નામ દત્ત હતું અને રાણીનું નામ દત્તવતી હતું. તેમનો યુવરાજપદથી અલંકૃત મહાયન્દ્ર નામનો કુમાર હતો. તેનો શ્રાકાન્તા પ્રમુખ ૫૦૦ રાજકન્યાઓ સાથે વિવાહ થયો હતાલે. એક દિવસ પૂર્ણભદ્ર ઉદ્યાનમાં ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી પધાર્યા. મહાયન્દ્રે તેમની પાસે શ્રાવકના બાર વ્રતો ગ્રહણ કર્યા. ગૌતમ સ્વામીએ પૂર્વભવ વિષે પૃચ્છા કરી. ભગવાન્ મહાવીરે ઉત્તર દેતાં કહ્યું કે ચિકિત્સિકા નામની નગરી હતી. મહારાજ જિતશત્રુ ત્યાંનો રાજા હતો. તેણે ધર્મવીર્ય અણગારને પ્રતિલાભિત કર્યા, યાવત્ સિદ્ધપદ- મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કર્યું.

અધ્યયન : ૯ ની મુની દીપરત્નસાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

અધ્યયન : ૧૦ - વરદત્ત

(૪૬) હે જંબૂ ! તે કાળે અને તે સમયે સાકેત નામનું સુપ્રસિદ્ધ નગર હતું. ત્યાં ઉત્તરકુરુ નામનું ઉદ્યાન હતું, તેમાં 'પર્શ્વમૃગ' નામના યક્ષનું યક્ષાયતન હતું. સાકેત નગરમાં મહારાજ મિત્રનંદીનું રાજ્ય હતું. તેની રાણીનું નામ શ્રીકાન્તા અને પુત્રનું નામ વરદત્ત હતું. વરદત્ત કુમારનો વીરસેના પ્રમુખ ૫૦૦ શ્રેષ્ઠ રાજકન્યાઓ સાથે વિવાહ થયો હતો. ત્યાર પછી કોઈસમયે ઉત્તરકુરુ ઉદ્યાનમાં ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીનું આગમન થયું. વરદત્તે ભગવાન્ પાસેથી શ્રાવક ધર્મને ગ્રહણ કર્યો. ગણધરદેવ દ્વારા પૂછવા પર ભગવાન્ મહાવીરે વરદત્તના પૂર્વભવનું વર્ણન કરતાં કહ્યું કે - હે ગૌતમ ! શતદ્વાર

નામનું નગર હતું તેમાં વિમલવાહન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેણે ધર્મરુચિ નામના અણગારને આહારાદિના દાનથી પ્રતિલાભિત કર્યા તથા મનુષ્ય આ આયુષ્યને બાંધ્યું. ત્યાંની ભવસ્થિતિને પૂર્ણ કરીને તે આ સાકેત નગરમાં મહારાજ મિત્ર નંદીની રાણી શ્રીકાન્તાના ઉદરથી વરદત્તના રૂપમાં ઉત્પન્ન થયો. બાકીનો વૃત્તાન્ત સુબાહુકુમારની જેમ સમજવો વરદત્ત કુમારનો જીવ સ્વર્ગીય તથા માનવીય અનેક ભવ ધારણ કરતો થકો, અંતમાં સર્વોર્થસિદ્ધ વિમાનમાં ઉત્પન્ન થશે, ત્યાંથી ચ્યવીને મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થઈ દૃઢ પ્રતિજ્ઞની જેમ યાવત્ સિદ્ધ ગતિને પ્રાપ્ત કરશે. જંબૂ સ્વામી-ભગવાન્ ! આપે સુખવિપાકનું જેવું કથન કર્યું છે, તે તેમજ છે, તેમજ છે.

અધ્યયન : ૧૦-ની મુનિ ટીપરત્ન સાગરે કરેલ ગુર્જરછાયા પૂર્ણ

(૪૭) વિપાક સૂત્રના બે શ્રુત સ્કંધો છે. તે આ પ્રમાણે દુઃખ વિપાક અને સુખ વિપાક, દુઃખ વિપાકના એક સરખા દશ અધ્યયનો છે, કે, જે દસ દિવસમાં પ્રતિપાદિત કરવામાં આવે છે. આ રીત સુખવિપાકના વિષયમાં પણ જાણવું. શેષ વર્ણન આચારાંગ સૂત્રની જેમ સમજી લેવું જોઈએ.

શ્રુતસ્કંધ - ૨ - ગુર્જરછાયાપૂર્ણ

૧૧ વિવાગસુયં-ગુર્જરછાયાપૂર્ણ

અંગસૂત્ર-૧૧-ગુર્જરછાયાપૂર્ણ